

<p>بر بادخان گذشت کہ در مصرع و دمش و رانجا بادخان نقل کرد و اندر در بنجا باد خون نوشت طرز تحقیق محققین سلف کہ از یک شعر تبدیل حروف سند و لفظ گرفته اند جزین نیست کہ کار از تحقیق نگیرند۔ صاحبان جہانگیری و سراج و رشیدی ہم ذکر این کردہ اند و بہ تحقیق مؤلف تبدیل بادخان است کہ الف دوم بہ واو بدل شد چنانکہ تاغ و توغ و صراحت ماخذ بر بادخان گذشت (اردو) دیکھو بادخان بادخیر اصطلاح۔ بقول صاحب ناصری ناحیہ ایت قریب بہ ہرات کہ مغرب آ بادغیس است و سبب تشبیہ کثرت باد در ان ناحیہ صاحب شمس فرماید کہ مغرب این بادغیس است بہ خائے معجمہ چہارم صاحبان سراج و رشیدی ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ صاحب منتخب ذکر بادغیس بہ غین معجمہ می کند و می فرماید کہ</p>	<p>سکون ذال معجمہ و کر غین معجمہ و ہے ہے است بہ ہرات پس غلطی کتابت باشد کہ حتماً شمس این را بہ خائے معجمہ عوض غین منتقون نوشتہ (اردو) بادخیر ایک قریہ کا نام ہے جو ہرات کے قریب واقع ہے۔ بادواری در دوست مثل بقول اند۔ اسے ہر دوست تہی داری۔ صاحب مؤید (بادواری در دوست) برائے مہملہ ششم آوردہ بخیاں غلطی کتابت صاحب است و بس کہ رائے مہملہ ششم را۔ دال مہملہ نوشتہ۔ و گیر محققین زبان فارسی ذکر این مثل نکرودہ اند و معاصرین عجم ہم بر زبان ندارند و لیکن خلاف قیاس نیست (اردو) دونوں ہاتھ خالی مین یاد کن مین مستعمل جبکہ معنی یہ مین کہ مفلس ہے۔ بادوار اصطلاح۔ بقول برہان و بحر وہا بادال بجد بروزن خاکسار (۱) مردم بے</p>
--	--

<p>خوب نیست مقصودش پیچکارہ باشد و بادو معنی پنجم استعارہ از آسیب (ارو) (۱) بے شخص۔ بے کار شخص۔ آپ ہی نے پیچکارہ پر فرمایا ہے کہ۔ ناکس۔ نالائق۔ نکلتا۔ ناکارہ۔ (عاشق سے) ہو برا لاغری ترا تجھ سے ہم ہوسے ایسے پیچکارہ سے آج پ (۲) شکستہ مغرور۔ (۳) پھولا ہوا۔ درم کیا ہوا۔ (۴) دنیاوار۔ (۵) آسیب جن میں مبتلا (۶) ہوا (دیکھو بادو اشتن)</p>	<p>و پیچ انگارہ باشد و (۲) مردم متکبر و صاحب غرور و (۳) پر بادو آس کر وہ و (۴) کٹا از مردم دنیاوار و (۵) کسے رائیہ گویند کہ جن داشته باشد۔ صاحب جامع معنی چارم را ترک کرد و صاحب مؤید معنی پنجم را گذاشت صاحب رشیدی فرماید کہ معنی پر بادو (۶) امر یعنی باو بدان و پیچ انگارہ بخیاں ما مقصودش جزین نباشد کہ امر حاضر مصدر (بادو اشتن) باشد کہ می آید۔ صاحب سروری بر معنی اول</p>
<p>بادواری در دوست مثل شمس و مؤید ذکر این کر وہ اندو این مہانت کہ قبل ازین ذکرش گذشت بہ وال مہلک عرض راے مہلک ششم (ارو) دیکھو بادو اوی در دوست بادو اشتن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کر وہ از معنی ساکت اسناد پیش کر وہ متعلق بہ (بادنخت و رکھ و اشتن) و (بادور و اشتن) است کہ بجائے خودش می آید۔ دیکھ</p>	<p>و سوم قانع و از شاعرے برائے ابن و معنی سند آورده (۵) دلا از تکبر شو بادو اشتن ہمہ ملک این خاک را بادو ارہ بخان آرزو در سراج بذر مہ معانی نسبت معنی پنجم صحت کند کہ کسے کہ آسیب جن داشته باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است یعنی دار بادو کنایہ از ہر پنچ معانی بالا و آنچه صاحب برہان در معنی اول پیچ انگارہ گفتہ طرز بیان</p>

وہ ہوا جو دامن کی حرکت سے متحرک ہو یہ مؤخرہ۔	کے از محققین فارسی زبان ذکر این مصدر نکند
باد و پور استعمال بقول برپان و بجز و بنت	مؤلف گوید کہ مصدر داشتن معانی متعدّد
بضم بائے اجد و سکون دا و و راے قشت	بجائش می آید و مصدر مرکب (باد داشتن) فعل
بادے باشد کہ از بائین مغرب و جنوب و زرد	قیاس نیست ولیکن شد استعمال در کار است
مؤلف عرض کند کہ دو برابر بقول منتخب	و نظر بر معانی متعدّدہ (بار و بار) کہ گذشت
باصح باد پس پشت یعنی بادے کہ از مغرب بجز	نی تو انیم این مصدر مرکب را شامل بجز معانی
شرقی و زرد خلاف صبا و ازین جهت صبا	مصدر می آن کنیم صاحب سروری کہ تحقیق
را بقول گویند پس استعمال این در فارسی	زیادان است سندے برائے استعمال این
بترکیب اضافی است و بس (ار و و) و کچھ	ہم آورده کہ بر (باد و بار) مذکور شد پس نظر
باد و بر و ت افکندن (مصدر اصطلاحی)	بران این مصدر را یعنی (باد شمر دن) توان
بقول بجز تکرر و غرور و لاف زدن و بقول بہا	گرفت کہ داشتن معنی شمر دن آمدہ (ار و و) بوجہ
خیال فاسد و اندیشہ تباہ کردن ہم مؤلف	باد و دامن استعمال مرکب اضافی معنی
گوید کہ همانست کہ بر (باد افکندن در بر و)	حقیقی خود است یعنی بادیکہ ب حرکت دامن تکرر
گذشت (ار و و) و کچھ باد افکندن در بر و	شود (ظہوری سے) عطر کا کل جہ از مغز نشا طعم
باد و بر و بوق انداختن (مصدر اصطلاحی)	جوشیدہ باد و دامن جہ از آتش خس پوشم بود
بقول بجز بر خاستن و بر پاشدن آله تناسل	(ولہ سے) زکوے جلوہ می آمدنیم خاطر افروزی
و دیگر کے از محققین فارسی زبان ذکر این نکند	بنازم کاشم از باد و دامن طالعی وار و ہزار (ار و و)

<p>خلاف قیاس نیست کہ آئہ تناسل مشابہت است و بحالت نعوظ گویا باد در و داخل شد است جزین نیست کہ کنایہ باشد حیف است کہ سند استعمال پیش نشد (ار و و) نعوظ ہونا صاحب آصفیہ نے نعوظ پر لکھا ہے اہم نگہ خصو تناسل کا کہرا ہونا۔</p>	<p>کہ باد بمعنی ہیچ بر معنی پنج پیش گذشت ہون اسپ ہم آمدہ چنانکہ بر معنی یازد ہمیش مذکور شد و این کنایہ باشد۔ دیگر محققین فارسی زبان ازین سکت حیف است کہ سند استعمال پیش نشد (ار و و) (۱) مفلس ہونا (۲) گھوڑے کی باگ ہاتھین با و و ر و ماغ نشستن مصدر اصطلاحی۔</p>
<p>با و و ر و اصطلاح۔ بقول شمس نام شہر است از بلاد خراسان۔ صاحب مؤید بر (با و و) بہ و او سوم ہمین معنی نوشتہ صراحت ماخذ ہمدرا نجا کنیم۔ دیگر کسے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد (ار و و) و کیو با و و۔</p>	<p>بقول بہار این استعارہ است و از صراحت مزید سکت۔ صاحب آصفی فرماید کہ مراد با و و ر و با و و ر و سر نشستن کہ می آید و ہر دو از خسرو سند و ہند (س) منت ایزد را کہ شہ بر تخت سلطانی نشست با و و ر و ماغ سلطنت</p>
<p>با و و ر و دست اصطلاح۔ بقول بحر و جاب مرادف (با و بدست) (ار و و) و کیو با و و با و و ر و دست و اشستن مصدر اصطلاحی</p>	<p>بقول بحر و خمیئہ برہان (۱) تہی دست و دست ہون و (۲) عنان اسپ در دست و اشستن مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست (ار و و) و ماغ مین ہوا یعنی پنا۔</p>

<p>با و در سببت افگندن مصدر اصطلاحی</p>	<p>با و در زیر دامن داشتن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بقول بحر و غیاث و انشاء تکبیر و غرور و لاف</p>	<p>بقول بحر مغرور و متکبر بودن و خیال فاسد کردن</p>
<p>زون - دیگر محققین فارسی زبان ازین سبب است</p>	<p>بہا گوید کہ مرادف (با و در بروت افگندن)</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ سبب بقول غیاث</p>	<p>کہ گذشت (خواجہ شیراز) ہرگز او زودیدہ</p>
<p>بفتح اول و ثانی و ثالث یعنی بروت یعنی ہوا</p>	<p>باران مینی اشک پذیر دامن با و دار و چون</p>
<p>لب و سجوالہ مزمل الاغلاط فرماید کہ سکون دوم</p>	<p>سحاب ہا صاحبان انشد و آصفی ہم ذکر این کرد</p>
<p>نوعی از تفرس باشد و در بہان و سراج</p>	<p>اند - مؤلف گوید کہ ہمہ محققین بالارابین</p>
<p>بکہ اول و سکون دوم آمدہ - پس مرادف</p>	<p>یک سناست و بس بجیال ماکنایہ باشد از</p>
<p>(با و در بروت افگندن) باشد کہ گذشت</p>	<p>مرتبہ اعلی و داشتن یعنی چون با و زیر دامن باشد</p>
<p>(ار و و) و کیو با و افگندن در بروت</p>	<p>و دامن بلند شود و چون با و زیر سحاب باشد یعنی</p>
<p>اصطلاح و معنی</p>	<p>ہم بلند کرد و مقصود شعرائست کہ ہر کہ اشک</p>
<p>اصطلاحی (الف) با و در سببت افگندن</p>	<p>می بار و مرتبہ او ہمو سحاب بلند باشد معنی غرور</p>
<p>بقول شمس (۱) تکبیر</p>	<p>و تکبر و خیال فاسد و رین شعر لطافت خیریت</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ (۲) متکبر ہم کہ اسم</p>	<p>فائل - مخفی ہا و کہ از سنا پیش کرد و بہا و مصدر</p>
<p>دیگر محققین فارسی از</p>	<p>اصطلاحی (با و زیر دامن داشتن) پیدا است</p>
<p>و (ب) و (ج) بقول بحر مغرور و</p>	<p>نہ (در زیر دامن داشتن) (ار و و) مغرور</p>
<p>و اندیشہ ہا ہے فاسد کردن و</p>	<p>اور متکبر ہونا - خیال فاسد کرنا بلند مرتبہ ہونا</p>

<p>بقول بہار مرادف بادور بروت انگندن ریزد پ مؤلف گوید کہ آنچه صاحب بہار (خواجہ جمال الدین سلمان) (ب) استی بعد از معنی مصدر می۔ صراحت مزید کرده راسر و بس رعناست اما اینک بادور سر است متعلق باشد بہ (بادور سر) کہ اسم فاعل انگندہ است یعنی با تو ہم بالا است نیت ترکیبی است۔ ذکر مصدر کردن و معنی اسم (میر خسرو) سوے خسرو بین کہ خاک پاست فاعل ترکیبی آوردن تسامح است (ارو) تست و اسے کہ باد انگندہ در سر سر روی غرور کرنا۔ (ولج) در حبتن شگونہ روی تو شد بادور سر کردن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>بقول بہار مرادف بادور بروت انگندن ریزد پ مؤلف گوید کہ آنچه صاحب بہار (خواجہ جمال الدین سلمان) (ب) استی بعد از معنی مصدر می۔ صراحت مزید کرده راسر و بس رعناست اما اینک بادور سر است متعلق باشد بہ (بادور سر) کہ اسم فاعل انگندہ است یعنی با تو ہم بالا است نیت ترکیبی است۔ ذکر مصدر کردن و معنی اسم (میر خسرو) سوے خسرو بین کہ خاک پاست فاعل ترکیبی آوردن تسامح است (ارو) تست و اسے کہ باد انگندہ در سر سر روی غرور کرنا۔ (ولج) در حبتن شگونہ روی تو شد بادور سر کردن مصدر اصطلاحی۔</p>
<p>بقول بجز بہار مرادف (بادور سر) انگندن (ارو) الف (۱) غرور بیشکتر (۲) و داشتن) کہ گذشت (خسرو) بعد مغرور بیشکتر۔ (ب) و (ج) مغرور و بنا بیشکتر کہ در سر کرد بادی پ از و بر بود سر بایت بادور سر داشتن مصدر اصطلاحی مؤلف گوید کہ کنایہ باشد (ارو) بقول برہان کنایہ از غرور و تکبر و داشتن و دیگر بادور سر انگندن۔</p>	<p>بقول بجز بہار مرادف (بادور سر) انگندن (ارو) الف (۱) غرور بیشکتر (۲) و داشتن) کہ گذشت (خسرو) بعد مغرور بیشکتر۔ (ب) و (ج) مغرور و بنا بیشکتر کہ در سر کرد بادی پ از و بر بود سر بایت بادور سر داشتن مصدر اصطلاحی مؤلف گوید کہ کنایہ باشد (ارو) بقول برہان کنایہ از غرور و تکبر و داشتن و دیگر بادور سر انگندن۔</p>
<p>کسی را نیز گویند کہ اندیشہ ہائے فاسد کند و (الف) بادور کف اصطلاح۔ (الف) بقول بجز مرادف (بادور سر) بودن) کہ گذشت (ب) بادور کف داشتن بقول برہان و بجز و بقول صاحب سروری و رشیدی کنایہ رشیدی کنایہ از بے حاصل و تہی دست و مغرور بودن (سراج الدین راجی) با مغلس و بقول جہانگیری کہ در ضمیر کتاب آرد در سر مدار کاش خشم با آب رویت بجاک کہ کنایہ از تہی دست یا کسی کہ کار بے حاصل کند</p>	<p>کسی را نیز گویند کہ اندیشہ ہائے فاسد کند و (الف) بادور کف اصطلاح۔ (الف) بقول بجز مرادف (بادور سر) بودن) کہ گذشت (ب) بادور کف داشتن بقول برہان و بجز و بقول صاحب سروری و رشیدی کنایہ رشیدی کنایہ از بے حاصل و تہی دست و مغرور بودن (سراج الدین راجی) با مغلس و بقول جہانگیری کہ در ضمیر کتاب آرد در سر مدار کاش خشم با آب رویت بجاک کہ کنایہ از تہی دست یا کسی کہ کار بے حاصل کند</p>

<p>صاحب نوید بر بے حاصل قانع۔ مؤلف عزیز و داشتن (بمعنی نخوت و غرور کردن گوشت)</p>	<p>صاحب نوید بر بے حاصل قانع۔ مؤلف عزیز</p>
<p>کنند که اسم فاعل ترکیبی است و اب بقول برهان و کبر بے حاصلی و فلسفی و تپنی و سنی مؤلف</p>	<p>کنند که اسم فاعل ترکیبی است و اب بقول برهان و کبر بے حاصلی و فلسفی و تپنی و سنی مؤلف</p>
<p>عرض کند که بے حاصل و فلسف بودن عجب</p>	<p>عرض کند که بے حاصل و فلسف بودن عجب</p>
<p>است از محققین بالا که معنی معدری را حاصل یا مصدر کردند (ارو) الف۔ نامراد۔</p>	<p>است از محققین بالا که معنی معدری را حاصل یا مصدر کردند (ارو) الف۔ نامراد۔</p>
<p>مفلس۔ (ب) نامراد و مونا مفلس مونا۔</p>	<p>مفلس۔ (ب) نامراد و مونا مفلس مونا۔</p>
<p>الف) بادور کلاه افکنان (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>الف) بادور کلاه افکنان (مصدر اصطلاحی)</p>
<p>ب) بادور کلاه داشتن (اصطلاحی)</p>	<p>ب) بادور کلاه داشتن (اصطلاحی)</p>
<p>بقول بهار و نند و آصفی مرادف بادور سر افکنان</p>	<p>بقول بهار و نند و آصفی مرادف بادور سر افکنان</p>
<p>(منظیری نیشاپوری ۵) مرا گریست کبری</p>	<p>(منظیری نیشاپوری ۵) مرا گریست کبری</p>
<p>در و باغ از کبریاے تست پد حباب از جوش</p>	<p>در و باغ از کبریاے تست پد حباب از جوش</p>
<p>در یا باد نخوت در کله وار و پد صاحبان عجم</p>	<p>در یا باد نخوت در کله وار و پد صاحبان عجم</p>
<p>و وارسته هم بوسید همین سند ذکر (ب) کرد</p>	<p>و وارسته هم بوسید همین سند ذکر (ب) کرد</p>
<p>اند مؤلف عرض کند که از سند پیش کرده</p>	<p>اند مؤلف عرض کند که از سند پیش کرده</p>
<p>ش (باد نخوت در کله داشتن) پیدا است</p>	<p>ش (باد نخوت در کله داشتن) پیدا است</p>
<p>طالب دیگر باشیم که مجدد (بادور کلاه افکنان</p>	<p>طالب دیگر باشیم که مجدد (بادور کلاه افکنان</p>

<p>از سرخس و سہ) آب ویدند پر ز نور بکشکن گوشت جوش با در ہا ان پخت لطف گوید کہ فرا رسد ہا ان کو صغیر است تا ارار و ویکید در ہا ان کو فتن و آب بیرون پیوین۔</p>	<p>و ما میل خواہد بود و آن را بہ تغیر و تبدیل باد و شکر و (با شرف نام، و با و تر کام) و (با و تر با ہم) نیز گفته اند مؤلف بعضی کند کہ مرکب موسیقی است از باد و ذر و نام۔ و تر بہ وال مہلہ و نرسے فارسی یعنی بدوزشت آمدہ پس معنی</p>
<p>ربا و و تر نام لفظی این بادے کہ نام بدو نام زشت دارد و بدنام است از و و ال مہلہ کی حذف شد بہتر استعمال و کنایہ از مرضی کہ ذکرش بالا مذکور شد۔ ذکر (الف) غیر از صاحب اند دیگرے نکر و بجایان تا تحریف کتابت پیش</p>	<p>الف) باد و تر نام است و اب بقول بر ہا ربیع و سکون ز اسے فارسی ہمہ زوشت است یعنی غیب و بیماری خون در اعضا این شہاد و طلبا متولد کرد و صاحب را با عنایت باد آورده صاحب</p>
<p>نامری نسبت رب) فرماہد کہ معنی ترکیبی این باد زشت و بد باشد و آن سرخی مفرط است کہ سبب غلبہ صفراے محترق و خون مفرادی و سے مردم غرض شود گذشتہ بعد از آن گذرند و در طور و طریق پختہ کار خام اندہ (ار و و) ایک بیماری ہے جس سے</p>	<p>نامری نسبت رب) فرماہد کہ معنی ترکیبی این باد زشت و بد باشد و آن سرخی مفرط است کہ سبب غلبہ صفراے محترق و خون مفرادی و سے مردم غرض شود گذشتہ بعد از آن گذرند و در طور و طریق پختہ کار خام اندہ (ار و و) ایک بیماری ہے جس سے</p>
<p>مرض سرخ بادہ اور آخر پر جنام ہو جاتا ہے جو فدا خون سے تارخ ہوتی ہے۔</p>	<p>و اگر شدت بیشہ دار و متدہ جنام است و اگر این خون در تن محترق شود مایہ جروج</p>

<p>نہا شد کہ سزا استعمال نہ داشت و آنچه محققین</p>	<p>(الف) بادوست اصطلاح - (الف) ابو</p>
<p>اول الذکر بر (الف) یعنی سوم را بخلاف صاحب</p>	<p>(ب) بادوستی بر بان و ناصری (۱)</p>
<p>بجز گذاشته اند ہم بر ان اصول باشد ولیکن</p>	<p>مردم تہی دست و (۲) سرف و ہرزہ خرچ</p>
<p>وجود معنی مذکور از سندا (ب) کہ بذیل می آید</p>	<p>و تلف کنندہ و بقول سروری مرادف بادوست</p>
<p>بانتہ می شود پس وجہ نیست کہ بر (الف) ہم</p>	<p>صاحب بجز مذکور معنی اول و دوم فرماید کہ (۳)</p>
<p>تصدیق معنی سوم نکنیم کہ (الف) اسم فاعل</p>	<p>ہم صاحبان رشیدی و بہا گیری و بہار و ہر</p>
<p>ترکیبی است و (ب) معنی حاصل بالمصدر</p>	<p>بر معنی دوم قانع در فیح الدین لبنانی (۴) چمن</p>
<p>بیاے مصدر می (اثر ۵) چون مصدر</p>	<p>بریزد سیم شکوہ و زر گل ہا کہ بادوست چنین</p>
<p>دل را بہر دو دست می دارم نگاہ ہا تا مابا و</p>	<p>روز کم خورد و غم سال ہا (شیخ شیراز ۵) غنیمت</p>
<p>آید از چنگم بدر ہا درین شعر سخنانی</p>	<p>گری گفتش اے بادوست ہا بیکرہ پریشان</p>
<p>را بر اے وحدت گیریم و این</p>	<p>مکن آنچه بہت ہا (طالب آملی ۶) گرم نتیجہ</p>
<p>سند را متعلق بمعنی سوم (الف) قرار دہیم</p>	<p>جمعیت است بان طالب ہا چہ سو و خرمین</p>
<p>و لطانت معنی در ہمین است کہ دلربائی را</p>	<p>گوہر کہ بادوست ہا صاحب بجز نسبت (ب)</p>
<p>نہا ہری کند (شغالی ۷) ہر کجا دریاے</p>	<p>فرماید کہ (۱) چالاک و (۲) اسراف مؤلف</p>
<p>خونی از کجا پیدا کنم ہا من حریف بادوستی</p>	<p>عرض کند کہ یاے مصدر می بر (الف) زیادہ</p>
<p>ہاے مرگان نیتیم ہا (تاثیر ۸) کشاے</p>	<p>شدہ دیگر بیچ آنچه بہار از معنی اول (الف)</p>
<p>از گرم از غنچہ ولی دانی ہا کہ بیچ باد بہاری</p>	<p>قطع نظر کرد و بادوستی را گذاشت جزین</p>

<p>چو بادوستی نیست بادریں شعریم در (بادوستی) سکون میم (۱۱) کسے کہ خود را پر از باد و نخوت بایں وحدت است بمعنی ستوش مقصود شعر وغرور کند و متکبر نشیند و بقول بجز مغرور نیست که یار من از غنچه دل خبر دار و باد بهما و متکبر صاحب جامع بذکر معنی اول گوید کہ بچو او چالاک نیست - (ار و و) (الف) (۱۱) بضم ثالث (۲) غرور و نخوت - صاحب جہا مفلس - خالی ہاتھ (۳) سرف فضول خرچ و زخمیہ خود ذکر معنی دوم کرده فرماید کہ کنایہ (۳) چالاک (ب) (۱) چالاک - مؤث - (۲) باشد از عجب و تکبر و خود ستائی و خود نمائی اسراف - مذکر - فضول خرچی - مؤث - چنانکہ فردوسی گفتہ (۵) من از ایر پیم پی باد و شام اصطلاح - بہار گوید کہ در اصطلاح باد دوم پندارم کہ ز گس چرا شد و رزم بہار باد چپے گرفتق و صاحب اند ذکر این گوید کہ بعضی از افاضل باضافت (۳) و مہ بدون صراحت معنی بذیل باد کرده مؤث آہنگ این را گفتہ اند ولیکن ظاہر آنست کہ عرض کند کہ حیف است کہ سداستعمال نشیند بدون اصناف باشد قائل چنانکہ فردوسی گوی و دیگر کسے از محققین فارسی زبان ذکر این کرد (۵) بد آنگاہ باکید و باد دوم بکنون است بنجیال ما قلب اصناف (دشنام باد) باشد و رزم بابہم (علی خراسانی ۵) بودر باد یعنی دشنامی کہ شہرت گیر و فاعلش معلوم شود حادثہ چو نامے انبان بے وجود خصم تو پیوستہ مشتاق سداستعمال باشیم (ار و و) ہوائی پر ز باد و رزم بے مؤلف عرض کند کہ قائل گالی - مؤث - یہ نہ معلوم ہو کہ کس نے گالی دی کہ وہ ایم در کلام فردوسی باد دوم بدون باد دوم اصطلاح - بقول برہان بفتح رابع اصناف موجود است و بمعنی و مہ آہنگران</p>	<p>چو بادوستی نیست بادریں شعریم در (بادوستی) سکون میم (۱۱) کسے کہ خود را پر از باد و نخوت بایں وحدت است بمعنی ستوش مقصود شعر وغرور کند و متکبر نشیند و بقول بجز مغرور نیست کہ یار من از غنچه دل خبر دار و باد بهما و متکبر صاحب جامع بذکر معنی اول گوید کہ بچو او چالاک نیست - (ار و و) (الف) (۱۱) بضم ثالث (۲) غرور و نخوت - صاحب جہا مفلس - خالی ہاتھ (۳) سرف فضول خرچ و زخمیہ خود ذکر معنی دوم کرده فرماید کہ کنایہ (۳) چالاک (ب) (۱) چالاک - مؤث - (۲) باشد از عجب و تکبر و خود ستائی و خود نمائی اسراف - مذکر - فضول خرچی - مؤث - چنانکہ فردوسی گفتہ (۵) من از ایر پیم پی باد و شام اصطلاح - بہار گوید کہ در اصطلاح باد دوم پندارم کہ ز گس چرا شد و رزم بہار باد چپے گرفتق و صاحب اند ذکر این گوید کہ بعضی از افاضل باضافت (۳) و مہ بدون صراحت معنی بذیل باد کرده مؤث آہنگ این را گفتہ اند ولیکن ظاہر آنست کہ عرض کند کہ حیف است کہ سداستعمال نشیند بدون اصناف باشد قائل چنانکہ فردوسی گوی و دیگر کسے از محققین فارسی زبان ذکر این کرد (۵) بد آنگاہ باکید و باد دوم بکنون است بنجیال ما قلب اصناف (دشنام باد) باشد و رزم بابہم (علی خراسانی ۵) بودر باد یعنی دشنامی کہ شہرت گیر و فاعلش معلوم شود حادثہ چو نامے انبان بے وجود خصم تو پیوستہ مشتاق سداستعمال باشیم (ار و و) ہوائی پر ز باد و رزم بے مؤلف عرض کند کہ قائل گالی - مؤث - یہ نہ معلوم ہو کہ کس نے گالی دی کہ وہ ایم در کلام فردوسی باد دوم بدون باد دوم اصطلاح - بقول برہان بفتح رابع اصناف موجود است و بمعنی و مہ آہنگران</p>
--	--

<p>توان گرفت کہ خلاف قیاس نیست و کید پیمانه (دیکھو باد انبان)</p>	<p>را نام است ولیکن در همین مصرع معنی دو باد و میدان (استعمال) بقول بحر معروف</p>
<p>بم توان گرفت کہ غرور و نخوت باشد و در کلام صاحب آصفیہ ذکر (باد بر آتش و میدان) کرد</p>	<p>علی قراسانی (باد دوم حادثہ) باضافت باد و</p>
<p>اضافت دم باشد و دم آہنگران را اگر نے دم باد بر آتشم پلسوز و تر و خشک در</p>	<p>ازین بیچ تعلق نیست حاصل اینست کہ تحقیق</p>
<p>فارسی زبان و دم آہنگران را باد دوم نہ گفتہ اند تشکیک ہا سد چمن گل میدہم پ باد و امان امیدی</p>	<p>و سند فردوسی مسکت نیست و معاصرین عجم بر</p>
<p>زبان نداشتند طالب سند و گیر باشیم مخفی مباد مقصود از معنی حقیقی است کہ لازم و متعدی</p>	<p>کہ آنچه صاحب جامع برائے معنی دوم بضم ثبات</p>
<p>گفتہ بخیاں ماتساج اوست شک نیست کہ از کلام شغالی پیدا است و دوم متعدی آن</p>	<p>اصل این بہ واو عطف (باد دوم) باشد یعنی کہ بوسیلہ چیزی رسانیدن ہواست چنانکہ</p>
<p>عجب و کبر ولیکن بحالت حذف واو عطف و میدان صور و میدان نے چنانکہ در کلام</p>	<p>ضرورت ندارد کہ وال پہلہ اول را مضموم</p>
<p>خواہیم بلکہ ساکن است بر زبان عجیان یعنی مذکور شود کہ ماخذ آن دم است (اردو)</p>	<p>اول اسم فاعل ترکیبی است (اردو) (ا) کتبر ہوا چلنا پھونک مارنا</p>
<p>مغزور (۲) غرور تکتبر مذکر (۳) دھوکنی پاد و میدان در چتری (استعمال) بہار</p>	<p></p>

ذکر این کرده بر عروف قانع مؤلف گوید که این جهان با پیش عاشق در طریقت کوه نامحرا	باور این کرده بر عروف قانع مؤلف گوید که این جهان با پیش عاشق در طریقت کوه نامحرا
بدین سخن معتقدی است که بر باد و بدن	یکمیت : بهار گوید که مراد باد و بدن است
مذکور شد و بعد بهار از زبان کیم شقانی	و بس صاحب آصفی هم تک بهار مؤلف
درین باره آنگاه نوشت زار و زور (بجز باد و بدن)	عرض کند که (ز و بدن باد) مراد معنی از
باد و بدن (اصطلاحی صاحب)	(و بدن باد) است نه مراد معتقدی آن
بجز باد و بدن قانع در از سن خوا سانی سند	یعنی کنایه باشد از حرکت کردن هوا و وزیدنش
آورده است و چون باد بر شیب و فراز (ار و و) بواجبنا -	

باور این قول مؤلف لغت فارسی است یعنی سرخبازه و بقول آنها و هفت پنخ اول و بکون
 راسه جمله مرضی است که آن را سرخ باده گویند - مؤلف عرض کند که چیزی نیست که
 کاتب طبع سرخ باده را سرخبازه نوشت بخمال لغت عربی است صاحب نیات بخواند
 لطائف آورده که یعنی شانه باشد و بدن و حد که هر - نیز باده آنگاه تری کند و بر جسم
 مریض متنفر گردد و فارسیان این مرض را بدین اسم موسوم کرده باشند (ار و و) سرخ باده
 بقول اصفیه - فارسی - اسم مذکر - حمزه - صلت سرخ - ایکه یا قسم - که درم کا نام جو اکثر خوشش
 خون سے بچون کو ہو جاتا ہے صفراوی زرم - وہ لال نالی چھے جو کانون کے قریب یا جسم پر چھو

باور اکیل مشت پیوزن (اصطلاحی)	(ار و و) دیکو باد و بشت پیودن -
صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده مؤلف	(الف) باور ان (اصطلاح - الف) بقول
گوید که مراد (باد و بشت پیودن) که گشت	(ب) باور ان (برهان بار اے قرشت

<p>بروزن آسمان (۱) نام فرشتہ است کہ باد کہ بلترتیباً صاحب برہان خیرمی و ہدایت را حرکت ہدواز جانی بجائی برود (۲) دوم این کہ او بر قواعد فارسی قادریت و با شکبہ و صاحب نخوت و طالب سرنی و سرور کا صراحت این و آغاز تحقیق خود ہم بین و (۳) باوزن و مروجہ و (۴) فاعل و امر بہ اصطلاح کردہ ایم حیف است کہ سند این معنی ہم صاحب بحر بر معنی اول و دوم استعمال منی دوم سوم پیش نشد کہ معانی و سوم قانع و صاحبان جہانگیری و رشیدی عجم بزبان ندر (اردو) (الف) (ا) و جامع و ناصحی بر معنی اول (مولوی معنوی) فارسیوں نے اس فرشتہ کو باوران کہا ہے آدمی چون کشتی است و باوجان ہتکے آرد جو ہو اکو حرکت میں لاتا ہے (۲) مغرور باد۔ آن باوران پخان آرزو در سراج شکبہ (۳) پنکھا۔ مذکر (۴) ہو اکو حرکت ذکر معنی اول و دوم کردہ۔ مؤلف عرض کند دینے والا اور (ہو اکو حرکت دے بگا امر) کہ امر است از مصدر رب و معنی فعلی باب ہو اکو حرکت وینا۔ ہوا چلانا۔ رائدن و حرکت دادن باد و (الف) اسم باد را یہ بقول صاحب رشدی موضعیت فاعل ترکیبی است بمعنی حرکت دہندہ باد۔ حوالی بغداد و دیگر کے از محققین فارسی زبان و کنایہ از فرشتہ کہ بر معنی اولش مذکور شد ذکر این نکر و بخیاں مؤلف اصل این۔ و معنی دوم ہم کنایہ باشد کہ باد بمعنی نخوت (بارویہ) باشد و او بہ الف بدل شد چون و تکبر ہم آندہ و معنی سوم ہم کنایہ کہ مروجہ۔ باد توغ و تاغ و معنی فعلی باد رویہ مقامی کہ را ب حرکت آرد۔ نسبت معنی چہارم عرض می شود بر روی باد باشد یعنی مقام ہوادار (اردو)</p>	<p>بروزن آسمان (۱) نام فرشتہ است کہ باد کہ بلترتیباً صاحب برہان خیرمی و ہدایت را حرکت ہدواز جانی بجائی برود (۲) دوم این کہ او بر قواعد فارسی قادریت و با شکبہ و صاحب نخوت و طالب سرنی و سرور کا صراحت این و آغاز تحقیق خود ہم بین و (۳) باوزن و مروجہ و (۴) فاعل و امر بہ اصطلاح کردہ ایم حیف است کہ سند این معنی ہم صاحب بحر بر معنی اول و دوم استعمال منی دوم سوم پیش نشد کہ معانی و سوم قانع و صاحبان جہانگیری و رشیدی عجم بزبان ندر (اردو) (الف) (ا) و جامع و ناصحی بر معنی اول (مولوی معنوی) فارسیوں نے اس فرشتہ کو باوران کہا ہے آدمی چون کشتی است و باوجان ہتکے آرد جو ہو اکو حرکت میں لاتا ہے (۲) مغرور باد۔ آن باوران پخان آرزو در سراج شکبہ (۳) پنکھا۔ مذکر (۴) ہو اکو حرکت ذکر معنی اول و دوم کردہ۔ مؤلف عرض کند دینے والا اور (ہو اکو حرکت دے بگا امر) کہ امر است از مصدر رب و معنی فعلی باب ہو اکو حرکت وینا۔ ہوا چلانا۔ رائدن و حرکت دادن باد و (الف) اسم باد را یہ بقول صاحب رشدی موضعیت فاعل ترکیبی است بمعنی حرکت دہندہ باد۔ حوالی بغداد و دیگر کے از محققین فارسی زبان و کنایہ از فرشتہ کہ بر معنی اولش مذکور شد ذکر این نکر و بخیاں مؤلف اصل این۔ و معنی دوم ہم کنایہ باشد کہ باد بمعنی نخوت (بارویہ) باشد و او بہ الف بدل شد چون و تکبر ہم آندہ و معنی سوم ہم کنایہ کہ مروجہ۔ باد توغ و تاغ و معنی فعلی باد رویہ مقامی کہ را ب حرکت آرد۔ نسبت معنی چہارم عرض می شود بر روی باد باشد یعنی مقام ہوادار (اردو)</p>
---	---

<p>باورایہ ایک موضع کا نام ہے جو حوالی بغداد میں واقع ہے۔ مذکر۔</p>	
<p>باوروس کے رسد کہ دروسے واردا نقولہ۔ صاحبان خزنیہ و محبوب الامثال و جن ذکر این کردہ اندواز معنی ساکت مؤلف گوید کہ فارسیان این قولہ را بجائی زیند کہ کہ حاکمی بجالی در دمندی متوجہ نہ شود (ارو) دکن میں کہتے ہیں، "وروی دو اہم رو سے ملے" اس کہاوت کا مطلب یہ ہے کہ جس کے دل میں درد نہیں وہ کیا خاک ہمدردی کرے۔</p> <p>باوروشان ہر کہ در افتاد و بر افتاد۔ صاحبان خزنیہ و امثال فارسی و جن ذکر این کردہ اندواز معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بر افتادن بقول بجم مجاورہ فارسی معنی نابود شدن است۔ فارسیان این قولہ را در مذمت می خواران استعمال کنند۔ مقصود اینست کہ ہر کہ با شتر انواران آویزش کرد تباہ شد (ارو) دکن میں کہتے ہیں، "شہرانی کی صحبت تباہی کی علامت ہے شہریوں کا سات آخر پر گھات ہے"</p>	
<p>باورس اصطلاح۔ بقول برہان و بروجی و ما با محققین اول الذکر اتفاق داریم۔ اسم و مؤید بر وزن داورس خانہ را گویند کہ از فاعل ترکیبی است حیث است کہ سند استعمل چہا طرف آن باد آید و بقول شمس مرادف باورس پیش نشد (ارو) چارون سمت سے کہ می آید صاحب سروری گوید کہ مرادف باورس ہوا دار مکان جیسے (بارہ درسی) جس کی باشد بہ وال مہملہ آخر و بہ باد غریبہ سے ہر جانب تین تین دروازے ہوتے ہیں صاحب مہملہ آخر فرماید کہ باد غریبہ ہم آمدہ مؤلف آصفیہ نے (بارہ درسی) پر فرمایا ہے کہ اب عرض کند کہ تعریف ہر کی بجائش مذکور شود بارہ سے کم دروازے والے مکان پر بھی</p>	

<p>خاک درگاہ ترا سجدہ خود خواہم کروں آرسے</p>	<p>اس کا اطلاق ہونے لگا ہے۔ نوٹ۔</p>
<p>از خاک درت اینقدرم باد رسد (ارو)</p> <p>ہوا لگنا۔ ہوا پہنچنا۔</p>	<p>باورسا اصطلاح۔ بقول بجز یعنی سبکبار دیگر کے از محققین فارسی ذکر این نکرده۔ یہ</p>
<p>باورفت مقولہ۔ بقول بجزے ضائع</p>	<p>تحقیق با سبکبار معاصرین عجم پر زبان</p>
<p>شد دیگر کے از محققین فارسی زبان ذکر</p>	<p>نزارند شتاق سند با شیم (ارو) سبکبار</p>
<p>و سنا استعمال پیش نشد بخیاں ما</p>	<p>بقول آصفیہ ہکا پھلکا (مجید ۵) قاتل نے</p>
<p>(بر باد رفت) شتق از مصدر (بر باد رفتن)</p>	<p>میرے سر کو اتارا ہزار شکر ہا بار گران سے</p>
<p>یہ ہمیں معنی درست است و جا دار و کہ دین</p>	<p>خوب سبکبار ہو گیا ہا سبک سر بقول آصفیہ</p>
<p>مقولہ بجم کلمہ بر را محذوف گیریم بصورت</p>	<p>کہینہ۔ فرومایہ۔ اوچھا (غالب ۵) وہ اپنی</p>
<p>وجود سنا استعمال و (باد رفتن) کہ می آید</p>	<p>خوشچوڑین گے ہم اپنی وضع کیوں چھوڑین</p>
<p>تعلق ازین معنی اصطلاحی ندارد (ارو)</p>	<p>ہا سبک سر بن کے کیا پوچھین کہ ہم سے سر گران</p>
<p>ضائع ہوا۔ بر باد ہوا۔</p>	<p>کیوں ہو ہا (سبکبار بھی کہہ سکتے ہیں)</p>
<p>باورفتار اصطلاح بقول اسند جو از و نکتہ</p>	<p>باورسیدن استعمال۔ صاحب آصفی</p>
<p>بفتح او سکون فاوتائے ثناة فوقانی با الف</p>	<p>ذکر این کردہ و از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>آخر اسپے کہ مثل باد</p>	<p>کنڈ کہ یعنی حقیقی است یعنی ہوا رسیدن (رقای)</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی</p>	<p>اگرچہ بو و پائے بر جا و رخت ہا و رافت تیز رود۔</p>
<p>است یعنی رفتار باد دارندہ و گنا یہ از تیز رفتار</p>	<p>ز جا چون رسد باد سخت ہا (انوری ۵)</p>

و بعضی ہر تیز رفتار استعمال توں کر چکے
 طیارہ باور رفتار و شہر بارہ تارہ ہمارے
 صفت را براسے اسپ کنایہ می آوند
 خلاف قیاس نیست لیکن سند اسموں
 باید از او را با رفتار و تیز رویہ
 باور قیاس است اول صاحب اسمی ذکر
 این اردو از معنی ماکت دسمدے کہ پیش
 می کند از ان زیاد پروت رفتن کہ پیداست
 بخمال و عی لغلی این را مل شدن نزدیک
 بعضی غور زدنست رکماں المعہانی سے
 برکت آب بات و برکت او برکت ہنات
 قوت پونعیف گشت آوازہ مخفی ساو کہ درین
 بادگان اصطلاح بقول نوید الفصد کہ طبع نو کشور است مرادف با بگان با
 کاف فارسی معروف کہ گزشت سینف است کہ گذشت وانی آید بخیر با بگان کہ بقول صاحبان
 جامع و سروری و سراج بینی نگہدار و خزانہ دار است صاحب مویا با بگان را ہم
 ترک کرد و بخمال با بچی نیت کہ باورگان مبدل باورگان باشد کہ ذکرش بر آب گذشت
 کہ تبدیل نون بر اسے مہملہ موافق قیاس است همچون بان و تارہ ولیکن محققین فارسی زبان

و بعضی ہر تیز رفتار استعمال توں کر چکے
 طیارہ باور رفتار و شہر بارہ تارہ ہمارے
 صفت را براسے اسپ کنایہ می آوند
 خلاف قیاس نیست لیکن سند اسموں
 باید از او را با رفتار و تیز رویہ
 باور قیاس است اول صاحب اسمی ذکر
 این اردو از معنی ماکت دسمدے کہ پیش
 می کند از ان زیاد پروت رفتن کہ پیداست
 بخمال و عی لغلی این را مل شدن نزدیک
 بعضی غور زدنست رکماں المعہانی سے
 برکت آب بات و برکت او برکت ہنات
 قوت پونعیف گشت آوازہ مخفی ساو کہ درین
 بادگان اصطلاح بقول نوید الفصد کہ طبع نو کشور است مرادف با بگان با
 کاف فارسی معروف کہ گزشت سینف است کہ گذشت وانی آید بخیر با بگان کہ بقول صاحبان
 جامع و سروری و سراج بینی نگہدار و خزانہ دار است صاحب مویا با بگان را ہم
 ترک کرد و بخمال با بچی نیت کہ باورگان مبدل باورگان باشد کہ ذکرش بر آب گذشت
 کہ تبدیل نون بر اسے مہملہ موافق قیاس است همچون بان و تارہ ولیکن محققین فارسی زبان

ازین ساکت و صاحب محیط ہم ذکر این نکر و آنچه صاحب مؤید این را مرادف با یگان بہ
 تخطائی سوم نوشته در کتابت این مقصد اہل مطبعہ باشد کہ با تخطان را کہ لغویاتی سوم و
 نون چہارم است با یگان نوشتہ واللہ اعلم بحقیقہ اسماں معاصرین عجم بزبان ندرند تا
 آنکہ سندا استعمال بنظر نیاید اعتبار را شاید (ار ۵) و دیکھو انب۔

<p>یا در ہم اصطلاح۔ بقول بر بیان و ناصر را گویند متعلق بہ معنی دوم۔ خان آرزو در و جامع بضم راء قرشت و بفتح ہم و سکون سراج نیز معنی دوم و سوم گوید کہ مراد از سیم ۱۱ بیہودہ و تباہ و از کار بازماندہ و رعیت بودن۔ عاجز گردیدن است و ۱۲ کار ہائے بیہودہ و عبث و (۳) مردم بے اثر گشتن می تواند کہ معنی رمندہ بود چون رعیت۔ صاحب جہانگیری با ستاد کلام با و این مجاز است۔ مؤلف عرض کند استادان بر معنی دوم و سوم قانع (غصہ) کہ با و بمعنی خود است در ہم بقول بر ہان ۱۵) چون با ایشان باز خورد و آسیب شاہ بمعنی رسیدن و بمعنی روم و گلہ گو سفند و غیرہ و شہریار ہ جنگ ایشان عجز گشت و سحر و اجتماع و بقولش رحم بہ تشدید در عربی زبان ایشان با در ہم ہ (صاحب فرہنگ منظومہ مغز ہر چیز و خاک۔ صاحب منتخب فرماید ۱۶) جلد شکول و ان و خوش پد رام ہ کہ رحم بالضم و بالفتح گریز و چارہ و بالکس با در ہم شد رعیتان را نام ہ صاحب خاک و مغز استخوان و خاشاک ریزہ کہ بر روی مؤید گوید کہ سووہ و از کار ماندہ بنمایان زمین باشد (الح) پس بمعنی اول اسم فاعل ما مقصودش خرابین نباشد کہ چیز بے کار ترکیبی است بمعنی با و مغز کنایہ از تباہ و بیچارہ</p>	<p>یا در ہم اصطلاح۔ بقول بر بیان و ناصر را گویند متعلق بہ معنی دوم۔ خان آرزو در و جامع بضم راء قرشت و بفتح ہم و سکون سراج نیز معنی دوم و سوم گوید کہ مراد از سیم ۱۱ بیہودہ و تباہ و از کار بازماندہ و رعیت بودن۔ عاجز گردیدن است و ۱۲ کار ہائے بیہودہ و عبث و (۳) مردم بے اثر گشتن می تواند کہ معنی رمندہ بود چون رعیت۔ صاحب جہانگیری با ستاد کلام با و این مجاز است۔ مؤلف عرض کند استادان بر معنی دوم و سوم قانع (غصہ) کہ با و بمعنی خود است در ہم بقول بر ہان ۱۵) چون با ایشان باز خورد و آسیب شاہ بمعنی رسیدن و بمعنی روم و گلہ گو سفند و غیرہ و شہریار ہ جنگ ایشان عجز گشت و سحر و اجتماع و بقولش رحم بہ تشدید در عربی زبان ایشان با در ہم ہ (صاحب فرہنگ منظومہ مغز ہر چیز و خاک۔ صاحب منتخب فرماید ۱۶) جلد شکول و ان و خوش پد رام ہ کہ رحم بالضم و بالفتح گریز و چارہ و بالکس با در ہم شد رعیتان را نام ہ صاحب خاک و مغز استخوان و خاشاک ریزہ کہ بر روی مؤید گوید کہ سووہ و از کار ماندہ بنمایان زمین باشد (الح) پس بمعنی اول اسم فاعل ما مقصودش خرابین نباشد کہ چیز بے کار ترکیبی است بمعنی با و مغز کنایہ از تباہ و بیچارہ</p>
---	---

<p>و معنی دوم متعلق بہ معنی اول کہ کار ہاے وہ ہوا جو نیزہ چلانے سے حرکت کرے۔ مُوتش</p> <p>یہودہ و عبت و چیز بے کار را ہم مجازاً بادورنجبویہ اصطلاح۔ صاحب جامع بذیل</p> <p>بادورم گفتند و حقیقت معنی سوم انست کہ (بادورنگبویہ) ذکر این کرده۔ مرادف آنست</p> <p>کشاورزان۔ غلہ و پیداوار کشت را بوسیلہ و بخیال ما معرب (بادورنگ بویہ) کہ می آید</p> <p>بادورخس و خاشاک صاف می کنند بدین وجه۔ صاحب اندر ہم ذکر این کرده صراحت ماخذ</p> <p>مجازاً رعیت و کشاورز را بادورم نام کردند ہمد را بجا کنیم (ارو) دیکھو بادورنگبویہ۔</p> <p>بہین است ماخذ این (ارو) (۱) تباہ کار بادورنگ اصطلاح۔ بقول برہان و جہانگیر</p> <p>یہودہ کا شخص (۲) عبت اور یہودہ کام۔ و سراج بفتح رابع و سکون نون و کاف فارسی</p> <p>مذکر۔ بے کار چیز۔ مُوتش (۳) کاشت کار۔ (۱) نوعی از خیار کہ خوردند۔ صاحب جہانگیری</p> <p>بادورم اصطلاح۔ بہار ذکر این کرده از از حکیم انوری سند آورده (۵) باہل</p> <p>از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ اقبیل پناہ کا ندرین باغ ہا ہر سید ہمیشہ بادورنگ</p> <p>بادتیر است و ریح بالضم لغت عرب است است ہا و صاحب سروری از شمس فخری</p> <p>بمعنی نیزہ (طالب آمل ۵) از بادورم ماند سند گیر و (۵) اگر بہر تسکین صفا کہے ہا</p> <p>ز ورق ارواح بے لنگر ہا و آب تیغ کرد ہا بہ لیون مرکب کند بادورنگ ہا ز ترکیب</p> <p>کشتی اجساد طوفانی ہا (محمد قلی مسلی ۵) سوی دست شہ و تیغ او ہا فلک کرد و دفع غم و</p> <p>عدو کہ راست شد از بادورم تو ہا اظہار آذ رنگ ہا صاحب رشیدی فرماید کہ خیار</p> <p>زہر چون سردندان مار کرد ہا (ارو) کوچک است کہ آنرا خیار بانگ ہم گویند</p>	<p>و معنی دوم متعلق بہ معنی اول کہ کار ہاے وہ ہوا جو نیزہ چلانے سے حرکت کرے۔ مُوتش</p> <p>یہودہ و عبت و چیز بے کار را ہم مجازاً بادورنجبویہ اصطلاح۔ صاحب جامع بذیل</p> <p>بادورم گفتند و حقیقت معنی سوم انست کہ (بادورنگبویہ) ذکر این کرده۔ مرادف آنست</p> <p>کشاورزان۔ غلہ و پیداوار کشت را بوسیلہ و بخیال ما معرب (بادورنگ بویہ) کہ می آید</p> <p>بادورخس و خاشاک صاف می کنند بدین وجه۔ صاحب اندر ہم ذکر این کرده صراحت ماخذ</p> <p>مجازاً رعیت و کشاورز را بادورم نام کردند ہمد را بجا کنیم (ارو) دیکھو بادورنگبویہ۔</p> <p>بہین است ماخذ این (ارو) (۱) تباہ کار بادورنگ اصطلاح۔ بقول برہان و جہانگیر</p> <p>یہودہ کا شخص (۲) عبت اور یہودہ کام۔ و سراج بفتح رابع و سکون نون و کاف فارسی</p> <p>مذکر۔ بے کار چیز۔ مُوتش (۳) کاشت کار۔ (۱) نوعی از خیار کہ خوردند۔ صاحب جہانگیری</p> <p>بادورم اصطلاح۔ بہار ذکر این کرده از از حکیم انوری سند آورده (۵) باہل</p> <p>از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ اقبیل پناہ کا ندرین باغ ہا ہر سید ہمیشہ بادورنگ</p> <p>بادتیر است و ریح بالضم لغت عرب است است ہا و صاحب سروری از شمس فخری</p> <p>بمعنی نیزہ (طالب آمل ۵) از بادورم ماند سند گیر و (۵) اگر بہر تسکین صفا کہے ہا</p> <p>ز ورق ارواح بے لنگر ہا و آب تیغ کرد ہا بہ لیون مرکب کند بادورنگ ہا ز ترکیب</p> <p>کشتی اجساد طوفانی ہا (محمد قلی مسلی ۵) سوی دست شہ و تیغ او ہا فلک کرد و دفع غم و</p> <p>عدو کہ راست شد از بادورم تو ہا اظہار آذ رنگ ہا صاحب رشیدی فرماید کہ خیار</p> <p>زہر چون سردندان مار کرد ہا (ارو) کوچک است کہ آنرا خیار بانگ ہم گویند</p>
---	---

صاحب محیط بر خیار فرماید که این را بفارسی که پوست آن را مَرَباسا زنده صاحب جهانگیری
 بادرو و بادروغ گویند و بشیرازی خیار و راز از منوچهری سند آورده (۵) بین که ویسا
 و خیار بالنگ و بحر اسانی خیار باورنگ و به بافت رومی در میان کارگاه پد و سب و دار و بکار
 فارسی کار نجک و بسریانی جدار او به یونانی اندر بزرنگ باد رنگ پد (مسعود سعدی)
 فلو موس و فامورون و بهندی کھیرا نامند تا کیم از چرخ رسد آدرنگ پد تا که از شکوئ
 مؤلف عرض کند که ما ذکر این بر آرزنگ چون باد رنگ پد و سند این بر معنی سوم هم
 کرده ایم که مبدل همین باد رنگ است و می آید صاحب رشیدی بحواله سامانی گوید که
 وجه تشبیه این است که مثل هو الطافت و مراد از بادورینجا عبارت است و معنی ترکیبی
 و مفید است برآه بعضی افزجه و مضر است آن عبارت رنگ چه عبارت زرد رنگ می باشد
 برآه بعضی چنانکه برآه شمالی و شرقی و غربی و ترنج هم زرد بود خان آرزو در سراج عبارت
 در افزجه مختلفه اثره خاص دارد و الطافت را خیار نقل کرد و سوال می کند که باد و معنی
 همچنان خیار هم که اقسام مختلفه اش با افزجه خیار در کتب مقبیره بنظر نیاید مؤلف عرض
 مختلفه اثر لطیفی دارد و تمثیل این با باد و غیرین کند که باد یعنی خیار نیست و نه معنی عبارت
 نیست که نظر بر لطافت اوست (ار و و) بلکه مخفف باد باشد و رنگ باد سرخ هم
 و کجھو (از رنگ) چنانکه شراب احمد و زرد هم چنانکه شراب اصفر
 (۳) باد رنگ - بقول برهان و جامع و شری و بعضی ترنج بحالت چکنی سرخ هم می شود پس
 و ناصری و سراج بعضی ترنج و آن میوه است باد رنگ مخفف باد رنگ کنایه است برای

<p>تاریخ و گیتیچ - ما ذکر این بر (باتس) کرده ایم (ارو) دیکو باتس -</p>	<p>دیند صاحب جهانگیری از حکیم سوزنی سندر (۵) نام و رابینه اطفال شیعه بر پیکارکش</p>
<p>(۳۳) باد رنگ - بقول برهان و جامع رشیدی بماصوبی سپ جلد و سندر و صاحب جهانگیری</p>	<p>نمقش به بند باد رنگ (اوله ۵) اے کس فروش بوده ز گهواره تا گور پدوسه زن</p>
<p>از اتاوسه سندر (۵) باد رنگ آمد شکارم با عذار با ده رنگ پد باد رنگی زیر</p>	<p>بمزد و پانچازه ز باد رنگ به صاحب رشیدی مصرع اول شعر دوم را چنین نوشته (اجتبه</p>
<p>ران بر کف گرفته باد رنگ پد و صاحب سروری از کلام سوزنی استناد کند که بر معنی</p>	<p>وز بود ز گهواره تا گور پد و هم ادجوانه سانی گوید که بدین معنی مخفف (باد رنگ) است</p>
<p>چهارم می آید و تعلق به همان معنی است مؤلف عرض کند که معنی لفظی این (مثل باد) یعنی سیرج و توقف - حاصل معنی آن متوقف در هوا - خان</p>	<p>بدالین به کتب - یعنی هوا و در رنگ بمعنی پشت آرزو بگر سندر دوم فرماید که استناد صاحب</p>
<p>کنایه از اسپ تیز و برقیاس باد پاک گذشت مخفی مباد که در مصرع اول باد رنگ بمعنی ششم</p>	<p>تقدیر معنی بیت درست نمی شود که (زن بمزد) بودن اشخص در گهواره) بے معنی محض است</p>
<p>است و در مصرع دوم بجای دوم معنی دوم (ارو) دیکو باد پا -</p>	<p>پس صحیح همان معنی نیار است و جنازه بکیمیت بلکه بخانه معجمه است و درین صورت معنی شعر</p>
<p>کنایه از اسپ تیز و برقیاس باد پاک گذشت مخفی مباد که در مصرع اول باد رنگ بمعنی ششم</p>	<p>تقدیر معنی بیت درست نمی شود که (زن بمزد) بودن اشخص در گهواره) بے معنی محض است</p>
<p>است و در مصرع دوم بجای دوم معنی دوم (ارو) دیکو باد پا -</p>	<p>پس صحیح همان معنی نیار است و جنازه بکیمیت بلکه بخانه معجمه است و درین صورت معنی شعر</p>

بر قبح این معنی اطلاع نداشت گوید که با بزرگ تا بنیابر بزرگ می گیرد یعنی از معاوضه متحول
 مختلف (با و رنگ) است و گهواره متوضی هم کار ندارد و با قتل معاوضه خیار و خیاره
 و ربهوانیت بلکه وضع آن برای حرکت است زن خود را بدگیری حوال کند این معنی هم بر
 (النج) مؤلف عرض کند که خان آرزو از آن نیست ولیکن تقابل عقلی و معنوی در برد و
 محاره زبان ذوق ندارد از اینجا است که مصرع باقی نمی ماند - اندر سیورت این
 این قسم اعتراض بار و پیش کرد مقصود حکیم شعر متعلق یعنی اول می شود و ازین انکار
 سوزنی مذمت مر و قمر ساق است می گوید که معنی چهارم توان کرد که سند اول الذکر
 از گهواره تا بگور یعنی از روز پیدایش تا برگ و تصدیق اهل تحقیق صاحب زبان برای
 (کس فروش) است یعنی کس زن خود را فروشد معنی چهارم موجود است - آنچه خان آرزو
 و (زن بزد) یعنی زن خود را با خدمت و بدگیری نسبت وجه تسمیه اعتراضی می کند بخیاں ما
 سپرده و مقصود از پیدایش تا برگ - همه عمر است درست نیست (موقوف در عوا) را کنایه
 و بس و ازین لازم نمی آید که او از روز ولادت کنیم از گهواره - عیبی ندارد و جا دار و که با بزرگ
 زن داشته باشد - همین یک چیز است که خان معنی مثل هوا گیریم و کنایه دانیم از گهواره که
 آرزو را در غلط انداخت - اگر جنازه را خیاره مثل هوا حرکت می کند - همین قدر تشبیه بر
 گیریم چنانکه خیال خان آرزوست اندر انصورت مقصود کنایه کافی است (ار و و) گهواره
 معنی شعر چنان باشد که (زن بزد) اینقدر بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - بچون که
 دلیل است که فرزندان خود از خیار ضرر تر سلاخی کا جھولا - همد (آتش) عطفی

سے جنون عشق کامل ہے شفیق پاشا نخل سید سروری و نامری اہل زبانند مجر و قول شان
 مجنون سے مراد گہوارہ تھا پڑا بدون سند این معنی را بس است خان آرزو
 (۵) باد رنگ۔ بقول برہان و جامع و نامری و شعر بالا (باد رنگ عشق) رامرگب اضافی
 و سروری و رشیدی بیمار نے باشد کہ بسبب معنی (اسپ تندر و عشق) گرفتہ و (شتابی در
 غم و غصہ خوردن عارض شود و آن چنان بدون جان) را با معنی مذکور مناسب تر و نشہ
 بود کہ در رود دردی و نفخی و قراقری ہم بخیاں ما خیالش سطحی است اگر (باد رنگ)
 رسد و ناف پیش کند صاحب جہانگیری گویند را مرض مخصوص گیریم تعلق او با (بدون جان
 کہ آن را غم با وہ نیز گویند و بہندی با و گولہ شتاب) مناسب تر می نماید زیرا کہ (باد رنگ)
 (سید سراج الدین سکزنی سے) دار و غم با در نام مرض مخصوص بہ خصوصیتی است کہ زود
 عشقت پاد و بدون جان من شتابی پا خان ہلاک کند و ہچو باد سریع الاثر است در مرض
 آرزو در سراج فرماید کہ درین شعر این معنی و مرضی است کہ نفخ در اسعا پیدا کند پس منظر بر
 گرفتن خطاست زیرا کہ معنی مذکور درین بیت و جہتسمیہ آن و سرعت اثرش (شتابی در بدون
 مطلق درست نمی شود پس صحیح در ان ہمان جان) تعلق خوب دار و ہچ ضرورت ندارد
 معنی جلد رو تیز و باشد کہ گذشت صاحب کہ (باد رنگ) را اورینجا معنی اسپ سریع التیر
 مؤید بحوالہ لغات شاہ نامہ فرماید کہ معنی ہاک گیریم (ار و و) با و گولہ۔ بقول آصفیہ ہندی
 و رنج است و گوید کہ این معنی در زفا گویند ہم اسم مذکور۔ وہ در و جوتلی مین ہوا بھر جانے کے
 منقول است مؤلف عرض کند کہ صاحبان باعث لاحق ہوتا ہے کہتے ہیں کہ یہ بیماری

نہایت غم کھانے سے ہو جاتی ہے اس کے	کارگیریم کنایہ ہے دیگر ہم تو انیم گرفت
ناف میں مٹوڑ معدہ میں درد اور زنج شبت	(ارو) تیر۔ مذکر۔

(۶) باد رنگ۔ بقول صاحب رشیدی یعنی بامین	(۸) باد رنگ۔ بہار ذکر این کردہ از معنی
و باثبات و بقول ناصری ثبات (ناصری سے)	ساکت و شعرے نقل کرد بدون نام شاعر

باد رنگ آمد بخارم با عذار بادہ رنگ	(۵) باد رنگ خویش در آتش خوشم بار
عرض کند کہ ہمیں شعر را بر معنی سوم نقل کر دیا	مسیح پاشعلہ می بالدمرا من باد رنگ آسم

و بخیاں ما (باد رنگ) و ریخا کینا ارتتاب وز	مؤلف گوید کہ بہار معنی شعرانہ ہمید فہم
است و معنی لفظی این مثل باد و خان آرزو	این کردن نتوانست کہ (باد رنگ) در ہر دو

در سراج ذکر خیال ما ہم کردہ پس کنایہ بامین	مصرع این شعر چہ معنی دار و از خیاست کہ
و باثبات راز (باد رنگ) بوسیدہ ہمیں یک	ذکر اصطلاح کرد و نقل شعرے کہ بدست آمد

سند پیدا کردن بدون تعلق با معنی حقیقیش کار	و تحقیق معنی را ہدیہ ناظرین۔ این است طریقہ
نازک خیالان نیست (ارو) جلد۔ بقول	تحقیق محققین ہندو از بخیاں ما شاعر خطاب

اصفیہ۔ فوراً۔ بلا توقف۔ تابع فعل۔	گذر عیسی را گوید کہ من با وجود تاخیر خود در
(۷) باد رنگ۔ بقول خان آرزو در سراج	آتش عشق خرسندم و نمی خواہم کفایت خود زود

معنی مشابہ باد و بامین مناسبت تیر را نیز گویند	از آتش عشق بیرون شوم و شعلہ من یعنی آہن
مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست	ازین وجہ می بالدمرا کہ او مرض باد رنگ است

ولیکن سندا استعمال باید و اگر از تعمیم حقیقی	بجای آتش مقصود آنست کہ چنانکہ از ہر
--	-------------------------------------

<p>و بالنگبویہ نیز گویند چہ بوسے آن مثل بادرنجب این طرح است و بہندس علی لوشن و آن نبات است مثل پویندہ ہر سال سبز می شود و گرم بین رادوست میدارد و گرم و خشک در وسطا در دم و گویند در سوم و گویند در اول و گویند معتدل در گرمی و خشک در دوم و قول اول را اصح دانستہ اند و بہترین آن تازہ نافع جمیع امراض بلغمی و سوداوی و خصوص جرب سوداوی و سخن بدن و مفرج نفس و مقوی دل و دماغ و جوارح و منافع بسیار دارد (الخ) (ار دو) بنی لوشن بقول آصفیہ ہند اسم نذکر سنبل الطیب - بالچتر - بادرنجبویہ صاحب جامع الادویہ نے اسکا مشہور نام بنام بنی لوشن - بنی لوشن کہلست جس پر علی عاشق بادرنجبین اصطلاح بقول برہان و بحر جامع و رشیدی و مؤید کنایہ از شعرو بیت کہ قصیدہ و نزل و قطعہ و رباعی باشد صاحب سرور</p>	<p>نیز پورا پیدا شود و انداز پیش کند مہمپان رنگہ آتش در آن کہ بوزن ہر در ہر با بچہ این کبیرا ہر بادرنجبویہ و آن گیاہیت کہ کند و امراض سوداوی و بلغمی و بادرنجبویہ معرب است و در در چینہ گویند - خان آرزو در است مفرج کہ از آن کہ آئینہ بعضی بادرنجبویہ است صاحب بادرنجبویہ فرماید کہ معرب بادرنجبویہ و بفرج القلب و مفرج قلب و حیشہ السنور و نقلہ و بہ رومی یا سفلیں و آن را بادرنجبویہ</p>
--	--

<p>بادرو اصطلاح - ایوان برهان بر زبان</p>	<p>از حکیم سنائی سنذ آورده (۵) باورنگین</p>
<p>(۱) ریجی نیست که آثر اباد کجوبیگ</p>	<p>است شعر و خاک رنگین است زرد</p>
<p>از خیار راست که آن را باد زون هم گویند</p>	<p>این و آن چون آب و آتش بی قرار</p>
<p>و سینه گویند (بادرو) تره ایست که برگش</p>	<p>گوید که اطلاق آن بر سینه تخیل است و درین</p>
<p>همی ماند و بوسه ترنج می و بر و قبول</p>	<p>برود یعنی فرقت است جلی - خان آرزو در سراج</p>
<p>سرو می بسکون وال و ضم رسه</p>	<p>فرماید که عبارت از سخن خوب مؤلف</p>
<p>میرزا تره ایست همچو ریجان که آن را بادرو</p>	<p>گند که مرتب توصیفی است و معنی لفظی این</p>
<p>و بادرنخوبه نیز گویند اما در کتب طب تره ایست</p>	<p>عرف و سخن رنگین که باد معنی عرف و سخن بجا</p>
<p>که تره خراسانی هم نام دارد (شمس فخری</p>	<p>گذشت پس با خان آرزو اتفاق نداریم و قول</p>
<p>کیوان براس تره شهلات روز باد</p>	<p>اهل زبان را درست خیال کنیم زیرا که مطلق باد</p>
<p>از گشت زار اجرام آورده باد رو و ک</p>	<p>بمعنی شعر و سخن نیست بلکه معنی حرف و سخن است</p>
<p>و بقول جامع نام سبزه شبیه برسیان - خان آرزو</p>	<p>چنانکه بر معنی چارمش گذشت و مطلق سخن در</p>
<p>در سراج فرماید که مخفف باد رویه تره ایست</p>	<p>فارسی معنی شعر آمده پس سخن رنگین ترکیب صیغی</p>
<p>خراسانی که ریجان کوی هم نام دارد و بقول</p>	<p>بمعنی سخن خوب باشد و باورنگین معنی حرف رنگین</p>
<p>پهارد (۲) مرادف باوگیر (طغزاس) غیر از</p>	<p>کنایه باشد از شعر و سخن نه سخن خوب بند اهل</p>
<p>قفس کز هر طرف دارد هزاران بادرو</p>	<p>زبان مؤید خیال ماست - قائل (دارودو)</p>
<p>توان شمردن خوش هوا سخنان در بسته را</p>	<p>رنگین کلام - مذکر -</p>

<p>و بقول صاحب جهانگیری ستره باشد مانند کجا که آن را باد رنجبویه هم گویند صاحب محیط که محقق مفردات طب است فرماید که اسهم فارسی خیار است و بس و زیادت عین معجمه در آخنیز گویند مؤلف عرض کند که مرادف معنی اول (باد رنگ) که گذشته و خوب و مزاج و ماخذ هم همه را بنام کور و معتقین بالا اشتدانی که در تثنی این ارند معتبر نیست بتقابل صاحب محیط (ار و و) (۱) و کجیو باد رنگ که پیله معنی (۲) و کجیو بادگیر - باد روج اصطلاح بقول برهان سکون جیم گلستان افزو و بوسیدن آن عطسه آرد و گزیدن عقرب را نافع و آنرا عبری صومه و مفرح القلوب خوانند و بقول بعض ریگان کوهی - صاحب ناصری به همزبانی برهان اینقدر اضافه کند که این را سپر غم هم گویند صاحب جامع برستان افزو قانع - خان آرزو در که حوس بود که کرشنا با او عشق داشت و آن</p>	<p>سراج گوید که بذال معجمه موقوف و جیم - باد رنگ که نوعی از خیار است و بقول بعض باد رنجبویه و قوسی هم باد رنگبویه گفته و باد رو که گذشت ظاهر اخصف این است مؤلف عرض کند که صاحب محیط درین خصوص معتبر است از دیگران فرماید که اسهم نبطی است و معرب آن بذال معجمه باد روج و عبری حوک و یونانی او قیمن و بفارسی تر و خراسانی و بهندی با بری و تلسی و ماصراحت کامل بر او قیمن کرده ایم - و به تسمیه این غیر ازین نباشد که روج بقول برهان یعنی روز است که عبری نهار خوانند - پس معنی لفظی این فرشته روز است که باو بمعنی فرشته بجایش گذشت فارسیان این نام را براس او قیمن نظر بر عقیده منود قرار داده اند - صاحب ساطع بر تلسی فرماید که هندوان پرستش این کنند و عقیده شان نسبت بود که کرشنا با او عشق داشت و آن</p>
---	---

<p>حور در آخر صورت این نبات گرفت لایح پس غیر از باد رنجبویہ و مسبدل باد روز بویہ کہ رہے در خانہ ہر یک ازین قوم درخت باد روج ہوزیحیم عربی بدل شود چنانکہ سوز و سوج دار (و موجودی باشد زن و مرد ہر صبح پیش اومی رند و کچھو باد روز بویہ -</p>	<p>و ہولے اومی گیرند و ہر دو دست خود بر این درخت پاورود اصطلاح بقول رشیدی و سراج می مانند و باز بر روی خود بعبقیدہ شان این و شمس بسکون دال و ضم را و دال ثانی چوبی عمل ایشان را محفوظ دارد از آفات ارضی و ہوا کہ در زیر شاخ درخت میوہ دار گذارند تا از و محبت زن و شوہر مستحکم می شود بوسیدہ آن (ارو) گرانی بار شکند دیگر کہے از محققین فارسی ذکر و کچھو اوقیمین -</p>
<p>پاوروجبویہ اصطلاح بقول ہفت - برہان رودہ گو سفند وغیرہ و زہرہ کان حلاجی گیا ہے است کہ بر کہائش شکافتہ و بوی ترنج و تار ساز ہا باشد (الخ) پس بخیاں مقلب ہفت دار و کذا فی زفا نگویا و اورا شاہ ترہ ہم گویند است بمعنی رودہ و تارے کہ متعلق بہ باد است دیگر کہے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و کنا یہ از تارے و رشتہ و رسنے کہ قائم کنند مولف عرض کند کہ صاحب محیط ہم ازین برائے آنکہ میوہ گران بار از باد حرکت نکند و ساکت و باد رنجبویہ بجائش گذشت و شاہ ترہ شکند - باغبانان ہند میوہ گران بار را در خطر چیز دیگر است کہ بجائش می آید - صاحب محیط سبک جاد ہند و آن طرف را بوسیدہ رسنی یا در بحث شاہ ترہ ذکر این نکرد - بخیاں صاحب تارے یا رشتہ کہ با شاخ سطریمی متعلق باشد ہفت از تحقیق کار نگرفت و این چیزی نیست آنقدر بلند کنند کہ گرانی میوہ بر شاخ ناز کش قائم</p>	<p>پاوروجبویہ اصطلاح بقول ہفت - برہان رودہ گو سفند وغیرہ و زہرہ کان حلاجی گیا ہے است کہ بر کہائش شکافتہ و بوی ترنج و تار ساز ہا باشد (الخ) پس بخیاں مقلب ہفت دار و کذا فی زفا نگویا و اورا شاہ ترہ ہم گویند است بمعنی رودہ و تارے کہ متعلق بہ باد است دیگر کہے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و کنا یہ از تارے و رشتہ و رسنے کہ قائم کنند مولف عرض کند کہ صاحب محیط ہم ازین برائے آنکہ میوہ گران بار از باد حرکت نکند و ساکت و باد رنجبویہ بجائش گذشت و شاہ ترہ شکند - باغبانان ہند میوہ گران بار را در خطر چیز دیگر است کہ بجائش می آید - صاحب محیط سبک جاد ہند و آن طرف را بوسیدہ رسنی یا در بحث شاہ ترہ ذکر این نکرد - بخیاں صاحب تارے یا رشتہ کہ با شاخ سطریمی متعلق باشد ہفت از تحقیق کار نگرفت و این چیزی نیست آنقدر بلند کنند کہ گرانی میوہ بر شاخ ناز کش قائم</p>

نباشد معاصرین عجم گویند کہ پیرن رسم است
 و ایران ہم پس طرز بیان صاحب رشیدی
 این کنایہ را از معنی حقیقی بد تفسیر کرده است
 کہ جو من رسن خوب را قائم کرد بر اسے خوب
 سخته دیگر است کہ آنرا (بارو) نام است
 کہ می آید غور بر ماخذ نکرد (ارو)
 وہ چھینکا جو تڑو درخت میں لٹکا کر ٹکائے پرن
 تاکہ وزنی پھل ہوا کے جھونکوں سے گرنے پرے
 اور ضائع نہونے پائے۔

بادروز بویہ اصطلاح بقول ضمیمہ برہان
 گیارہ است کہ بوسے ترنج می دہد و برگہایش
 شکافتہ می باشد دیگر کے از محققین فارسی زبان
 ذکر این نکرد و صاحب محیط ہم ازین ساکت۔
 مؤلف گوید کہ تعریف این همانست کہ صاحب
 انطیب (دیکھو باد رنگ بویہ)

بادروزہ اصطلاح بقول برہان بفتح راء لفظ دار (۱) یعنی ہر روزہ باشد و (۲)

خوراک و قوت ہر روزہ را نیز گویند و (۳) ہا کہ کہنہ و لباسے کہ ہر روز پوشند و (۴) چپے

را گویند کہ مردم را ہمیشہ در کار باشد۔ صاحب نامہری بر معنی اول و سوم قانع یعنی می فریاد

که قوت هر روزه و لباس هر روزه باشد و بقول جامع قوت لایوت و ما یحتاج هر روزه از
جامه و غیره صاحب سروری بجواله نسخه وفائی ذکر معنی دوم کرده و بجواله تاج الماثر ذکر معنی
سوم و بجواله تحفه ذکر معنی چهارم و فرماید که بخندف انهم بنظر آمده و صاحب جهانگیری بر معنی اول
قانع و از حکیم سوزنی سند آورده (س) شرف تونی و شرف گوهر حمید الدین پاک شد
مدیح تو تسبیح با دروزه من (با نشر مقامات میدی) عروس را به پیرایه همسایه یک شب
بیش نتوان آراست و آرایش با دروزه بسوال و جواب در یوزه نتوان خوبت
خان آرزو در سراج فرماید که هر چه مردم را در کار باشد هر روز و خصوصیت بجامه و
قوت ندارد چنانکه برخی گمان برده اند و معنی جامه کهنه مجاز است چه هر چه مدام در استقامت
در آید البته نارس و ضائع می شود (حکیم سنائی از سرور سی) یکی جامه وین با دروزه
تقوت پاکر زین همه پیشی و سیرنی است (نشر تاریخ تاج الماثر در زمریه - از سرور سی)
شکر اسلام جامه های با دروزه را بلباس حرب بدل کردید صاحب رشیدی هم زبان
صاحب سراج فرماید که بدون دال مهله هم آمده صاحب مؤید هم ذکر این کرده مؤلف
گوید که اصل این (با دروزه) یعنی هر روزه باشد یعنی چیزی که هر روز کار آید و کلمه
با در اینجا یعنی معیت است و دال مهله زائد باشد چنانکه شفا لود و شفا لود و پیدا
پیدا و معنای با خان آرزو اتفاق داریم که معنی اول حقیقی است و دیگر معانی هیچ که بدون
ترکیب اضافی از اصل لغت حاصل نمی شود چنانکه از اسناد بالا پیدا است یعنی تسبیح با دروزه
و آرایش با دروزه و جامه با دروزه مخفی می باد که (جامه با دروزه) را معنی جامه کهنه

گرفتن۔ کنایہ ایست و این معنی در مجرود (بادروزه) اصلانیت و همچنین معنی قوت و خوراک
 برروزه در مجرود (بادروزه) نباشد (ارو) روزانه بقول آصفیه۔ روز بروز
 برروز۔ همیشه (الخ) جیسے غذائے روزانہ۔ لباس روزانہ۔ شغل روزانہ (برروزکا)
 (برروزکی)

بادروغ اصطلاح۔ مراد باد رنگ کہ شاہ ترہ نباشد (ارو) بادیکہو بادروزبہ
 و مزید علیہ بادرواست بمعنی اولش و اشارہ بادرونہ اصطلاح۔ بقول صاحب برہان و
 این ہمدرا بخا کردہ ایم باید کہ لفظہ رائے مہملہ جہانگیری و ہفت ہمان باد رنجوبہ باشد و آن
 خوانیم کہ روغ مزید علیہ رو باشد زیادت ریجانیست معروف۔ مؤلف عرض کند کہ
 غین مجہ چنانکہ چرا و چراغ کہ بمعنی زیر باشد صراحت این بر (باد رنگوبہ) کردہ ایم و این
 (ارو) دیکھو بادرو۔ نظام مخفف (بادرون بویہ) باشد یا زیاد

بادرون بویہ اصطلاح۔ بادل موقوف ہائے نسبت در آخر (بادرون) کہ مزید علیہ (بادرون)
 ہمان بادرو بویہ۔ صاحب ہفت گوید کہ مراد اشارہ این بر (بادرون) گذشت۔
 بادرو بویہ و آن را (شاہ ترہ) نیز گویند مؤلف مخفی سباد کہ (بادرون) و لے (باد رنگوبہ) باشد
 عرض کند کہ صراحت کامل بر (بادروزبویہ) (ارو) دیکھو باد رنگوبہ۔

کردہ ایم و این ہم مزید علیہ (بادرون بویہ) باشد و رو بویہ اصطلاح۔ بقول صاحب رشیدی
 کہ نون ششم زیادہ کردہ اند بر (بادرون) چنانکہ و شمس۔ بادل موقوف درائے معنوم ترہ خوراک
 گذارش و گذارش دیگر پیچ و ہا بخا تحقیق کردہ ایم کہ ریجان کو ہی نیز گویند مؤلف گوید کہ ہمین

<p>معنی بر (باد رو) گذشت حیث است که سند استعمال این پیش نشد و دیگر کسی از محققین اہل زبان تصدیق این نکرد و صاحب محیط ہم ازین ساکت پس اگر این را فرید علیہ (باد رو) خیال کنیم تخانی و ہاے ہوز آخر زائد باشد دیگر بیچ (ارو) دیکھو باد رو۔</p>	<p>موافق قیاس است سکون وال ہملہ و فتح راسے ہملہ زیر کہ این مرکب است از باد و ہملہ ہوا و رے مخفف راہ کہ بمعنی طریق و رسم و قاعدہ و نغمہ و آہنگ آمدہ پس (باد رو) اسم فاعل ترکیبی است بمعنی طریق باد و از بندہ و کنایہ از سخن بے اندیشہ زندہ و تیزی در کار</p>
<p>اصطلاح بقول برہان و رشیدی و کتندہ مخنی مباد کہ باد بمعنی سخن و تند و تیز ہم جامع و ناصری سکون ثالث بروزن بادشہ بجائے خودش گذشت و بمعنی نغمہ و آہنگ ہم (۱) سخن گفتن بے اندیشہ و تندی و تیزی در کار (۲) بمعنی پارچہ شلوار و تہبان و بان بمعنی بفتح ثالث ہم آمدہ صاحب سروری بحوالہ نسخہ طیبی گوید کہ سکون و فتح وال و راسے ہملتین بمعنی پارچہ زیر جامہ۔ صاحب جہانگیری بمعنی اول قانع مؤلف عرض کند کہ منظر بر تصدیق محققین اہل زبان ضرورت سند استعمال بنا شد اختلاف اعراب حروف در برد و لغت و لسان است و نتیجہ لب و لہجہ مقامی و آنچه سوچے۔ بے تخاصا۔ بے محابا۔ (۲) از ا۔</p>	<p>باد رو اصطلاح بقول برہان و رشیدی و کتندہ مخنی مباد کہ باد بمعنی سخن و تند و تیز ہم جامع و ناصری سکون ثالث بروزن بادشہ بجائے خودش گذشت و بمعنی نغمہ و آہنگ ہم (۱) سخن گفتن بے اندیشہ و تندی و تیزی در کار (۲) بمعنی پارچہ شلوار و تہبان و بان بمعنی بفتح ثالث ہم آمدہ صاحب سروری بحوالہ نسخہ طیبی گوید کہ سکون و فتح وال و راسے ہملتین بمعنی پارچہ زیر جامہ۔ صاحب جہانگیری بمعنی اول قانع مؤلف عرض کند کہ منظر بر تصدیق محققین اہل زبان ضرورت سند استعمال بنا شد اختلاف اعراب حروف در برد و لغت و لسان است و نتیجہ لب و لہجہ مقامی و آنچه سوچے۔ بے تخاصا۔ بے محابا۔ (۲) از ا۔</p>

<p>مشابہت با معنی اول (ابو الفرج رومی لہ) فلک فضل را تو گردانی با دوک را بادریسہ</p>	<p>بقول اصغیر اسم مؤنث شلواری تہبان - بیابانہ - تہ پوشی - ستانہ -</p>
<p>فلک با صاحب جہانگیہ می ہم ذکر الف و ب کروہ و نیکر معنی اول و دوم برستے معنی اول</p>	<p>دعا با وریسہ (الف) لجاج اول بر پاشا بادریسہ (ب) لجاج اول و سکون</p>
<p>سند شمس طیبی آوردہ (لہ) با آب روی عدل تو این بادریس آسمان با از کردہ پستے خوشترن</p>	<p>تہا - بین - پاشا - را - یوم - چو - پو - باشد - رتوبے دوک کفایتیہ اندہ را یہانی کہ</p>
<p>خود را پشیمان ساختہ (حکیم سنائی لہ) تشوہ مرد پر دل و معلوک با پیش ما با و بادریسہ</p>	<p>تہا - کیا - جمع - شود - و - عبرتی - فلک - خوانند - تہا - تا - بے - را - گویند - کہ - زمان - بدوک - و - ہند -</p>
<p>دوک با خان آرزو در سراج بزرگ ہر دو فرما کہ (الف) یعنی اول و (ب) زیادت ہاے ہوز</p>	<p>۲۱۰ نیز تختہ گرد میان سوراخی باشد کہ بر سر چہ خمیہ زنند و (۳) یعنی با وزن ہمہ کہ</p>
<p>برائے معنی دوم افادہ تشبیہ کند و فرماید کہ آنچه قوسی بدوک زمان تفسیر منودہ مستند بدین</p>	<p>آید و ہم اویر (ب) گوید کہ معنی (الف) باشد و بہ معنی اول و دوم قناعت کردہ صاحب</p>
<p>بیت خاقانی سہواست (س) سرگشتہ کرد چرخ بادریسہ با فریاد زین فسون</p>	<p>بہ ذکر (الف و ب) بہ معنی اول قانع صاحب جامع نسبت ہر دو نیکر معنی اول نسبت معنی دوم</p>
<p>زن فعل سبز خاور با نیز فرماید کہ آنچه بشین معجمہ در ہندوستان شہرت دار و غلط است اگرچہ</p>	<p>گوید کہ کلیچہ و کجاج خمیہ و ذکر معنی سوم ہم کردہ صاحب نامری نسبت ہر دو نیکر معنی اول</p>
<p>تبدیل سین مہملہ بہ شین معجمہ درست باشد -</p>	<p>نسبت معنی دوم فرماید کہ کلیچہ پستون خمیہ بنا بہ</p>

صاحب سروری مجرب و اب، را ذکر کند و	ریشمان ریند و خان آرزو در سراج نسبت
فرماید که تا بے باشد که زمان بدوک و ہند اما	دوک فرماید کہ بواو معروف آلتی است آہنی
در اکثر نسخ معنی آن چیز مدور کہ در گلوے دیک	کہ ریشمان بدان ریند و بجا کہ قوسی گوید کہ
کنند کہ منع ریشمان کند و شیر از میان بدیہ گویند	معنی چرخ زمان و بمعنی چوبی کہ ریشمان پشم
و عبرتی فلک و در شرف نامہ معنی آن گرد و چوبین	و موسی بدان ریند مخفی مباد کہ ریسیدن بقول
کہ میان آن را سوراخ کردہ برستون خمیہ کنند	بمعنی تافتن تار پنبہ و پشم و ابریشم و امثال
و در نسخہ نیاز بہ معنی باد زن آمدہ - صاحب	آن مؤلف عرض کند کہ (الف) اسم فاعل
رشیدی بزرگ ہر دو بر معنی اول و دوم قانع	ترکیبی است بمعنی ریندہ باد و کنایہ از چرخ
و صاحب غیاث بر اب، فرماید کہ چوب مدور	مدور کہ در دوک باشد و چون رشتہ پشم یا
یعنی قرص چوبین سوراخدار کہ برستون خمیہ نہند	ابریشم یا پنبہ تیار شود بران می چید و جمع گردو
و ہم او بر فلک نوشتہ کہ بضم - بادریہ و آن چوب	قارسیان این را با ہاے ہوز در آخر ہم استقلال
مدور میان سوراخ بود کہ برستون خمیہ نہند و	کردہ اند و این ہاے زائد است - ہمین است
قرص کوچک سوراخدار کہ در دوک چرخہ کی کشند	حقیقت معنی اول پریشان بیانی محققین خیال را
و صاحب منتخب بر فلک گوید کہ بانفتح چرخہ ریشمان	پریشان می کند نسبت معنی دوم عرض می شود
و چوبک گرد و میان سوراخ - کہ در میان دوک	کہ چرخ کی کہ بالائے بعض بستون خمیہ قائم کنند تا
چرخ می کند و چوب گرد کہ برستون خمیہ را بدان	رسن بوسیله آن باسانی حرکت کند و این تخصیص
می گذارند و دوک بقول برہان آلتی کہ بدان	مذار و باخمیہ بلکہ این را بالائے پرودہ ہاے خانہ

ہم قائم گفتا بوسیدہ آن رسن ہائے پردہ در	اول و صاحب رشیدی در استعارات بہ
آویختن و برداشتن آسان حرکت کند۔ خان	معنی اول قانع مؤلف عرض کند کہ این کتا
آرزو درست گوید کہ ہائے آخر برائے این معنی	ایست بدون اصناف بادریہ وقتی بحقیقت
ہمت تشبیہ باشد کہ این چرخ ہم شاہ بادریں	اسم فاعل ترکیبی است بمعنی چشم مثل بادریہ
است جیف است کہ برائے معنی سوم سزا ستھلا	دارندہ یعنی چنانکہ بادریہ را یک سوراخ
پیش نشد و معنی لفظی الف و ب برائے کنایہ معنی	است کہ بر آن چرخ زندہ بچنین یک چشم دارندہ
سوم خلاف قیاس نیست کہ با وزن ہم منوجہ	و معنی دوم و سوم مجاز آن گویند کہ یک چشمی
رئسہ باد است و بس (ار و و) الف	ہم صفت و جمال است (ار و و) ا، کانا
(و ب) (ا) چرخ کی پھر کی جس پر کاتا ہوتا گا۔	بقول آصفیہ ہندی۔ ایک چشم۔ ایک آنکھ کا
پیشا جاتا ہے اور جمع ہوتا ہے (۲) وہ چھوٹی	ایک آنکھ کا اندھا۔ واحد العین۔ کاترا جیسے ۵
سی چرخ جوردستی کی آسانی کے لئے ستون خمیہ	کانا مجھے بھائے نہیں اور کانے بن سہاے
یہ چلن یا پردہ میں قائم کرتے ہیں جبکہ دکن میں	نہیں ۵ (۲) شیطان۔ بقول آصفیہ عربی۔
کہتی کہتے ہیں۔ (۳) دیکھو با وزن۔	اسم مذکر۔ اہلیس۔ غرازیل۔ معلم الملکوت
بادریہ چشم اصطلاح۔ بقول بزبان	(ذوق ۵) ہونا عاشق سوچکر اس دشمن ایمان
جو بروجامع (۱) کن یہ از مردم یک چشم باشد	کا بڑا دل نگر جلدی کہ جلدی کام ہے شیطان کا
کہ عبری امور خوانند و (۲) کنایہ از شیطان و	(۳) و جمال۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔
(۳) و جمال ہم۔ صاحب جہانگیری در صنیعیہ	میغہ مبالغہ یعنی وجہ سے پیدا ہونے والا۔

اہل اسلام کے عقائد کے موافق یہ شخص تیار
 کے کچھ عرصہ پہلے دریائے مذکور سے پیدا ہو کر
 صغہان سے ظہور کرے گا۔ ایک آنکھ سے کانٹا
 اور بڑا اکفر ہو گا حتیٰ کہ اسکے ماتھے پر بھی لفظ
 کافر لکھا ہوا ہو گا۔ خاص اہل ایمان کو بوجہ
 نور ایمان نظر پڑے گا اور وہ انومیت کا
 ہو کر بہت سے خرق عادات مثل احیاء اموات
 یا امامت احیاء اور کہتوں۔ باغون کو بار آور کرنا
 وغیرہ وغیرہ بطور استدراج دکھا کر بہت سے
 آدمیوں کو اپنی انومیت کا معتقد کر لے گا
 تین روز کے عرصہ میں تمام عالم پر قابض
 ہو کر گمراہی پھیلانے لگا۔ اسکی یہ کیفیت دیکھ کر
 حضرت عیسیٰ علیہ السلام آسمان سے اور
 امام مہدی آخر الزمان (سمرن رائے) نامی
 غار سے تشریف لا کر ہلاک کرینگے۔ ظہور سے
 چالیسویں دن ہلاک ہو گا جس میں پہلادون
 ایک سال کے برابر دوسرا ایک ماہ تیسرا

ہفتہ کے برابر ہو گا باقی سینتیس روز آسمان
 مہرود کے برابر ہونگے۔

بادوریش اصطلاح۔ بقول بحر بیاسے
 معروف (۱) غرور و لاف۔ و بقول سرور
 (۲) کنایہ از خود نما و لاف ز زندہ مؤلف
 عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی
 کسی کہ بادوریش دارد معنی مباد کہ باد معنی
 غرور ہم بیکے خوش گذشت از قبیل (بادوریش)
 مذکور شد و کنایہ لطیف است یعنی کسی
 کہ لاف و غرور و خود نمائی کند گویا بادوریش
 خود دارد۔ صاحب بحر در عرض معنی غرور
 فرمودہ است و برائے معنی بیان کردہ
 اش باید کہ باد را مضاف کنیم بسوی ریش
 و باضافت خوانیم چیف است کہ سند
 استعمال ہر دو پیش نشد اما خلاف قیاس
 نیست و قول صاحب سروری کہ از اہل
 زبانت معتبر است (ارو و) (۱) غرور

<p>توان گرفت ولیکن سندا استعمال باید معاصرین عجم بر زبان ندارند (ارو) وہ پنکھا جو</p>	<p>لا ف۔ مذکر۔ (۲) مغرور۔ خود نما۔ لاف مارنے والا۔ شیخی باز۔</p>
<p>چھت میں لٹکاوین۔ مذکر۔</p>	<p>بادریشہ چشم اصطلاح۔ بقول بہار کنگا از پلک چشم سندا استعمال پیش نکر۔ دیگر</p>
<p>اصطلاح۔ صاحب اند</p>	<p>کے از محققین فارسی زبان باونیت و</p>
<p>نسبت (الف) بحوالہ</p>	<p>کنایہ لطیف ہم نیت۔ معاصرین عجم بر زبان ندارند۔ ایجا و بندہ باشد (ارو) پلک</p>
<p>فرنگ فرنگ فرماید کہ معنی گرد باد و طوفان وتند باد۔ صاحب تحقیق الاصطلاحات</p>	<p>بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث۔ پل۔ قرہ۔ آنکھ کے بال۔</p>
<p>(ب) گوید کہ گوز سرداون (صائب رب) ۵ داغ از حرارت جگرم و آدمی زندہ پا آتش ز</p>	<p>سوز سیلہ من بادمی زندہ پا مؤلف عرض اصطلاح۔ بقول صاحب اند</p>
<p>سوز سیلہ من بادمی زندہ پا مؤلف عرض</p>	<p>بجوازہ فرنگ فرنگ۔ نوعی از بادکش چین کہ در سقف خانہ سیا و نیزند۔ دیگر کے از محققین</p>
<p>بایدیکہ بر عجب زندگرو دامنش با بر جیب بخت ہتمش از خاک پائے کیست پو (۲) کنایہ</p>	<p>فارسی زبان ذکر این نکر و سندا استعمال پیش نشد اگر از قیاس کار گیریم اسم فاعل</p>
<p>ہتمش از خاک پائے کیست پو (۲) کنایہ</p>	<p>ترکیبی است کہ یہ ہیدن بقول بحر معنی ویران گردن و افتادون آمدہ پس معنی نعلی این ہوا</p>
<p>آپو صاحب تحقیق الاصطلاحات کنایہ از</p>	<p>افتادہ و ہوا واقع شدہ و کنایہ از بادکش</p>

<p>گوزگردن با ستنا و ہمین شعر صائب گرفته غول با وزم اصطلاح - بقول برهان لفتح ز</p> <p>کامل بر لطافت معنی شعر و لطف سخن نکرده ہوز و سکون میم کار ہاے عبث و بے نفع</p> <p>اگر چه باد معنی گوز ہم گذشت نازک خیال و بقول سروری کار یہودہ چنانکہ در نسخہ</p> <p>تصفیہ این کتد کہ درین شعر نظر بر معنی مصرع و فائی از حکیم عنصریت (س) چون یہ</p> <p>اولش در مصرع دوم آہ بہتر است یا ایشان باز خورد آسیب شاہ کامکار ہ</p> <p>گوز فاعل نسبت (الف) عرض می شود کہ جنگ ایشان عجز گشت و سحر ایشان با وزم</p> <p>(۱) ماضی مطلق است از مصدر (ب) و فرماید کہ در بعضی از نسخ ہاے مہملہ ہم</p> <p>پہر و معنیش و (۲) معنی بیان کردہ صاحب بنظر رسیدہ مؤلف گوید کہ جزین نباشد</p> <p>اندر بخیاں مانند باد و طوفان غیر از گردبا کہ این تصحیف است ہا ز اے ہوز کہ کاتبان</p> <p>است و ہاے این معنی طالب سند است چاک دست زیادت یک نقطہ با وزم</p> <p>باشیم کہ معاصرین عجم ہم بر زبان ندارند ابا وزم کردند و محققین بر ماخذ این غور</p> <p>و صاحب اند و فرنگ فرنگ ہم از اہل نکردند کہ ہاے مہملہ گذشت طرفہ ماجراست</p> <p>زبان نیست و محققین فارسی زبان ہم کہ ہمین شعر عنصری را بسندان ہم نقل کردند</p> <p>ازین معنی ساکت و وجہ کنایہ ہم پد نہایت اگر این را بسندان آن گیریم تبدیل راے</p> <p>(ار و و) (الف) (۱) ہوا ہنچا یا (۲) مہملہ ہاے ہوز خلاف قیاس باشد (ار و و)</p> <p>طوفان - گولا - گردباو - بقول آصفیہ نکر و کھو با وزم کے دوسرے معنی -</p> <p>(ب) ہوا ہنچا نا - گوز مار نا - آہ کر نا -</p> <p>(الف) باوزن اصطلاح بقول سحر و</p>	<p>گوزگردن با ستنا و ہمین شعر صائب گرفته غول با وزم اصطلاح - بقول برهان لفتح ز</p> <p>کامل بر لطافت معنی شعر و لطف سخن نکرده ہوز و سکون میم کار ہاے عبث و بے نفع</p> <p>اگر چه باد معنی گوز ہم گذشت نازک خیال و بقول سروری کار یہودہ چنانکہ در نسخہ</p> <p>تصفیہ این کتد کہ درین شعر نظر بر معنی مصرع و فائی از حکیم عنصریت (س) چون یہ</p> <p>اولش در مصرع دوم آہ بہتر است یا ایشان باز خورد آسیب شاہ کامکار ہ</p> <p>گوز فاعل نسبت (الف) عرض می شود کہ جنگ ایشان عجز گشت و سحر ایشان با وزم</p> <p>(۱) ماضی مطلق است از مصدر (ب) و فرماید کہ در بعضی از نسخ ہاے مہملہ ہم</p> <p>پہر و معنیش و (۲) معنی بیان کردہ صاحب بنظر رسیدہ مؤلف گوید کہ جزین نباشد</p> <p>اندر بخیاں مانند باد و طوفان غیر از گردبا کہ این تصحیف است ہا ز اے ہوز کہ کاتبان</p> <p>است و ہاے این معنی طالب سند است چاک دست زیادت یک نقطہ با وزم</p> <p>باشیم کہ معاصرین عجم ہم بر زبان ندارند ابا وزم کردند و محققین بر ماخذ این غور</p> <p>و صاحب اند و فرنگ فرنگ ہم از اہل نکردند کہ ہاے مہملہ گذشت طرفہ ماجراست</p> <p>زبان نیست و محققین فارسی زبان ہم کہ ہمین شعر عنصری را بسندان ہم نقل کردند</p> <p>ازین معنی ساکت و وجہ کنایہ ہم پد نہایت اگر این را بسندان آن گیریم تبدیل راے</p> <p>(ار و و) (الف) (۱) ہوا ہنچا یا (۲) مہملہ ہاے ہوز خلاف قیاس باشد (ار و و)</p> <p>طوفان - گولا - گردباو - بقول آصفیہ نکر و کھو با وزم کے دوسرے معنی -</p> <p>(ب) ہوا ہنچا نا - گوز مار نا - آہ کر نا -</p> <p>(الف) باوزن اصطلاح بقول سحر و</p>
---	---

<p>(ب) بادزنہ بہار (الف و ب) بمعنی تار و در خواب راحت نرگس جاووی اور</p>	<p>مروجہ باشد صاحب برہان بر (ب) نوک (الف) ہائے من بادزن شد زلف اور اباد کرد</p>
<p>ہم کردہ و صاحب مؤید ہر دو را بمعنی بادبیر (امیر خسرو) (ب) (س) بادزنہ دست بہ</p>	<p>آوردہ کہ عبری مروجہ خوانند و صاحب دست ہمدرد و زوم او بادبست ہمدرد</p>
<p>رشیدی بذر ہر دو بر معروف قانع صاحب مؤلف عرض کند کہ (الف) اسم فاعل</p>	<p>سروری نسبت رب، فرماید کہ بادزن ترکیبی است بمعنی بادزنندہ و کنایہ از</p>
<p>را گویند و بادبیر ہم و صاحب جامع بر مروجہ و (ب) بہ ہائے نسبت منسوب</p>	<p>رب، فرماید کہ بمعنی بادبیرن است و صاحب بہ چیزے کہ بادومی زند ہائے آخرہ رازا</p>
<p>جاگیری ہمزبانش (ابوطالب کلیم (الف) (س) گیریم یا ہائے لیاقت ہر دو کنایہ باشد</p>	<p>مار از کف اختیار رفتہ کہ جز بادبست از آلہ کہ بوسیدہ آن باد حاصل شود (ار) (ب)</p>
<p>بادزن نیست یا (علی خراسانی (الف) (س) و کعبہ بادبیران ۔</p>	

بادزہر اصطلاح ۔ بقول برہان بدورن و معنی فادزہر است کہ عوام پازہر گویند و عبری حجرۃ القیس و بعضی مہرہ مار را نیز پادزہر گفتہ اند کہ حجرۃ الحجیۃ باشد۔ صاحب جامع ذکر معنی اول الذکر کردہ۔ صاحب ناصر می فرماید کہ نام مرضی است کہ گلوومر کند و نفس گرفتہ شود و آن را زہر پانیز گویند و بتازی خناق صاحب سراج بہمزبانی ناصر می فرماید کہ بادورینجا بمعنی مرض است چنانکہ بجایش گذشت مؤلف عرض کند کہ ما صراحت این مرض بر (بادزہرہ) کہیم کہ می آید و دیگر کے از محققین

ذکر این بر (بادزهر) نکر دو جزین نباشد که مختلف (بادزهره) بگیریم بحدف باء آخره
 صاحب سوار التلیل نسبت (بادزهر) گوید که به فارسی (پادزهر) به باء فارسی قسمی است
 از ادویه معدنیه که دفع ضرر زهر کند و عبری آن را حجره التیس نام است. صاحب
 محیط فرماید که بادزهر اسم فارسی جنس تریاق است و معنی آن غسال التسم و مراد از آن
 چیز است که مقاومت موم نماید مثل تریاق و عبری حجر التسم نامند و گاه بارابره قابل
 کرده فادزهر می گویند که معرب بادزهر است و گاه وال را می اندازند و بادزهر نامند
 و آن اسم هر چیز است که شرب و تخلیق آن حطر روح از نقص و مقاومت و دفع ضرر
 سم از و نماید و گاهی از مطلق آن مراد تریاق باشد و آن را یونانی کسفا رتقا نامند و
 ایضا فادزهر اسم دود و اے تریاقی است که یکی از آن معدنی است و دیگر حیوانی
 بادزهر معدنی را عبری حجر التسم و بنفایسی (بادزهر کانی) و زهره نامند و در بعض لغات
 معروف به حجر قیطاس است و آن سنگ معدنی است بالوان مختلفه و معاون آن ملکات
 خطا و کوهستان چین و تبت و قندهار و باختر و خراسان و کرمان و توران و غیره و بهترین
 آن خطائی - گرم و خشک در اول - الا گرمی آن قوی تر از خشکی آنست و بعضی سرد و بعضی
 معتدل مائل بحر اریتمی و اندر فعل آن بخاصیت استانه بطبیعت - مانع ضرر بچهار
 و بانی و اختلاف آبها و هواها و مانع تعفن اخلاط و از اله سمیت آنها و تقویت اعصاب
 و باه کند و منافع بسیار دارد الخ و بادزهر حیوانی سنگی است در شیروان و پاروده و
 پادزهر بعضی حیوانات مانند بزکوهی و گاوکوهی و خارشپت و غیره و چون مطلق این ذکر شود

تبرائیس است و حجر الائی و بهترین النوع آن آنچه از بز کوهی بدست آید گرم در آخر و در
 و خشک در اول سوم موافق جمیع امزجه و دافع اکثر سموم گرم و سرد حیوانی و نباتی و معدنی
 و مقوی جمیع قوتها و ارواح و اعصابه ریسه و حرارت غریزی و باه و منافع بسیار دارد
 (الخ) هم او فرماید که (بادزهر قنذی) از جمله ادویه جدیده که اهل فرنگ درینولا اطلاق بر آن
 یافته اند و آن چیزه است سخت مدور اندک طولانی قریب بشکل جوز بواج طعم آن بسیار
 تلخ که در زهره معنی قنذ یا حبلی یعنی خارشست کوهی در بعضی از جزائر ملک فرنگ پیدا گردید
 گرم و خشک در سوم است گویند که جهت امراض بار و ورطب و دفع بعضی از سموم
 و سوء هضم و تخمه و پیینه و در درگروه و مثانه نافع و منافع دیگر هم دارد (الخ) و هم او بر
 (بادزهر گاوی) فرماید که اسم حجر البقر است (انتهی) مؤلف عرض کند که برای وجه
 تشبیه این هر قدر معانی که بر لفظ بادزهر مذکور شد بکار این بنی خورد صاحب سوار التلیل در
 گفته که این مبتدل پا و زهر است بلبه فارسی و پا و بقول برهان معنی نگهبان آمده پس
 پا و زهر مرکب اصنافی است معنی نگهبان زهر و تریاق زهر بلبه فارسی عبری و به فابل
 شده بادزهر و فا و زهر شد چنانکه تب و تب و اسب و اسب و پیل و قیل و سپید و سفید
 و بازهر و پا زهر و فا زهر کذب و ال که می آید - (ار و و) فا و زهر بقول آصفیه معترب -
 پا و زهر - حافظ روح - دافع سم - پاک کننده زهر - زهر چهره - حجر التیس -

بادزهره اصطلاح بقول برهان و جامع	عربی خنق گویند و بقول رشیدی و جهانگیری
بفتح راء قرشت نام مرضی است و آنرا	مرضی که از آن گلو و رم کند و نفس آدمی گرفته شود

و آن را ز سپرد نیز گویند و تباری خناق - باشد از آن که حدوث این علت گاہے به دور
 صاحب فصوص الاعراض گوید که خناق یعنی و گاہے بدون آن می باشد نوع اول آنکه
 اول و فتح ثانی و الف و قاف - معرب از سبب وے آماس باشد و نوع دوم آنکه بے
 خناک بکاف است که بمعنی خفه کردن و آماس بود که در عصله مضحکہ منجره اشترخا ریاور
 مگلو گرفتن آمده و در اصطلاح اطباء است که عصله باطنی آن پیوست مغز افتد و بدان
 در روم زدن یا در چیزے فرو بردن یا در سبب در تنفس و جذب هوا فتورے واقع
 هر دو فتورے بر سبیل امتناع یا تغییر بحسب شود (الخ) مؤلف عرض کند که صاحب
 موضع علت و قوت سبب و ضعف آن را برهان ذکر خناک بجای خودش کرده گوید که
 یا بد چه اگر آفت در آلات تنفس و نواحی آن معرب این خناق است (الخ) بخمال ما
 بود فتورے در تنفس و اگر در اعصاب غذا هوزور آخرا اند باشد که با و ز هر و ز سپرد
 و حوالی وے باشد سو حال در بلع رونماید هر دو یکی است معنی لفظی این خبر این نباشد
 و پوشیده نماند که این در ابتدا و هنگام ضعف این مرض ز هر است برے هوای تنفس یعنی
 سبب باشد و الا بعد استحکام علت و عظم تنفس را بند کند و اگر علاجش بر وقت نشود
 سبب بنا بر انقطاع و مجاورت آفت یکی مرین میرد (ار و و) خناق بقول اصغیر
 بدگیری متعدی گردد - غایت آنکه در مرض ماده عربی - اسم مذکر - ایک گلے کی بیماری کا نام
 بیشتر از آن باشد و این علت را احتقاق (انتهی) مؤلف عرض کرتا ہے کہ فارسی
 نیز گویند - وجه تشبیه آن بلحاظ معنی لغوی وے میں اس کو خناک اور با و ز سپرد کہتے ہیں

<p>وباوڑکام و باوڑنام و باوڑوام و باوڑش و باوڑشقام و باوڑشکام و باوڑشام و باوڑشوم بروہ لغت بکروال و سکون رابع سرخی مفرط در روی انسان بائل بکورت بسبب خون شل روے جدید جذام و اکثر این مرض مخمر یہ جذام گرد و صاحب جہانگیری ہمزبان صاحب برہان و جامع - صاحب فصول الاعراض - شارح حدود الامراض (بر باوڑشام) گوید کہ اصطلاحاً حاجرہ منکرہ را گویند مائل بکورت کہ بسرخی ابتداءے جذام ماند و بہنگام سرما روناید و عندالاشداد بہ تقرح جلد انجامد و سبب وے آنت کہ انجرہ کثیرہ و موسی برسیدن سردی زیر جلد باحققان و قبا گراید و بنا بر این فساد و تغیر پذیرفتہ بافاد جلد و احداث قروح پردازد مؤلف عرض کند کہ باو یعنی مرض خاص است و عموماً مرض را ہم باو گویند کہ بر معنی شانزہم</p>	<p>اس مرض سے حلق بند ہو جاتا ہے اور تنفس کی راہ سدود ہو جاتی ہے۔ باوڑیر و امن و اشتن (اصطلاحاً) مرادف (باوڑیر و امن و اشتن) است کہ گذشت و سندان ہمدرا بخاند کور شد (ارو) و کھو باوڑیر و امن و اشتن باوڑ بقول برہان کبر ثالث و سکون زراے فارسی - (۱) سرخی مفرطی باشد مائل ببنفشی و کورت و کورت کہ بر روی مردم عارض شود و سبب آن خون سوخته بود کہ بر روی آدمی دو دو بعضے گویند صفراے سوخته - و روے صاحب باوڑ - شبیہ بود بروے کسی کہ ابتداءے علت جذام داشته باشد و بعضے این علت را مقدمہ جذام می دانند و بعضی گویند سرخ باو است و ورم خونی را نیز باوڑ گویند و (۲) یعنی شراب لعلی - صاحب جامع فرماید کہ باوڑ و باوڑشام</p>
--	---

(۲۳۳)

<p>لفظ باد مذکور شد پس جاو اردو کہ فارسیان</p>	<p>والله اعلم حیف است کہ محققین فارسی زبان</p>
<p>بزیادت شین معجمہ در آخر کہ برائے نسبت باشد</p>	<p>ذکر معنی دوہم نکرد و اند بخیاں ماہرین نباشد</p>
<p>(بادش) کہ روڈ کہ معنی غروب ہر ص باد است</p>	<p>کہ باد معنی بادہ بجایش گذشت کہ مخفف بادہ</p>
<p>چنانکہ گند و گندش و بال و باتش و پس از</p>	<p>باشد و زائے فارسی در آخر مبتدل شین معجمہ</p>
<p>شین معجمہ بزائے فارسی بدل شد چون با</p>	<p>کہ برائے نسبت است پس معنی لفظی این</p>
<p>و باثر گونہ و جاو اردو کہ اصل این (باوڈر)</p>	<p>بہ مشوب بہ مطلق بادہ و کنایہ از شراب لعلی</p>
<p>و ووال مہملہ معنی ہوائے زشت و بد و مرض</p>	<p>و صراحت مزید وجہ تسمیہ بر (باوڈر نام) می آید</p>
<p>زشت باشد کہ در بعضی زشت و بد آمدہ پس</p>	<p>(ارو) (ا) بادش نام - باوڈر ایک مرض</p>
<p>از و ووال مہملہ کی را حذف کردہ (باوڈر)</p>	<p>کا نام ہے جو مشابہ ہے مقدمہ جذام کے مذکر</p>
<p>کر و و نام مرضی خاص نہاد مذکر ذکرش بلا گشت</p>	<p>(۲) شراب سرخ - انگوری شراب - موٹش -</p>
<p>پس آخر اقوی است از اول و وجہ تسمیہ دیگر</p>	<p>(الف) باوڈر فام اصطلاح بقول بہان</p>
<p>مرادفات بجائے خودش مذکور شود و جاو اردو</p>	<p>(ب) باوڈر کام و جامع و جہانگیری (۱)</p>
<p>کہ بادش مخفف بادش نام باشد کہ اہل طب</p>	<p>(ج) باوڈر نام مرادف باوڈر یعنی</p>
<p>بر ذکر بادش نام قناعت کردہ اند از نخبہ</p>	<p>اول باشد کہ گذشت صاحب سروری</p>
<p>توانیم قیاس کرد کہ اصل این لغت بادش نام</p>	<p>ذکر (ج) کردہ فرماید کہ در نسخہ میرزا (۲)</p>
<p>است و وجہ تسمیہ اش بجائے خودش می آید</p>	<p>شراب سرخ و (۳) یعنی صفر باشد و در سقا</p>
<p>و باوڈر مبتدل بادش چنانکہ بالاند مذکور شد</p>	<p>بہ و ووال مہملہ (باوڈر نام) غلبہ خون کہ بر اندام</p>

<p>و مقصد است پس مرضی که مقصدش زشت است بدین اسم موسوم شد مخفی مباد که صاحب سروری نسبت (رج) ذکر معنی شراب وصفرا هم کرده است نسبت آن عرض میشود که آنچه در نسخه میرزا شراب سرخ وصفرا را (بادثر نام) نوشته قرین قیاس است و خیال قطعاً ما این است که (بادثر) یا (بادش) نام حقیقی این مرض است چنانکه صراحت آن بر (بادثر) کرده ایم و (بادثر فام) و (بادثر) و (بادثر نام) همه اسماء شراب است و صفرا است که فام و کام و نام هر سه الفاظ به خصوصیت شراب و صفرا بر اسم حقیقی مرض زیاده کرده اند یعنی سرخی شراب بصورت این مرض است و مقصد شراب و صفرا با این مرض واحد و نام شراب یعنی با این مرض مطابق که فارسیان شراب را آب شراب خیال کنند پس محققین که از تحقیق ما خدکار گرفتند</p>	<p>پیدا شود و از آن ریشه ها تولد کند و از یوسف طیبی سند آرد (رباعی) آنها که گرفتار بادثر نامند گر رگ نزنند و خوروش نامند صاحب رشیدی نسبت (رج) گوید که اصل این (بادثر نام) بود یعنی زشت نام چه در ووش بالضم لغت فرس است بمعنی زشت و چون این باء بحسب نمود زشت است بدین نام موسوم شد مؤلف عرض کند که با و درین هر سه لغت بمعنی مرض باشد چنانکه بجایش ذکر کرده ایم و در بالکسر که مبتدل آن دش است بمعنی زشت و نام بمعنی خود پس مرضی که نام زشت دارد آن را (بادثر نام) نام نهادند و یک دال مبدل بکثرت استعمال حد شد و وجه تسمیه (الف) جزین نباشد که مرضی که زشت فام است موسوم شد به (بادثر فام) و همچنین است وجه تسمیه (ب) که بجای فام و نام لفظ کام را داخل کردند که معنی آن مراد</p>
--	--

فرق ہر دو معنی در الفاظش نکر وہ اندواز کہ بوسے ترخ دار و گویند شاہ ترہ۔ دیگر	کلام یوسف طیبی سندے کہ پیش شد از ان کے از اہل تحقیق ذکر این نکر و صاحب
ہم معنی دو م تو ان گرفت کہ می خواران گیت محیط ہم ساکت۔ معاصرین عجم بر زبان نکر	دائماً فصد می کشایند تا کثرت خون ضرر بخشد مؤلف گوید کہ جزین نیست کہ (بادرو)
و مجاوار و کہ با وجود این فرق نازک در را کہ گذشت بہ زائے فارسی نقل کرده است	لفظ و معنی کہ بیان کرده ایم فارسیان این و بر ماخذ غور نکر وہ (اروو) دیکھو باورو
ہر سہ الفاظ را با و صفی کہ تخصیصش باثر (بادر) اصطلاح۔ بقول برہان بر	و صفر است مجازاً بر لے مرضی (بادر) وزن و معنی (بادر نام) مؤلف عرض
استعمال کروند۔ قاتل (اروو) (داو) کند کہ اشارہ این بر (بادر) کردہ ایم و جب	دیکھو (بادر) (۳) صفر۔ بقول آصفیہ۔ تسمیہ این جزین نباشد کہ لفظ و آم کہ معنی
عربی۔ اسم مذکر۔ پت۔ زرد اب تلخ۔ رنگ و لون و مشبہ و مانند است باللفظ	اخلاط اربعہ میں سے ایک زرد رنگ کے بادر مرکب کردہ اند پس (بادر و ام)
خط کا نام ہے۔ جگر میں جو تلخ کے وقت خون مرادف و مبدل (بادر فام) است	کے اوپر جھاگ اٹھتے ہیں وہ صفر ہی سے و پس کہ قاب و آو بدل شود چنانکہ فرخ و
متعلق ہیں۔ مزاجاً نہایت گرم و خشک۔ و رنج و حقیقت (بادر فام) بجائیں نکر	بادر و اصطلاح۔ بقول شمس (بادر و) شد (اروو) دیکھو بادر فام۔
و بہندی (بابری) گویند نام گیا ہی است بادسار اصطلاح۔ بقول برہان و بھر	

و جامع بر وزن خاکسار (۱) یعنی سبک سیر: مردیست کز باد ساریست پاک با حکیم سوزنی	و باد سار را یعنی سبک و بے وقار آورد
و رونده باشد و (۲) مردم سبک و بے شک (۳) باد و کز وے جدا گرد و پخیل از زامرد	و باد سار را یعنی سبک و بے وقار آورد
تکمین و وقار - صاحب ناصری بترک معنی باد و کز وے شود پید حکیم از باد سار و کز	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
اول نسبت معنی دوم گوید که سبک و بے شک و بے وقار	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
تکمین و متکبر و بے معنی و سبک بھوائی مرادف	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
(باد سار) و فرماید که این را (باد ساری) ہم	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
گویند مؤلف عرض کند که محقق زبان در	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
در باد سار و باد ساری فرق نمی کند و اسم	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
فاعل ترکیبی را با معنی مصدری مرادف میداند	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
زبان و ان عجم بر قواعد زبان اکثر اعتنا	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
نمی کنند - شک نیست که سکندری خورد	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
و صاحب سروری باد سار را یعنی متکبر گفته	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
(ناصر خسرو) گوید تا برویش شکر مینماید	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
نه چون هر ژانر خاے باد سارے با و بقول	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
چنانگیری کنایه از سبک و بے تکمین (حکیم	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد
اسدی) نکندن بروی تن اندر پاک	و باد سار را یعنی سبک و بے شک و بے وقار آورد

سگ سار کہ مخلوقیت کہ سراو بسرگ ماند۔ (۵) در مصطفیٰ گریز کہ در یسے رحمت بہت
 (کذافی البربان) پس لفظ سار بمعنی سیر
 نیامدہ اندرین صورت (باد سار) را
 بمعنی باد سیر و سبک سیر گرفتن قابل عوز
 است و سزا استعمال پیش نشد نظر بر اعتبار
 صاحب جامع کہ از اہل زبان است اینقدر
 تو انیم قیاس کرو کہ تحتانی بدل شد بالف چنانکہ
 یرمغان و ارمغان پس باد سار تبدیل باوسیر
 توان گرفت (ار و و) (۱) تیز رفتار بقول
 آصفیہ جلد چلنے والا بہت جلد چلنے والا شتاب
 (۲) سبک سیر بقول آصفیہ کمینہ۔ فرومایہ۔ چھٹا
 کم ظرف۔ کم حوصلہ۔ احمق۔ (غالب ۵) وہ
 اپنی خوب چھوڑین گے ہم اپنی وضع کیوں چھوڑین
 سبک سرن کے کیا پوچھین کہ ہم سے سرگرن
 کیوں ہوگا۔
 دیکھو باد بروت کے پہلے معنی۔

باد سبکت اصطلاح۔ بقول بحر و بہار
 باد سپش اصطلاح۔ بقول مؤید باچارم
 تختوت وغرور مخصوص بردان (شاه قاسم الزوار
 پنجم فارسی و ترکیب اضافی یعنی باد شرقی

زیر اچھ صاحب صراح ترجمہ قبول بالفتح باد
 پیش نوشتہ و در مقدمہ امام جبار اللہ زنجانی
 حسین معنی قبول باد شرق مرقوم است مؤلف
 عرض کند کہ دیگر کے از محققین فارسی زبان
 ذکر این مکر و مخفی مباد کہ پیش بہ شین معجزہ آخر
 لغتی نیست اما سپس بقول برہان بہر دوسین
 مہملہ و بے فارسی کبر اول و فتح ثانی یعنی پس
 و پسترو بعد باشد چنانکہ گویند ازین پس یعنی
 پس ازین و بعد ازین (انتہی) اندرین صورت
 خیال ما اینست کہ (باد پس) بہر دوسین
 مہملہ و تور باشد کہ از مغرب بطرف مشرق
 وز خلاف صبا کہ آن را قبول گویند و جبہ شمیہ
 این تر وید معنی قبول می کند۔ صاحبان تحقیق بر
 (باد پس پشت) صراحت کردہ اند کہ باد غربی و
 و تور است کہ از مغرب بہ طرف شمال وز خلاف
 صبا پس (باد پس) مرادف (باد پس پشت)
 باشد نہ قبول۔ فمائل۔ حیف است کہ سند استقامت
 پیش نشد۔ آنچه صاحب مؤید این را بشین معجزہ
 نوشتہ غلطی کتابت نیست کہ ردیف حرف آخرش
 مؤید آنست اما غلطی محقق است کہ بر ماخذ خود
 مکر و و جادار و کہ کاتب مطبع (باد پیش) را
 کہ گذشت بدین صورت نقل کرد اندرین صورت
 معنی بیان کردہ صاحب مؤید مطابق لفظ
 می شود و اللہ اعلم بحقیقہ الحال۔ بامی حال طالب
 سند استعمال باشیم (ار و و) و کیو باد پس
 پشت۔ باد پیش۔
باد و سحا اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و جامع
 بکون ثالث و فتح رابع و خائے نقطہ وار بالف
 کشیدہ (ا، کنا یہ از دنیا باشد و (۲) مردم
 صاحب ہمت و کریم الطبع۔ مؤلف عرض
 کہ صاحب ہمت و کریم الطبع را باد و سحا
 و ز خلاف قیاس نیست کہ اسم فاعل ترکیبی
 و معنی اول بیخاوت ہوائی وارندہ یعنی سخاوت
 است و بے نتیجہ و بدین ترکیب کنایہ

<p>از دنیا توان گرفت و برے معنی دوم بچو باد و کتذره کہ افادت باد عام است و با کتذری نزار و معاصرین عجم بر زبان نزارند (ار و و) (۱) دنیا موتث (۲) سخی -</p>	<p>ہمدرا نجا کنیم و نظر بر اعتبارش کہ محقق صاحب زبان است ہمین قدر تو انیم قیاس کرد کہ (باد سر) را بمعنی دوم مختلف باد سرہ گیریم ولیکن ازین تاویل خیال اول اقوی است</p>
<p>باد سر اصطلاح بقول برہان و بحر و سر ورشیدی و بہار بر وزن واو گر (۱) صاحب تخت و گردن کش و متکبر را گویند صاحب جامع بذکر معنی اول فرماید کہ (۲) بالفتح نوعی از مرض اسپ ہم صاحب ناصر بنیثبت معنی اول فرماید کہ مرادف (باد سار) بمعنی</p>	<p>کہ در کتابش ہاے ہوز ترک شدہ باشد و آنچه صاحب ناصر فرماید کہ آن را باد سر نیز گویند کم توجہی او بیش نیست چنانکہ در تہذیب اکثر لغات بنظر آمدہ - اگر با و را بسوے سر مضاف کنیم تو انیم گفت کہ بمعنی غرور است و برای این طالب سند با شیم با بھد معنی لفظی باد سر</p>
<p>سبک و بے تکمین و متکبر و سر بہوانی و آن را باد سری نیز گویند - (حکیم فردوسی ۱۵) مرادف کاوس بروی توان پائی باد سر نامور و گردن کش بہتر است از سبک و بے تکمین پہلوان ہا مولف گوید کہ آنچه صاحب جامع مذکر معنی دوم کردہ است غیر از تسامح او نباشد باد سر ان بالف و نون جمع کردہ اند (ار و و)</p>	<p>باد در سردار ندہ و کنایہ از متکبر یا سبک و بے تکمین ولیکن نظر بر سند استعمال معنی متکبر صاحبان ضمیمہ برہان و مؤید ذکر باد سران بالف و نون جمع کردہ اند (ار و و)</p>
<p>نسبت در آخر می آید و صراحت ماخذش ہم باد سرخ اصطلاح بقول وارستہ و بحر</p>	<p>کہ معنی دوم متعلق است بہ (باد سرہ) کہ بہ ہا (۱) متکبر - مغرور - (۲) دیکھو باد سرہ -</p>

<p>پس دم سرد و آہ سرد کہ بحالت ناسیدی از سینه بیرون آید۔ کنایہ نیست بلکہ استعارہ است زیرا کہ باد سرد بمعنی حقیقی مخالف باد گرم۔ در عالم موجود است و خیال ما در کلام انوری بمعنی حقیقی اوست یعنی آہ سرد (ار دو) آہ سرد۔ مؤنث۔ امیر نے آہ کے ذیل میں اس کا ذکر فرمایا ہے (رشک)۔ تخل بے سایہ سرد آہ ہے ایک دیون تو ہوتے ہیں سایہ دار درخت ہ</p>	<p>و بہار و غیاث مرضی است معروف (حکیم سلیم) باد سرخ آور و روی خاک از گلگون او پا بسکہ کرد امراض از رشک سپر چسبری ہ مؤلف عرض کند کہ باد درینجا بمعنی مرض ہ کہ بجایش گذشت و علامت مرض سرخی جلد است پس باد سرخ بمعنی مرض سرخ است بت ترکیب توصیفی و قلب اضافت این سرخ باد و سرخ بادہ و سرخجہ مرادف این ہم کہ بجایش نذکور شود اشارہ این بر لغت باد گذشت</p>
<p>باد سرد اصطلاح۔ بقول برہان و شیبانی و سراج بفتح راء قرشت نوعی از آزار برہان و طوید و بہار کنایہ از دم سرد و آہ سرد و ناسیدی باشد (اوحد الدین انوری) ہ یافتہ نشد۔ صاحب جامع ہمین معنی را بر باد سرد نوشہ کہ بدون ہاے ہوز گذشت مؤلف عرض کند کہ اطباء ہاے بہائم برانند کہ این مرض است کہ رطوبات در سر اسب جمع شود و</p>	<p>(ار دو) سرخ بادہ۔ دیکھو بادور۔ باد سرد اصطلاح۔ بقول صاحب ضمیمہ برہان و طوید و بہار کنایہ از دم سرد و آہ سرد و ناسیدی باشد (اوحد الدین انوری) ہ دل ز بیم آنکہ باد سرد بر تو بگذرد ہار و زو شب جو یان کہاہی را برانداز و ز آب ہ مؤلف عرض کند کہ مرگب توصیفی است یعنی ہولے سرد۔ باد بمعنی دم و آہ بجایش گذشت</p>

<p>۱) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۲) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۳) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۴) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۵) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۶) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۷) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۸) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۹) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۱۰) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس</p>	<p>۱) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۲) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۳) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۴) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۵) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۶) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۷) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۸) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۹) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس ۱۰) ہاؤس پری عطلہ زندگی و از مینی خارج کنند۔ پس</p>
--	--

<p>یا دسم اصطلاح۔ بہار گوید کہ طاعنرا و اندیشہ ہے باطل کند۔ صاحب نامری</p> <p>در تعریف اسپ این را آورده مؤلف نسبت معنی اول بر مرد خام کار قانع و فریاد</p> <p>عرض کند کہ ماشاء اللہ چہ قسم تحقیق است کہ (۲) آلتی است کہ در دریا و زیدین باو</p> <p>کہ معنی را بدمہ حقیقت جو بیان گذاشت را پیش از زیدین معین و درجہ آن را شخص</p> <p>بنجیال ما مرکب اضافی است بمعنی بادی نماید۔ بلغت اہالی فرنگ آن را (بر ما میسر)</p> <p>کہ از سم ستوران در تیز روی پیدا شود گویند۔ صاحب سروری بر معنی اول قانع</p> <p>(طغراد در تعریف اسپ گوید ۵) بیابان (سروری ۱۵) بودیکے ہرزہ دوسے باد سنج</p> <p>نوروی کہ از باد سم پڑ پریشان کند جاوہ پڑ بردہ بے در طلب گنج رنج پڑ و بقول بہار</p> <p>را ہچو دم پڑ (ارو) وہ ہوا جو اسپ ہرزہ گوئی و ہرزہ کار و فرماید کہ این فعل را</p> <p>تیز رفتار کے سم سے متحرک اور پیدا ہوا۔ باد سنجیدن گویند (شیخ شیراز ۱۵) کہ چندان</p> <p>(نوٹ) ہولے سم کہہ سکتے ہن۔ جیسے مقامات آن باد سنج پڑ کہ نے ملک دارونہ</p> <p>(فی البدیہہ حضرت جلیل ۵) وہ باد سم فرمان و گنج پڑ مؤلف عرض کند کہ (باد سنجیدن)</p> <p>ہے تیرے باد پائے جاوہ پچاکی پڑ سمند کہ می آید مصدر مرکب این است و این اسم عمل</p> <p>آسمان کو جس نے کاوے پر لگایا ہے پڑ ترکیبی است از امر حاضر مصدر (سنجیدن)</p> <p>باد سنج اصطلاح۔ بقول برہان و بحر آنچه بہار ہرزہ گوئی نوشتہ۔ تسامح اوست</p> <p>و مؤید و جامع بفتح رابع و سکون نون و یا غلطی کتابت کہ ہرزہ گوئی بیایے مصدر سی است</p> <p>جہلم مر و م متکبر و خام طبع و کہے کہ خیال نام مقصودش خبر بہ ہرزہ گو نباشد و بیایے زائد</p>	
--	--

<p>در آخر ہرزہ گوئی ہم۔ ومعنی دوم موافق فارسی است بمعنی آتش رنگ و فارسی گل قیاس است کہ آد معلوم باد سنجی می کند آفتاب پرست) و یونانی طیلادون و بعضی حنوقہ چنانکہ صاحب ناصری صراحتش کرده (ارواح) و بہندی سورج کھی نباتی است کہ گلہای آن (۱) متکبر۔ یہودہ۔ (۲) بر ما میتر انگریزی جیکو زرد و طلائی و بزرگ و پھن و درخشندہ و ہمیشہ عربی میں (مقیاس التریج) کہتے ہیں اور اردو رو بافتاب دار و گرم و خشک در دوم۔ میں بھی بر ما میتر مشہور ہے۔ یہ ایک آلہ ہے جو مقوی قلب۔ محلل و جالی و باقوت تریاقت اکثر جہازوں پر رکھا جاتا ہے جس سے چند و منفی سرد و ماغی و کبدی و منافع بسیار وارد گھنٹے پہلے طوفان ہوائی کی آمد اور اوس کا (الخ) وجہ تسمیہ این غیر ازین نباشد کہ سنجاب اندازہ معلوم ہو جاتا ہے۔ (نذکر) بقول برہان نام ولایتی است و کنایہ از سبز باد سنجاب اصطلاح۔ بقول صاحب پس باد سنجاب درختی را نام کردند کہ در بجرا گیا ہے است آن آفتاب پرست گویند سر زمین و آب و ہوائے سنجاب شاداب مؤلف عرض کند کہ تسامح صاحب بجز است می شود پس باد سنجاب درخت گل آفتاب کہ آفتاب پرست) گفته کہ فارسیان ہر بار پرست است نہ نام گلش (ار و و) سورج گویند مقصودش غیر از (آذریون) نباشد کہ کھی کا درخت۔ صاحب آصفیہ نے سورج فارسی (گل آفتاب پرست) نام وارد کھی کا ذکر فرمایا ہے۔ زرد رنگ کا پھول ما اشارہ این بر (آذریون) کردہ ایم۔ صاحب جو آفتاب کے ساتھ اپنا رخ بدلتا ہے۔ نذکر محیط بر آذریون فرماید کہ معرب آذریون باد سنجاب مصدر اصطلاحی۔ بقول صاحب</p>	<p>در آخر ہرزہ گوئی ہم۔ ومعنی دوم موافق فارسی است بمعنی آتش رنگ و فارسی گل قیاس است کہ آد معلوم باد سنجی می کند آفتاب پرست) و یونانی طیلادون و بعضی حنوقہ چنانکہ صاحب ناصری صراحتش کرده (ارواح) و بہندی سورج کھی نباتی است کہ گلہای آن (۱) متکبر۔ یہودہ۔ (۲) بر ما میتر انگریزی جیکو زرد و طلائی و بزرگ و پھن و درخشندہ و ہمیشہ عربی میں (مقیاس التریج) کہتے ہیں اور اردو رو بافتاب دار و گرم و خشک در دوم۔ میں بھی بر ما میتر مشہور ہے۔ یہ ایک آلہ ہے جو مقوی قلب۔ محلل و جالی و باقوت تریاقت اکثر جہازوں پر رکھا جاتا ہے جس سے چند و منفی سرد و ماغی و کبدی و منافع بسیار وارد گھنٹے پہلے طوفان ہوائی کی آمد اور اوس کا (الخ) وجہ تسمیہ این غیر ازین نباشد کہ سنجاب اندازہ معلوم ہو جاتا ہے۔ (نذکر) بقول برہان نام ولایتی است و کنایہ از سبز باد سنجاب اصطلاح۔ بقول صاحب پس باد سنجاب درختی را نام کردند کہ در بجرا گیا ہے است آن آفتاب پرست گویند سر زمین و آب و ہوائے سنجاب شاداب مؤلف عرض کند کہ تسامح صاحب بجز است می شود پس باد سنجاب درخت گل آفتاب کہ آفتاب پرست) گفته کہ فارسیان ہر بار پرست است نہ نام گلش (ار و و) سورج گویند مقصودش غیر از (آذریون) نباشد کہ کھی کا درخت۔ صاحب آصفیہ نے سورج فارسی (گل آفتاب پرست) نام وارد کھی کا ذکر فرمایا ہے۔ زرد رنگ کا پھول ما اشارہ این بر (آذریون) کردہ ایم۔ صاحب جو آفتاب کے ساتھ اپنا رخ بدلتا ہے۔ نذکر محیط بر آذریون فرماید کہ معرب آذریون باد سنجاب مصدر اصطلاحی۔ بقول صاحب</p>
--	--

شمس یعنی تکبر نمودن و اندیشہ ہائے فاسد کروانا
 صاحب آصفی ذکر این کرده از کلام شیخ شیراز
 سندے پیش کند کہ بر باد سنج گذشت مؤلف
 عرض کند کہ با حقیقت باد سنج بجایش عرض
 کرده ایم (ار و و) تکبر کرنا غرور کرنا۔
 خیال فاسد کرنا۔
باد سنگ اصطلاح۔ بقول بہار مراد
 باد سیلی۔ فی فرماید کہ این چه چیز است و از
 شوکت مند آرو (۵) گلشن عیش آب و بزرگی کہ بسقف آویزند و بجنبانند تا ہمہ کس
 رنگی وار و از موج جنون کہ غمخیزینا چو گل از
 باد سنگ شکنند کہ مؤلف عرض کند کہ از استعارہ باشد نہ کنایہ کہ باد بر معنی یاز و شش
 قبیل باد فنگ و باد تیر و باد تازیانہ باشد استعارتا بمعنی اسپ گذشت و معنی دوم
 کہ بجایش گذشت مقصود از موالی است کہ کنایہ یعنی چیزی کہ بر ہوا سوار باشد اسپ
 و رنگ اندازی بکرت آید عجیب است تیز و راتوان گفت از قبیل باد پا و معنی
 از بہار کہ باد سنگ و باد سیلی را بیک جا سوم ہم کنایہ ایست کہ باد زن آویزان
 نوشت بجائیکہ در معنی سرد و فرق بین است ہم گویا بر باد سوار است (ار و و) (۱)
 (ار و و) تہم پھینکنے میں جو ہوا حرکت کرتی گھوڑے کا سوار (۲) تیز و گھوڑا نہ نگر

<p>اصطلاح - بہار و ذکر این کرده از معنی ساکت و سندا استعمال ظہوری آورده</p>	<p>(۳) بڑا پنکھا جو مکان کے چھت میں لٹکایا جاتا ہے۔ مذکر۔</p>
--	---

<p>(۵) پشت گذشش بہ باد سیلی پڑ پر وانہ کہ گشتہ چراغست پاموآلف عرض کند</p>	<p>اصطلاح - بقول بحر و ضمیرہ برہان (۱) سیرج التیر کہ تندر فتار باشد صاحب مؤید</p>
--	--

<p>کہ از قبیل باد تازیانہ باشد یعنی بادے کہ سیلی متحرک شود باید کہ باضافت خونیم</p>	<p>(۲) اسپ تند و (۳) مرد متکبر و (۴) معنی کبر آید و ذکر معنی اول ہم کند مؤلف</p>
--	---

<p>اختلافی کہ محققین را نسبت معنی سیلی واقع است تصیفہ آن بجایش کنیم (ار و و) وہ ہوا</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است و بہر چار معانی کنایہ و موافق قیاس ولیکن مشتاق سندا</p>
--	---

<p>جو طمانچہ مارنے یا گردنی دینے سے متحرک ہو۔ بادش قبول برہان و جامع و جہانگیری بروز</p>	<p>باشیم کہ از نظر ناگذشت و مجر و بیان محققین کافی خیال نمی کنیم کہ</p>
---	--

<p>خارش معنی بادش کہ گذشت مؤلف گوید کہ ما حقیقت ماخذ این بر (بادش) بیان کردیم</p>	<p>صاحبان ناصری و جامع و سروری ازین اصطلاح و زید اند و معاصرین عجم بجز معنی اول</p>
--	--

<p>کہ بڑے فارسی گذشت (ار و و) شکرہ مغرور (۴) غرور کبر و کچھو بادش۔</p>	<p>بر زبان ندارند (ار و و) (۱) سیرج التیر کہ بڑے فارسی گذشت (ار و و) (۲) و کچھو بادیا (۳) شکرہ مغرور (۴) غرور کبر و کچھو بادش۔</p>
---	---

<p>الف) بادشا (ب) بقول انند و خان آرزو و پرن غلفت فارسی است و صحیح بابی فارسی</p>

<p>ب) بادشاہ عربی و اینکہ در ہندوستان بیاے عربی شہرت دار و ظاہر از جہت شکرہ</p>

<p>مجز و اول است از کلمہ مذکور کہ بزبان ہند قبیح است صاحب برہان بر بادشاہ گوید کہ</p>

اصل این (پادشاه) بود و پاد یعنی پاسبان و شاه یعنی اصل و خداوند و داماد و پاسبان
 و هر چیز که آن بصورت و سیرت از امثال و اقران بهتر و بزرگ تر باشد پس معنی این اسم
 برین تقدیر از چهار وجه بیرون تواند بود اول پاسبان بزرگ چه سلاطین پاسبان
 خلق الله اند و دوم همیشه داماد چون ملک را بعروس تشبیه کرده اند اگر خداوند ملک
 را باین اسم خوانند مناسبت دارد و سوم چون پادشاه نسبت بسائر مردم اصل و خداوند
 باشد و پانندگی بحال او النسب است پس اگر او را باین نام خوانند لائق بود و چهارم
 خداوند تخت و بعضی گویند پادشاه بلغت پاستانی یعنی اصل و خداوند باشد و پانندگی
 و دارندگی هم و بخذف آخر هم درست است و عبری سلطان خان آرزو در سراج
 فرماید که مرکب از پاد بهر معنی از معانیش و شاه یعنی اصل و خداوند و بقول بعضی فرمای
 که شاه از هر جنس ممتاز از افراد چنانکه شاه تیر و شاه راه و شاه سوار پس برین تقدیر معنی
 ممتاز از همه که رعایاست لیکن بخیاں خان آرزو لفظ شاه در اینجا مجاز است که شهرت
 گرفته صاحب ناصری نقل نگار برهان مؤلف عرض کند که هیچ ضرورت ندارد در
 پاد و شاه و او عطف گیریم که اصل این (شاه پاد) بود مرکب اضافی یعنی صاحب تخت
 که شاه یعنی خداوند و پاد یعنی تخت آمده کذا فی البرهان پس پادشاه قلب اضافت است
 و بس و الف مخفف این بخذف باء آخره موافق قاعده فارسی همین قدر است حقیقت
 ماخذ (پادشاه) بباء فارسی و بباء عربی مبدلش که بباء فارسی عبری بدل شو و چنانکه
 تپ و تپ و اسب و اسب آنچه خان آرزو این را مخصوص به استعمال هند قرار داد

ووجہ کرامت پیش کردہ درست نیست زیرا کہ معاصرین عجم ہم بائے عربی و فارسی ہر دو زبانوں میں
 گفتند بادشاہ و بادشہ۔ از کلام النوری می آید (ظہوری) بادشاہانہ کردہ ہم قمار
 و او اول خزانہ باخته ہم (النوری) گزر کعبیت برگزیدستند بادشاہ بہان و صدر
 انام (ارو) بادشاہ۔ بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ مالک تخت۔ دیگر ارسال

بادشاہ جہانگیر عالم بالا اصطلاح۔ بقول آصفیہ۔ ارو۔ اسم مؤنث۔ راج

بقول اندکنایہ باشد از آفتاب۔ دیگر کے۔ سلطنت۔ پادشاہی۔

از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و موافق پادشادن اصطلاحی۔ بقول بحر

قیاس است کہ مرکب توصیفی است و وجہ و ضمیر بہان و بہار ناپید گشتن و پرینا

کنایہ روشن کہ آفتاب پادشاہی است جہاں صاحب آصفی ذکر این کردہ بر معنی پرینا

و در عالم بالاست (ارو) دیگر آفتاب کے دو معنی قانع و از از رقی ہروی سند ارو (س)

پادشائی استعمال۔ یعنی شاہی و پادشاہی از ہری گرسوارغان شومی لے بادشمال

آپچہ ہائے ہوز بہ ہمزہ بدل شد موافق قاعدہ باز گونی ز ہری پیش ملک صورت حال

فارسی است کہ (بادشا) بحدف ہائے ہوز مولف عرض کند کہ تقد العجب چہ سخن پست

ہم گذشت از قبیل گداو گدائی و بے حیا و۔ درین سند جزین نیست کہ شدن بمعنی رفتن

بے حیائی و خدا و خدائی (نظامی) باشد و بادشمال مخاطب شاعر۔ پس بادشادن

خدا یا جہان پادشائی تراست پند ما خدمت درین شعر کجاست کہ بسندش مرقوم شد۔

آید خدائی تراست (ارو) پادشاہت این است تحقیق و معنی فہمی محققین طالب

(۳۱۰۲)

<p>بجوانہ تاریخ ولایت نامہ فرماید کہ باد شرط باد نرم است چون نسیم موافق کہ بعد فرو شدن طوفان وزیدن گیرد باین باد اگر چه اہل جہاز را بعد تصدیعات طوفان راستی حاصل شود ولیکن در روش جہاز مقصور راہ یابد زیرا کہ جہاز بہ قدر زود بنزل مقصود رود بہتر است مؤلف عرض کند کہ مرگ انسانی است یعنی باد موافق کہ شرط بالضم بان موافق و نشانی و علامت باد موافق را گویند و صاحب غیاث بجوانہ شرح گلستان از میر نور اللہ آورده کہ ہمین معنی بالفتح ہم آمدہ صاحب انسند (باد شرط) ہم ہمین معنی نوشتہ (حافظ) کشتی نشہ گانیم اے باد شرط بر خیزو باشد کہ باز ہمین آن یار آشنا را (ارو) باد موافق۔ بقول آصفیہ فارسی اسم مؤنث۔ باد شرط وہ ہوا جو جہاز اور کشتی کے موافق ہو۔ باد مراد۔</p>	<p>سند گیر بشیم (ارو) ہوا ہونا۔ بقول آصفیہ۔ ہوا کے مانند تیز رفتار ہونا۔ جلد روانہ ہونا۔ معدوم ہونا فنا ہونا۔ دفعتاً منظر سے غائب ہونا۔ ناپید ہونا (غفور) قاصد کے ساتھ ساتھ مری جان ہوا ہوائی پاکیا خاک راہ دیکھوں میں خط کے جواب کی ہار و حشت (کس زیت یہ مانند جہاب اتنی ہوس آج ہونا ہے ہوا گل کو جو ہے تن میں نہ منس آج (امانت) باغ میں بچوں سے لبا کے جو ہوتے ہیں ہوا سے مبالغہ چون کے کیا ہوش ہوا ہوتے ہیں ہوا باد شرط اصطلاح۔ بقول بحر لغت شین مجہد باد موافق۔ صاحب غیاث فرماید کہ شرط لغت شین مجہد در اصل معنی نشان و علامت است باد موافق را اگر باد شرط گویند از ہمین جهت است کہ علامت روا شدن جہاز و دور شدن طوفان است و</p>
---	--

<p>بادشاهم</p>	<p>اصطلاح - صاحبان برہان</p>	<p>کہ گذشت (حاجی محمد جان قدسی سے) چنان</p>
<p>بادشکام</p>	<p>وجامع و جہانگیری ذکر این کرده</p>	<p>بادشیر دستی نشانده کہ در ضمن عمر</p>
<p>اند و مبحث کامل بر بادش و بادش فام و بادش</p>	<p>برکت نمانده (ارو) وہ ہوا جو تلوار</p>	<p>کرده ایم جز این نیست کہ این ہر دو مبدل است</p>
<p>کہ ز اسے فارسی بہ شین معجمہ بدل شو چنانکہ</p>	<p>بادشاهم اصطلاح - بقول برہان و جامع</p>	<p>چلانے سے متحرک ہو۔ مؤنث۔</p>
<p>بادشگونہ و باشگونہ (ارو) دیکھو بادش فام</p>	<p>و جہانگیری ورشیدی و سراج ہمان بادش</p>	<p>و بادش نام کہ گذشت مؤلف عرض کند</p>
<p>بادشکستن</p>	<p>اصطلاحی مصدر است</p>	<p>کہ ما اشارہ این بر ہر دو اصطلاح گذشتہ</p>
<p>مرکب معنی دفع کردن نخوت و غرور کہ باد معنی</p>	<p>کرده ایم جزین نیست کہ این مبدل بادش</p>	<p>نخوت و غرور بہ معنی ہمیش گذشت و سندا</p>
<p>این ہمد آہی مذکور شد (ارو) تکتبر اور</p>	<p>چنانکہ بادشگونہ و بادش و بادش</p>	<p>بجائے خودش گذشت پس بلحاظ معنی حقیقی</p>
<p>غرور کو توڑنا۔ دفع کرنا۔</p>	<p>بادشیر اصطلاح - بہار ذکر این کرده</p>	<p>بادش و بادش ترکیب این بالفظ نام ہمان</p>
<p>از معنی ساکت و صاحب اند بڈیل باد</p>	<p>است کہ بر بادش نام مذکور شد (ارو)</p>	<p>شارہ این کرده مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>ہمان بادیکہ در شمشیر زدن بچرکت آید مرکب</p>	<p>بادشواہم اصطلاح - صاحبان برہان</p>	<p>دیکھو بادش نام۔</p>
<p>منافی است از قبیل باد تنگ و باد تازیانہ</p>	<p>و انند و جہانگیری ذکر این کرده اند مؤلف</p>	<p>ہمان بادیکہ در شمشیر زدن بچرکت آید مرکب</p>

(۲۱۰۱)

<p>عرض کند کہ ما اشارہ این بر باد شکر دریم و حقیقت این بر باد و ارم گذشت با بچھا این تبدیل آست کہ ز اسے فایسی پشین معجمہ بدل شو چنانکہ باڑ گونہ و باشگونہ۔ (ارو) دیکھو ماوثر و ارم۔</p>	<p>اینقدرہ حشمت عشق میدہر باد شہی گدا راہ (ارو) (الف) دیکھو باد شائی (ب) باد شاهی وینا عطا کرنا۔</p>
<p>یا وصبا استعمال بقول برہان و بحر و جامع و ناصر می بفتح صا و بادیت کہ از باہین شرق و شمال و زرد و باد برین ہمین است (انوری)</p>	<p>باو صبا استعمال بقول برہان و بحر و جامع و ناصر می بفتح صا و بادیت کہ از باہین شرق و شمال و زرد و باد برین ہمین است (انوری)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>
<p>یا وصی دم استعمال مرگ اضافی است بادے کہ بصبح و زرد و کنایہ از باد صبا چنانکہ انوری گوید (س) اسے باد صبح دم خبری دہ</p>	<p>محقق بادشاہ است کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ الف پنجم حذف شد (انوری) ہم در لغت امر لوب و باد شہ نشان ہوا ہم در نہاد خویش بود باد شاسیر (ارو)</p>

(۲۱۵)

بر در گر بخوابد بخلاف تو خاکتہ آفریش ہوا	مؤید فرماید کہ آنکہ حملہ اود جنگ آوری
باو عدم کہہ سکتے ہیں کا ترجمہ ہوا۔ عدم	بسکی و شبانی ہجو باد باشد۔ مؤلف عرض
اصطلاح۔ ہمار ذکر این کردہ از	کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بدون اضافت
معنی ساکت مؤلف گوید کہ اسم فاعل ترکیبی	باد یعنی کہے کہ صولت او ہجو باد است یعنی
است بدون اضافت را، کتایہ از سوا تیز	بیچ کہ باد یعنی بیچ بر معنی خموش گذشت پس
کہ عنان باد بدست دارد (علی خراسانی ۵)	بے صولت را توان گفت و تخصیص این
ہجو خاشاک مرا گر بر باد چہ عجب ہا چون صبا	با حملہ جنگ محتاج سندا استعمال است حیف
می دو دم باد عنانی در پے ہا صاحب اند	است کہ پیش نشد (اردو) بے رعب
ہجو کہ فرنگ فرنگ فرماید کہ (۲) یعنی اسپ	بے عزت۔ بے وقور۔
تیز و تند رو۔ مؤلف عرض کند کہ خلاف	باد و طرب استعمال۔ مرکب اضافی است
قیاس نیت۔ شاق سندا استعمال ہاشیم۔	بمعنی ہواے خوشی کہ سرور پیدا کند چنان کہ
مخفی مباد کہ اگر باضافت خوانیم (۳) مرکب	ظہوری گوید (۵) دامن باد و طرب اچہ
اضافی است یعنی ہوائی کہ در سبک روی سوار	گرد غصہ رفت ہا راحت مرہم خراش سینہ
بہرکت آید چنانکہ (انوری ۵) نہ در مقابل	را در گرفت ہا (اردو) باد و طرب کہہ سکتے
این سستی ز بار رکاب ہا نہ در طبیعت آن	ہن یعنی وہ ہواے خوش جس سے سرور پیدا ہو
نفرتی ز باد عنان۔ (اردو) تیز رو	باد و عدم استعمال۔ مرکب اضافی کہ عدم
سوار۔ (۲) تیز رو گھوڑا۔ باد ز قمار۔	باشد چنانکہ انوری گوید (۵) بباد عدم

(۱۶۱۰۲)

(۱۶۱۰۲)

<p>و صاحب جامع فرماید کہ بادگیر خانہ تابستانی است و بس۔ صاحب مؤید گوید کہ جانی کہ درو باد گذر و مقامی کہ در آن باد از ہر جانبی برسد و آن عمارتی است مخصوص و مشہور و فرماید کہ در لسان الشعر اندک اور است کہ این لغت در فرہنگنامہ اسدی در باب لڑا است و در فرہنگ مولانا فتح قواس بادال اما اختیار قاضی خان بادال است مؤلف عرض کند کہ این مخفف بادغر و باشد کہ می آید و حقیقت ماخذ این ہمد را بنجا ذکر کنیم صحت معنی ہم ہمد را بنجا ذکر حیف است کہ سند استعمال پیش نشد (ارو) (۱) ہواوار جگہ۔ مؤنث۔ (۲) سردابہ۔ دیکھو بادغر کے پہلے معنی (۳) وہ گھر جس کے اطراف روشن یاوریچے بنائے گئے ہوں۔ مذکر۔</p>	<p>(۳) وہ ہوا جو لگام کی حرکت سے متحرک ہو۔ مؤنث باد عیسیٰ اصطلاح۔ بقول بحر معجزہ عیسیٰ علیہ السلام صاحب صنیمہ برہان گوید کہ کثرت باشد از معجزہ مسیح و بہار ہم ذکر این کردہ و صاحبان ہفت و غیاث و مؤید ہم مؤلف عرض کند کہ مراد دم عیسیٰ یعنی اشارہ بہ معجزہ کہ عیسیٰ مردہ را ز ندومی کر و بہ قوم باؤن اللہ صاحبان سروری و ناصر می و جامع کہ محققین اہل زیارت ازین ساکت حیف است کہ سند استعمال پیش نشد (ارو) دم عیسیٰ فارسی مذکر عیسیٰ علیہ السلام کا وہ معجزہ جو قوم باؤن اللہ سے مردہ کو زندہ کرتے تھے۔</p> <p>باد غر اصطلاح۔ بقول برہان بفتح غین و سکون وال بے نقطہ (۱) جانی را گویند کہ از ہمہ طرف باد بدرا بنجا آید و (۲) خانہ تابستانی و (۳) خانہ کہ در اطراف آن بادگیر ساختہ باشند۔ صاحب سروری بر معنی اول قانع (ب) بادغر و ہر۔ بدرن کا شعر و لاجور</p>
--	--

<p>(۱) خانہ تابستانی و (۲) بادگیر باشد۔ صاحب ناصر می بر (الف) فرماید کہ همان (بادغرد) بر وزن لاجورد کہ بادگیر و خانہ تابستانی و گذرگاه باد است و (بادغش) و (بادغفن) مرادف (الف) نہ بادگیر و سجوانہ سامانی فرماید کہ (الف) کرب و بقول صاحب سروری مرادف بادغد کہ بادگیر را گویند چنانکہ (۱۵) از آتش حرص و حسد کہ بعضی عجمان همچنین می خوانند و معنی ترکیبی آن اے خاکسار آب کش پد بر باد وادی خویش را بادگیر باشد یعنی جاعل باد و چون مہب باد است پیوستہ همچون بادغرد و (ب) خانہ تابستانی چنانکہ استاد ابوشکور گفته (۱۶) بسا جاے کاشانہ ظاہری کند کہ (الف) محقق (ب) و فرماید و بادغرد پدید و اندرون شادی و نوش خورد کہ در نیصورت توجیہ بالا درست نمی شود صاحب جامع بادغد و بادغرد و بادغرد ہر نسبت (بادغد کہ گذشت) گوید کہ تصحیف را مرادف یکدیگر نوشتہ و صراحت معینش بر بادغرد اگرچہ من حیث القیاس صحیح تواند شد (بادغد) مذکور شد۔ خان آرزو در سراج و فرماید (بادغفن) کہ می آید نیز تصحیف (بادغش) نسبت ہر دو۔ فرماید کہ بقول قوسی خانہ تابستانی کہ نجس جو گذشت و نسبت بادغش بین کہ (بادغرد) مکانی است کہ بادگیر داشته باشد ہمہ گوید کہ غلط محض و تصحیف است کہ (انتہی کلام) و خیال خود خان آرزو نسبت (بادغش) را چنین خواندہ اند۔ صاحب چہاگیر کہ آنچه صاحبان رشیدی و برہان معنی بادگیر نسبت ہر دو فرماید کہ معنی بادگیر باشد و بسا</p>	<p>نوشتہ اند معنی برقیاس باشد چہ مقابلہ کاشانہ بادغرد و کلام ابوشکور (کہ بالاند کور شد) صریح بران دلالت دارد کہ معنی خانہ است نہ بادگیر و سجوانہ سامانی فرماید کہ (الف) کرب بادغد کہ بادگیر از آتش حرص و حسد کہ بعضی عجمان بادگیر باشد یعنی جاعل باد و چون مہب باد است خانہ تابستانی چنانکہ استاد ابوشکور گفته (۱۶) بسا جاے کاشانہ در نیصورت توجیہ بالا درست نمی شود بادغرد و بادغرد ہر نسبت (بادغد کہ گذشت) گوید کہ تصحیف بادغرد اگرچہ من حیث القیاس صحیح تواند شد (بادغش) کہ می آید نیز تصحیف (بادغش) نسبت ہر دو۔ فرماید کہ بقول قوسی خانہ تابستانی کہ نجس جو گذشت و نسبت بادغش بین کہ (بادغرد) مکانی است کہ بادگیر داشته باشد ہمہ گوید کہ غلط محض و تصحیف است کہ (انتہی کلام) و خیال خود خان آرزو نسبت (بادغش) را چنین خواندہ اند۔ صاحب چہاگیر کہ آنچه صاحبان رشیدی و برہان معنی بادگیر نسبت ہر دو فرماید کہ معنی بادگیر باشد و بسا</p>
---	--

<p>(خسروانی الف س) کہ ہر گہ کہ تیرہ گہرو و</p>	<p>تباخ و تلغ و جادار و کہ مبتدل با و غیر گہریم</p>
<p>جہان بوز و چو و وزخ بود با و غر و و جہا</p>	<p>کہ اسے مہملہ بہ لون بدل شود چنانکہ تار</p>
<p>(ب) برسند البشکور قانع کہ بالاند کوشد</p>	<p>و تمان و موافق قیاس است کہ با و غس را</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ با و گہر بہ تختانی و</p>	<p>مبتدل با و غد قرار دہیم کہ وال مہملہ بہ سین</p>
<p>با و گہر بدون آن ہر دو اسم فاعل ترکیبی است</p>	<p>مہملہ بدل شود چنانکہ پا و پاس اندر نہیوت</p>
<p>بمعنی گیرندہ با و و جاعل با و بیج ضرورت</p>	<p>تصحیف خیال فرمودہ خان آرزو بانی نما</p>
<p>نذار کہ با و گہر را مخفف با و گہر یا با و گہر را</p>	<p>و نسبت معنی عرض می شود کہ معنی دوم حقیقی</p>
<p>مزید علیہ با و گہر گہریم و با و غر مبتدل با و گہر</p>	<p>است و معنی اول مجاز آن کہ خانہ تابتانی</p>
<p>باشد کہ کاف فارسی بعین معجزہ بدل شود چنانکہ</p>	<p>با و گہر وارد و بوسیدہ با و گہر با و در و داخل</p>
<p>مکلولہ و علولہ پس ضرورت کہ (الف) را</p>	<p>می شود آنچه بر بیان بر لغت با و غد جانی را</p>
<p>مخفف (ب) قیاس کنیم چنانکہ خیال خان آرزو</p>	<p>نام نہا کہ از ہمہ طرف با و بد انجا داخل شود</p>
<p>است و وال مہملہ آخرہ با و غر زائد باشد چنانکہ</p>	<p>یا خانہ کہ در اطراف آن با و گہر ساختہ باشند</p>
<p>(شفتالو) (وشفتالو) (پیرین) (پیرینہ)</p>	<p>قیاس اوست بخمال ما خانہ ہوا دار را ہم</p>
<p>و با و غد را کہ بدون راست مخفف با و غر</p>	<p>توان گفت اگرچہ در یک جانب آن با و گہر</p>
<p>و انیم بخذف رائے مہملہ و حاجت ندارد و</p>	<p>باشد و ضرورت مبالغہ ندارد (الف و)</p>
<p>کہ خیال تصحیف کنیم و با و غن مبتدل با و غن</p>	<p>الف و ب (۱) سروا بہ بقول آصفیہ بخارجی</p>
<p>کہ فاسے معجزہ بہ بعین معجزہ بدل شود همچون</p>	<p>بذکر تہ خانہ - (۲) روشن دان بقول آصفیہ</p>

اصطلاح (الف) قول	(الف) بادعش	فارسی۔ اسم مذکر۔ تابان۔ روشنی آنے کا موصوف
برہان و جامع معنی بادعش	(ب) بادعش	مؤلف عرض کرتا ہے کہ بادگیر کا ترجمہ روشندان
و گذرگاہ باد و (ب) (۱) مرادف الف و	ہو سکتا ہے اسلئے کہ اس سے گھر مو اور بتا،	
کے راگویند کہ ہمہ روز فخر منصب	اور کھڑکی اور دریچہ سے بھی یہی مقصد حاصل	
وجاہ خود کند و عرض تجمل نماید کہ ترجمہ آن	ہوتا ہے۔ فارسیوں نے بادگیر کی جو تعریف	
در عربی قیاس است۔ صاحب سروری	کی ہے وہ بھی روشندان اور دریچہ دونوں	
بر ذکر (الف) قانع و فرماید کہ لیکون وال	پر صادق آتی ہے یعنی دریچہ اور وزن	
معجم مختلف بادعش و در تحفہ معنی بادگیر	جو ہول کے لئے گھر میں بناوین اور حقیقت یہ	
مؤلف عرض کند کہ (الف) را مختلف بادعش	ہے کہ روشندان سے تین فائدے حاصل ہوتے	
بہ وال مہملہ گفتن خلاف قیاس نیست و بحث	پہلے (۱) مکان میں روشنی اور (۲) ہوا داخل	
(بادعش) حی آید و حیف است کہ برائے	ہوتی ہے اور (۳) گرم ہوا جو دروازوں	
معنی دوم (ب) سندے پیش نشد و لیکن	اور دریچوں سے داخل ہوتی ہے وہ روشندان	
این ہم موافق قیاس است و قول صاحب	ہی سے خارج ہوتی ہے اگرچہ اس کا نام صرف	
جامع کہ از اہل زبانت کافی است مراحت	پہلے فائدے سے منسوب ہے لیکن دوسرا اور	
ماخذ ہر دو لغت بر بادعش گذشت (ارو)	خصوصاً تیسرا فائدہ بھی اسی سے متعلق ہے اور	
دیکھو بادعش (ب) (۱) دیکھو بادعش (۲) دیکھو	دریچہ اور کھڑکی سے صرف پہلا اور دوسرا	
مقصد حاصل ہوتا ہے۔		

بادیر اور بادیران -

گوید کہ بفتحین با قاف و ر لغت معنی

باد و غیس اصطلاح - بقول برهان باربع

تفرق اتصال اجزا و تبعاد آنهاست و نزد

بہ تختانی رسیده و پسین بے نقطہ زودہ ناحیه

اطباء عبارت است از اشتقاق صفاق

ایست شتمل بر قرآءے بسیار از اعمال ہرات

مع سلامتہ مراق و خروج جسمی از آن کہ

و اصل این باد خیز است کہ محل ہبوب

قبل از شوق داخل بود در آن یا اتساعی است

ریاح باشد صاحب جامع ہم ذکر این کردہ

کہ در مجرین فوق الانشین احد ہما او کلا ہما

صاحب ناصر ہی ہم این را مبتدل باد خیز

حاصل شود ہذا - اکنون باید دانست کہ ہر گاہ

گفتہ فرماید کہ ناحیہ ایست در ضراسان از

صفاق حوالی ناف منخرق شود بنا بر بروز

اعمال ہرات - صاحب رشیدی فرماید کہ تا

شرب یا معا یا غیر آنها از شوق زیر پوست

از ہرات شتمل بر چند قریہ کہ باد در آن بسیار

جلد محل مسطور بہ شتو گراید و این راقق

می وزد و موسوم بہ باد خیز است و معرب آن

مراق البطن گویند و ہر گاہ کار صفاق باین

باد غیس مؤلف عرض کند کہ باد خیز چاش

الانشین با خرق انجامد و در جلد این موضع

ذکور شد و ذکر ماخذ و حقیقت تعریب ہم

بلندی رونماید فتق الاربیہ نامند و ہر گاہ

ہمد را تخب کردہ ایم (ارود) دیکو باد خیز

آن دو مجری کہ فوق الانشین واقع اند تسع

باد و فتق اصطلاح - بقول بگرد و خیا

شوند یا صفاق از مابین آن ہر دو منخرق

بفتح فا و سکون فوقانی مرضی است کہ خایہ

شود و ر چیزی از جوف بکیس انشین نازل

بزرگ شود صاحب فصول الاعراض بفتح

گر و وقیدہ و فتق علی الاطلاق بے اضافہ خوا

<p>دولت او نارسیده بادفتن پ (اردو)</p> <p>فتنہ کی ہوا۔ موٹت۔</p>	<p>و بعضے از آنکہ قید را از امراض السباع الحیوانی</p> <p>و فوق را از علل الخلال الفروتنہامی شمارند</p>
<p>باد فراق اصطلاح۔ بقول برہان باغبروز</p> <p>واوگر (۱) جزا و مکافات بدی و (۲) بمعنی</p>	<p>اول راقیدہ و ثانی را بہ فتق مطلق مخصوص</p> <p>وارند الاصح ما ذکر او لاوشی نازل دین</p>
<p>خست باد و آن باد زنی باشد بزرگ کہ</p> <p>از سقف خانہ آویزند و در کشاکش آویزند</p>	<p>علت بہر موضوعی کہ باشد یا ریج بود۔ یا مادہ</p> <p>خلیطی یا ثرب فقط یا ثرب مع المعاد باشد کہ</p>
<p>تا باد بہہ جائے خانہ برسد و (۳) باد برہم</p> <p>و آن چوبی باشد تراشیدہ کہ اطفال ریسمانی</p>	<p>شق و انخراق و صفاق مع الشرب افتد و</p> <p>نزول معاً فقط بمنقہ ظہور رسد و لفظ فتق</p>
<p>در ان می چپند و از دست رہا می کنند تا رو</p> <p>زین گردان شود و (۴) چرمی را نیز گفتم اند</p>	<p>و قید را حسب جسم نازل مضاف سازند</p> <p>و فتق و قیدہ ریجی و مائی و معانی و ثربی نامند</p>
<p>مدور کہ ریسمانی بران گذارند و در کشاکش</p> <p>آویزند تا از ان صدائی ظاہر گردد و صاحب</p>	<p>الریج مولف گوید کہ فارسیان (باد فتق)</p> <p>قلب اشافت (فتق باد) ہمین فتق ریجی را</p>
<p>سروری تبرک معنی اول بذکر معنی دوم و چہم</p> <p>نسبت معنی سوم صراحت کند کہ میان این</p>	<p>گفته اند و مرادف باد خایہ باشد کہ گذشت</p> <p>(اردو) دیکھو باد خایہ۔</p>
<p>چوبک مدور سورخ باشد و ریسمانی در ان</p> <p>کرده بگردش در آرنج و عبری خذروف</p>	<p>بادفتن استعمال۔ بمعنی حقیقی است یعنی</p> <p>ہوای فتنہ یا چنانکہ انوری گوید (۵) بسا</p>
<p>(حکیم خاقانی ۳) بدو شیطان شب و روز</p>	<p>ہست او نارسیده دست فلک با شاخ</p>

(۵۱۰۲۱)

ورکشاکش بیان با و فراست ہے صاحب نشاید شک نیست کہ صاحب نامری از اہل
 نامری نسبت معنی اول گوید کہ مرادف (با و فرا) زبان است و لیکن سہل انکاریش رایافتہ
 و فراہ مخفش و ذکر معنی دوم و سوم و چہارم کہ بیشتر نقل نگار صاحب برہان است قیاس
 ہم کردہ و نسبت معنی سوم و چہارم نہ از چوہا و ماخذ متقاضی این معنی نیست و بحذف دو ا
 کار گیرد و نہ از چہرہ بلکہ بر مطلق بازیچہ اطفال و ہائے ہوز این مخفف با و افراہ) گرفتہ از
 قانع صاحب جامع ذکر ہر سہ معنی کردہ مرادف برائے حسیت۔ طالب سزا استعمال باشیم
 (با و افراہ) گفت و صاحب جہانگیری بذر و نسبت معنی دوم عرض می شود کہ متبدل با و
 معنی اول و دوم نسبت معنی سوم فرماید کہ است کہ بمعنی ششمش گذشت باے فارسی بدل
 مرادف (با و افراہ) است کہ بازیچہ اطفال باشد بہ فاجانکہ پیل و فیل و سپید و سفید و
 مؤلف عرض کند کہ معنی اول را محققین اشارہ این بجایش مذکور و ہمین است خیال
 زبان دان یعنی صاحبان جامع و سروری مانسبت معنی سوم و چہارم ہم کہ با و پر ہمین
 و نامری ترک کردہ اند و آنچه صاحب نامری و معنی بر معنی چہارم و ہفتشم مذکور شد۔
 این را مرادف (با و افراہ) گفتہ مقصودش (ار و و) (۱) و یکھو با و افراہ کے پہلے معنی
 جزین نباشد کہ مخفف اوست و سزا استعمال (۲) و یکھو با و پر کے چٹے معنی (۳) و یکھو با و پر
 این معنی پیش نکرد و از منظر ما ہم نگذشت کے چٹے معنی (۴) و یکھو با و پر کے ساتون معنی
 و معاصرین عجم ہم بر زبان مدارند تا آنکہ سزا با و افرا اصطلاح بقول ضمیمہ برہان مخفف
 استعمال این معنی بدست نیاید اعتبار را با و افراہ بمعنی مکافات بدی و صاحب مؤلف

<p>بذیل (بادہ فرا) بجوانہ زفا گویا و قنیہ ذکر این بحدف ہاے چہارم کردہ بر مطلق پاداش قاف و صاحب ہفت بر (باد فرا) ہمزبانش بمور عرض کند کہ ما حقیقت ماخذ این بر (باد آفراہ) عرض کردہ ایم و خبرین نیست کہ الف محدود چہارم وہاے ہوز آخر حذف شد (ارو) دیکھو با آفراہ کے پہلے معنی ۔ باد فراہ اصطلاح ۔ بقول برہان مراد باد فر یعنی اول و سوم و چہارم ۔ صاحب جہانگیری و جامع بر معنی اول و چہارم باد فر قانع (انوری ۵) اے ز تو زندہ سنت پاداش ہاے ز تو زندہ رسم باد فراہ کہ مؤلف عرض کند کہ مختلف ہمان باد فرا بہ تخیف الف دوم بعد وال ہلہ و قیاساً بر چہ معانی جامع کہ صراحتش ہمزبانجا کردہ و ماخذ این بر (باد آفراہ) مذکور شد (ارو) دیکھو باد فراہ ۔</p>	<p>اصطلاح ۔ بقول برہان و بجر بکسر ثالث و رابع و فتح راءے قرشت و سکون نون و کاف فارسی (۱۱) جوشے باشد بغایت سوزان و دردناک و رنگ آن بزرگ و صاحب این مرض بیشتر اوقات با حرارت و تب می باشد و علاج آن بچہاے سرد باید کرد و سکون ثالث و فتح نون (۱۲) بازیچہ اطفال است و آن چوب یا چرمی باشد کہ ریشمانی بر ان بندند و در کشاکش آرنڈ تا صدائی از آن ظاہر گردد و صاحب جامع بکاف عربی آوردہ و بذکر ہر دو معنی نسبت معنی دوم بر چرم مدور اطفال قانع ۔ صاحب ہفت کہ پابند بیان علیہ الفاظ است کاف فارسی و بر کاف زودہ قناعت کرد و مؤلف عرض کند کہ معنی اول ہمان آتشک است کہ آبہ فرنگ ہم نام دارد و اشارہ باد فرنگ و این مرکب اضافی است</p>
---	--

<p>بمعنی مرضی کہ منسوب بہ فرنگ است مخفی مباد کہ باد بمعنی صدمہ و آسیب و مرض بمعنی پائز و شانزدہمیش گذشت پس آنچه محققین بالائین را بکسر رابع نوشتہ اند قابل غور است کہ خود صاحب برہان بر لفظ فرنگ این را بفتح اول و ثانی نوشتہ و نسبت معنی دوم عرض می شود کہ اصل این باد پر و مبدلش باد فر باشد کہ ہر دو بجایے خودش گذشت اندرین صورت باید کہ فارا مفتوح خوانیم خیال ما اینست کہ باد فرنگ مبدل و مزید علیہ و معتبر باد پر باشد یعنی فارسیان باد پر را کہ بمعنی کاغذ باد بر معنی ہمیش گذشت بہ تبدیل باے فارسی بہ فا (بمچو سپید و سفید) باد فر کردند و نون را و کاف عربی را برائے تصغیر در آخرش آوردند و زیادت نون موافق قیاس است همچون گذشتہ و گذارشن و جانا و جانان و کاف تصغیر موافق قواعد و مبدل بحاف فارسی چنانکہ کند و کند</p>	<p>و جا دارد کہ نون را برائے نسبت گیریم همچون جو شش بمعنی منسوب بہ جو شش کہ جو شش بمعنی حلقہ است و جو شش منسوب بہ حلقہ پس معنی لغلی این چیزے کوچک کہ منسوب بہ کاغذ باد است و جا دارد کہ نون و کاف عربی یا فارسی را ہم زائد گیریم کہ زیادت کاف عربی و فارسی در آخر کلمات موافق قیاس است چنانکہ زلو و زلوک و پرستو و پرستوک مردہ رسمی و مرد و پر اندر نیصورت باید کہ باد فر را اصل این گیریم کہ بہین معنی گذشت میعاصرین عجم بمعنی دوم استعمال نمی کنند حیف است کہ سند استعمال مستقذین یا متأخرین پیش نشد و شک نیست کہ صاحب برہان بہ بیان کسر رابع تسامح کرد (ارو) (او) (ا) و کھو آشک (۲) و کھو باد پر کہ چوتھے اور ساتویں معنی ۔ الف) باد فر و وین اصطلاح۔ (الف) ب) باد فر و وین بقول صاحب چنگیزی</p>
--	---

باد و بور است (که گذشت) صاحب جامع گوید فرماید که حق آنست که (الف) باد جنوب است	باد و بور است (که گذشت) صاحب جامع گوید فرماید که حق آنست که (الف) باد جنوب است
که باد و بور مغربی (شمس فخری س) بیاد خلق چه قطب جنوب پست باشد و باد جنوب مضر	که باد و بور مغربی (شمس فخری س) بیاد خلق چه قطب جنوب پست باشد و باد جنوب مضر
شده در بلخ و بلستان در دم عیسی بود باد فرودین و تحقیق او اینست که (الف) بسکون و او باد	شده در بلخ و بلستان در دم عیسی بود باد فرودین و تحقیق او اینست که (الف) بسکون و او باد
که صاحب ناصری فرماید که بضم فا و را و کسر اول جنوب و مقابل آن باد برین که فرودین مقابل	که صاحب ناصری فرماید که بضم فا و را و کسر اول جنوب و مقابل آن باد برین که فرودین مقابل
مهمله باد و بور یعنی باد جنوب است چنانکه باد برین است و (الف) بفتح و او مخفف (ب)	مهمله باد و بور یعنی باد جنوب است چنانکه باد برین است و (الف) بفتح و او مخفف (ب)
باد شمال چه قطب شمالی بلند است و جنوبی فرودین که در ماه فروردین وزد و آن ماه بهار است	باد شمال چه قطب شمالی بلند است و جنوبی فرودین که در ماه فروردین وزد و آن ماه بهار است
و باد جنوب و دبور مضر و باد صبا و شمال نافع پس مناسب آنست که بمعنی شمال بود یا صبا	و باد جنوب و دبور مضر و باد صبا و شمال نافع پس مناسب آنست که بمعنی شمال بود یا صبا
و فرماید که آنچه صاحب برهان این را باد مغرب (انتهی) مؤلف عرض کند که (الف و ب)	و فرماید که آنچه صاحب برهان این را باد مغرب (انتهی) مؤلف عرض کند که (الف و ب)
گفته و فرودین را فرودین نوشت خطاست مرکب اضافی و (باد فرودین) بفتح فا و او	گفته و فرودین را فرودین نوشت خطاست مرکب اضافی و (باد فرودین) بفتح فا و او
صاحب برهان تبرک (الف) نسبت (ب) گوید می آید که صاحب برهان آن را مرادف (ب)	صاحب برهان تبرک (الف) نسبت (ب) گوید می آید که صاحب برهان آن را مرادف (ب)
که بمعنی باد برین است که باد مغرب باشد و بعضی باد فرودین گفته و بمعنی باد و بور آوردند	که بمعنی باد برین است که باد مغرب باشد و بعضی باد فرودین گفته و بمعنی باد و بور آوردند
دبور می خوانند و بعضی باد برین را باد صبا می خوانند که آن متوج هو است از جانب مغرب بطرف	دبور می خوانند و بعضی باد برین را باد صبا می خوانند که آن متوج هو است از جانب مغرب بطرف
و الله اعلم و صاحب بحر (ب) را باد برین خوانند و صبا آن میان سهیل و مغرب و	و الله اعلم و صاحب بحر (ب) را باد برین خوانند و صبا آن میان سهیل و مغرب و
و صاحب جامع این را مرادف (الف) دانند هنگام آن آخرو زبر عکس صبا و ضر این	و صاحب جامع این را مرادف (الف) دانند هنگام آن آخرو زبر عکس صبا و ضر این
و بقول مؤید همان باد و بور که متوج هو است از زیاده از نفع صاحب سروری هم ذکر این	و بقول مؤید همان باد و بور که متوج هو است از زیاده از نفع صاحب سروری هم ذکر این
جانب مغرب - خان آرزو در سراج برد (الف) بجایش کرده و بجواز تحفه این را باد و بور گفته	جانب مغرب - خان آرزو در سراج برد (الف) بجایش کرده و بجواز تحفه این را باد و بور گفته
گوید که (الف) بفتح فا و بور است مند صبا و صاحبان لغت (فرودین) را بفتح اول مخفف	گوید که (الف) بفتح فا و بور است مند صبا و صاحبان لغت (فرودین) را بفتح اول مخفف

(فروردین) نوشتہ اندکہ ماہ اول سال شمسی ہند
 و بضم اول ہم آمدہ و صاحب ناصری کہ ازل
 ربانست بر دفرودین گوید کہ بفتح اول ماہ
 اول و فرودین بحدف رانیز بہان معنی و صراحت
 کند کہ بادے کہ درین فصل و زوآن را (باد
 فرودین) خوانند و بضم فا و راضند زیرین و
 معاصرین تخم گویند کہ در ماہ فرودین باد صبا
 بصبح می وزد و دبور در آخر روز پس تحقیق
 مؤلف این است کہ (باد فرودین) مطلق آورده کہ متعلق بہ (باد فرودین) است
 بادیت کہ در ماہ آغاز سال شمسی وزد و آنچہ
 بصبح می وزد باد برین است کہ صبا نام دارد
 و قبول ہم و آنچہ در آخر روز می وزد باد فرودین
 است کہ دبورش گویند و تحقیق باد برین بجایش
 گذشت و تحقیق باد دبور ہم بجایش مذکور۔
 اندر بصورت (الف) بضم فا و راء مہملہ عام
 است و (ب) خاص و اگر فرودین و فرودین
 را بفتح فامخفف (فرودین) گیریم چنانکہ بالا
 مذکور شد در آن حالت (باد فرودین) و
 (باد فرودین) را ہم معنی عام توان گرفت
 آنچہ بعض محققین برین و فرودین را متعلق
 بہ سطح قطب شمال و جنوب کرده اند درست
 است و جا دارد کہ ہوائے صبح ماہ فرودین
 را باد برین دانیم و ہوائے آخر روز ماہ مذکور
 را باد فرودین خیال کنیم صاحب سروری
 بر (باد فرودین) از یوسف عروضی سند
 آورده کہ متعلق بہ (باد فرودین) است
 (س) خلتانش کرد جائہ رنگاری ہا این
 تند و تیز باد فرودینا ہا (ار و و) (الف)
 و کیمو باد دبور۔ (ب) وہ ہوا جو ماہ فروردین
 میں چلتی ہے۔ نوشتہ۔
 باد فروش اصطلاح۔ بقول وارستہ
 کہ انساب مردم نام بام باد
 کند بر سبیل مدح و آن را در ہند بجات گویند
 بتائے ہندی در آخر ابو نصر نصیر نے بدی

(۷) بسان باد فروشان چہ باد پیمائی ہے ماہدین کتاب بر استخوان فروشی بحث کرده کہ در شرافت خود از گروه ابراری پرمی فریاد بجیال ما کہ معاصرین عجم ہم اتفاق دارند باد فروشی کہ غریبے (باد فروش) را فارسی تراشیدہ (۱) کسی است کہ بزرگی خاندان خود را بر اہل ہند گوید۔ گوئیم کہ اگر چنین باشد ابو نصر اعزاز خود بیان کند یعنی چیزی را می فروشد کہ نصیر کہ بہند نیامدہ چہ قسم در شعر آورده و وجودش الآن نیست و بہرچہ بہت بیان او معہذا صاحب رشیدی در ترجمہ (بادخون) کہ سامع و مخاطب آن را ہوائی و اند یعنی بیچ نوشتہ کہ آن را باد فروش گویند۔ صاحب بحر نقل بخار و راستہ و صاحب تحقیق برباد می فروشد کہ بیچ است و از سند اول الذکر من فروش) گوید کہ گروہے از ہنود کہ بداجی مردم معنی پیدای شود و (۲) مجازاً بمعنی مداح چنانکہ بزبان ہندی کسب معاش کنند و ظاہر فارسی از سند آخر الذکر۔ آنانکہ ترجمہ ہندی این بجات مجھول اہل ہند است۔ میرزا منظر جان جانان گفتہ اند ترجمہ معنی دوم است کہ صاحب ساطع اگر آبادی گوید (۷) باغبان را مین آور کہ بجات را بہ نامے ہندی بمعنی مدح خوان آورده شاخوان توام ہا چون صبا باد فروش گل و (ارو) (۱) جد فروش۔ اپنے باب و او ریجان توام ہا (الخ) و بقول (رشیدی بر بادخون) کی بڑائی بیان کر کے اپنی عزت کا خواہان ہونے والا مرادش و بادخون بجایش گذشت و بہار ہم۔ باب و او کے نام پہ کینے والا۔ باب و او کے ذکر این بجا کہ رشیدی کردہ مؤلف عرض کند نام کو ذلیل کرنے والا (۲) مداح۔

کند کہ تحقیق ما باد فروش مرادف (استخوان فروشی) باد فروشستن مصدر اصطلاحی۔ بقول صاحب

<p>بجر معروف - بهار هم بر معروف قانع و از گنیت چنین آید و گردنہ بدینان ہا ہم باو برین آید و ہم باو فروین ہا در بعض نسخ در مصرع دوم این (باو فروین) نقل شدہ و بخیاں ماتر بر مقابلہ باو برین مناسب تر است (ارو) دیکھو باو فروین -</p>	<p>شیخ شیراز سدا آورده (س) چو باواندر شکھ پچد فروین ہا کہ باوانر شکم باریت برل مواظف عرض کند کہ مصرع ہشتن (باگر معنی فر و گذاشتن و رہا کردن و آویختن - کامل التصریف است و ہیدن مرادش پس معنی این ریاح دفع کردن و دور کردن باشد و پس (ارو) ہو کہ دور کرنا - ریاح کو دفع کرنا -</p>
<p>باد فورا اصطلاح - بقول صاحب اندکجولہ فرہنگ فرنگ بازا ہے ہوز در آخر شخصے کہ بدگیران نصیحت کند و خود بران عمل نکند -</p>	<p>باد فورا اصطلاح - صاحبان برہان ہوسر ذکر این کہ و رشیدی و جامع و جہانگیری تکر و مؤلف گوید کہ اگر سدا استعمال بہت و سراج ذکرین کردہ اند و مابحث این بر (باو) آید تو انیم عرض کرد کہ اسم فاعل ترکیبی است کردہ ایم جزین نیست کہ الف چہارم و ہتم از کہ فوز بقول برہان ہضم اول و سکون ثانی (باو اطراف) مخفی شد (ارو) دیکھو باو اطراف وز اسے ہوز بمعنی اطراف و پیرامون دہان</p>
<p>اصطلاح - صاحبان برہان از جانب بیرون خواہ از انان خواہ حیوان و سدرسی و رشیدی ذکر این کردہ اند و مبحث معنی آروغ پس معنی لفظی این کسے کہ آروغ کامل این بر باو فروین) کردہ ایم صاحب باو ز ہذا اطراف و پیرامون دہان او باو است و کنا یہ از پند آموز بے عمل - مشتاق سند با شیم</p>	<p>اصطلاح - صاحبان برہان ذکر این کہ و رشیدی و جامع و جہانگیری تکر و مؤلف گوید کہ اگر سدا استعمال بہت و سراج ذکرین کردہ اند و مابحث این بر (باو) آید تو انیم عرض کرد کہ اسم فاعل ترکیبی است کردہ ایم جزین نیست کہ الف چہارم و ہتم از کہ فوز بقول برہان ہضم اول و سکون ثانی (باو اطراف) مخفی شد (ارو) دیکھو باو اطراف وز اسے ہوز بمعنی اطراف و پیرامون دہان</p>
<p>اصطلاح - صاحبان برہان ذکر این کہ و رشیدی و جامع و جہانگیری تکر و مؤلف گوید کہ اگر سدا استعمال بہت و سراج ذکرین کردہ اند و مابحث این بر (باو) آید تو انیم عرض کرد کہ اسم فاعل ترکیبی است کردہ ایم جزین نیست کہ الف چہارم و ہتم از کہ فوز بقول برہان ہضم اول و سکون ثانی (باو اطراف) مخفی شد (ارو) دیکھو باو اطراف وز اسے ہوز بمعنی اطراف و پیرامون دہان</p>	<p>اصطلاح - صاحبان برہان ذکر این کہ و رشیدی و جامع و جہانگیری تکر و مؤلف گوید کہ اگر سدا استعمال بہت و سراج ذکرین کردہ اند و مابحث این بر (باو) آید تو انیم عرض کرد کہ اسم فاعل ترکیبی است کردہ ایم جزین نیست کہ الف چہارم و ہتم از کہ فوز بقول برہان ہضم اول و سکون ثانی (باو اطراف) مخفی شد (ارو) دیکھو باو اطراف وز اسے ہوز بمعنی اطراف و پیرامون دہان</p>

(ارو) نامع بے عمل۔ وہ شخص جو اونکو (۲) باوکا نہا ذکر ہر دو بکاف عربی کر دو	
باصحت کرے اور خود اس پر عمل کرے۔	باصحت کامل این بجایش کنیم کہ بکاف فارسی
باصحت کامل این بجایش کنیم کہ بکاف فارسی	باوک بقول آند و ناصری بفتح وال و کاف می آید (ارو) دکیو بادگان و بادگانہ۔
بمعنی کووک سا تو باوہ و ہندہ زمان سلاطین	باوکروار اصطلاح۔ بقول بحر و نمیمہ بران
پارسی وریک در ووک ساقی باوہ وہ ہندہ	شتابان و شتاب رونده صاحب مؤید و ہندہ
کہ اکثر از وہ ساں و سبلوغ نرسیدہ باشد۔	بر شتابان قانع و بقول صاحب آند جو الہ فتر
دیگر کیے از محققین فارسی زبان ذکر این کووک	کووک تنگ تند و تیز مؤلف عرض کند کہ اسم
مؤلف عرض کند کہ چیزی نباشد کہ کاف	فاعل ترکیبی است بدون اصناف و کسر
تصغیر بر لفظ باوہ زیادہ کر دندو ہاے ہوز	کاف عربی۔ معنی بیان کردہ صاحب بحر و انج
حذف شد و معنی فسوب بہ باوہ و کتابا باوہ ساقی	از دیگر محققین است (ارو) ہوا پر سوار
کووک۔ مخفی میا و کہ باوہ معنی شراب کہ می آید جلد باز۔ صاحب آصفیہ نے (ہوا پر سوار ہونا)	معنی حقیقی آن تبرکب ہاے نسبت فسوب بغر و کووکا ہے۔ شتاب کار ہونا۔ جلد باز ہونا۔
است کہ باوہ معنی غرور بجایش مذکور شد پس	جانے میں جلدی کرنا۔
معنی لفظی این صغیر مغرور و کنا یہ از کووک ساقی	باوکرون مصدر اصطلاحی۔ بقول بہا
توان گرفت (ارو) وہ لڑکا جو سلاطین	دہا کنا یہ از نخوت و غرور کردن و فرماید کہ
پارس کی عورتوں کو شراب پلانے۔ مذکر۔	این از اہل زبان بتحقق رسیدہ صاحب
(۱) باوکان اصطلاح۔ صاحب ناصری	آصفیہ سند این از فوقی یزدی می آرد (۲)

<p>کرده ام باد سے لہر بان شکر بڑی و گریہ شکر گو کہ ہر چہا تحقیقین سندن اور بتراکت معنی شعر</p>	<p>پر فرن باسن بولے ہمہ ہر ہا پ سندن زیر این معنی غور کرده اند و معنی دوم را از زمین سندن</p>
<p>اور کلام مخلص کاشی بر (باد کردن چشم) می آید پیدا کرده اند و معنی دانند کہ این سندن متعلق</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ (۲) معنی لفظی این ہوا بہ معنی اول است و بدین وجہ کہ باد معنی غور</p>
<p>و اون است و از زمین مصدر راست (باد کردن) و تلبیر ہم بجایش گذشت و بالیدین علامت</p>	<p>تاش را) یعنی ہوا رساندن آتش و تیز کردنش غور راست شاعر گوید کہ چشم چون ورم کرد</p>
<p>کہ باد معنی ششمش معنی تند و تیز ہم گذشت چنانکہ و بالید غور و بطنائے بلا گردید مخفی سپاد</p>	<p>ظہوری گوید (۳) ز غم می سوختی و بیکسی ہا کہ مجر د (باد کردن) بمعنی نخوت و غور کردن</p>
<p>و اد می کردم ہا بدامن آتش خود را همان خود گذشت پس ہمین سندن برائے معنی اول (باد</p>	<p>باد می کردم ہا نسبت معنی اول عرض می شود کردن) بکار می خورد آنا کہ (باد کردن چشم)</p>
<p>کہ باد معنی غور و نخوت بجایش گذشت (ار دو) غور کرنا (۲) ہوا پنی ہا۔</p>	<p>را بمعنی غور و نخوت گرفته اند سندن می خورد (ار دو) آنکہ بچوں جانا۔ ورم کرنا۔</p>
<p>باد کردن چشم مصدر اصطلاحی بقول باد کردن در چشمی مصدر اصطلاحی</p>	<p>بہار و بحر و آرسنہ و آصفی (۱) آما سیدن بہار و ذکر این کردہ از معنی ساکت و سندن</p>
<p>چشم از مادہ بیج و (۲) غور و نخوت (مخلص) کہ از تلافوقی نیردی آرو همان است کہ بر</p>	<p>کاشی (۳) نخوت بود زابل ہنر ناگوار تر ہا (باد کردن) گذشت بتصرف خیف در صرع</p>
<p>بلا چو چشم کسی بادی کند ہا مؤلف عرض کند آتش یعنی (۳) کردہ ام بادی بصرناے</p>	<p>بلا چو چشم کسی بادی کند ہا مؤلف عرض کند آتش یعنی (۳) کردہ ام بادی بصرناے</p>

<p>شکر ریزے و گر ہائیکر گو پر مزن با من نواسے صبا خصوصاً صبا حبان بگرد آند و جامع و جامع و منقبت ہمسری ہا صاحب آصفی (بصرہ) را از بصرہ ہجرت کر کے آئے۔ صاحب منتخب بزکبا (فرما دیکر نوشت و در نسخہ قدیم ہمارے سند ہا و کرد) بہ نون و بائے موحدہ بالفتح (بادکچ) کہ با من دو باد میان در ہمین شعر (بصرہ) نقل کردہ مصححین مطبع باد صبا و باد شمال و زد یعنی بادیکہ از محل وزیدن چو باد نو کشور این مصدر را بر سبیل تصحیح قائم کردہ اند و زود از چاہا بیکی انگہ میان صبا و جنوب و زد کہ از نزد و سندے را کہ بدین مصدر متعلق کردہ اند و از کویند و دم انگہ میان صبا و شمال و زد (کبا) او عایت با بجد و گیر محققین زبان فارسی ازین نام وارہ سوم انگہ از میان شمال و دبور و مصدر ساکت مؤلف عرض کند کہ اگر بتنی (عربی) است چہارم انگہ میان جنوب و دبور حقیقی گیریم خلاف قیاس نیست چنانکہ (بادور و زد و این را (ہیف) نامند مؤلف عرض کند بوق کردن) و (بادور نے کردن) و مصدر کہ جزین نیست کہ (بادکثر) مبدل (بادکچ) است اصطلاحی (بادور سر کردن) را کہ گذشت و بس کہ جمیم عربی بہ زائے فارسی بدل شود۔ تعمیم این داخل توان کرد (ارو) ہوا مرکب توصیفی است (ارو) وہ ہوا جو بھرناکسی چیز میں۔ باد و صبا اور باد شمال کے درمیان چلے ہوٹ بادکثر اصطلاح۔ بقول برہان بکسر ثالث بادکثر اصطلاح۔ بقول صاحب جامع و فتح کاف و سکون زائے فارسی بادے کہ بکسر وال و ضم کاف کنایہ از سخت و غرور بہر بی تکبا گویند و محل وزیدن آن میان زنان چنانکہ (باد بروت) مردان را و بکری ہر دو باد باشد عموماً و میان باد شمال و باد از محققین فارسی زبان ذکر این نکرہ مؤلف</p>	<p>شکر ریزے و گر ہائیکر گو پر مزن با من نواسے صبا خصوصاً صبا حبان بگرد آند و جامع و جامع و منقبت ہمسری ہا صاحب آصفی (بصرہ) را از بصرہ ہجرت کر کے آئے۔ صاحب منتخب بزکبا (فرما دیکر نوشت و در نسخہ قدیم ہمارے سند ہا و کرد) بہ نون و بائے موحدہ بالفتح (بادکچ) کہ با من دو باد میان در ہمین شعر (بصرہ) نقل کردہ مصححین مطبع باد صبا و باد شمال و زد یعنی بادیکہ از محل وزیدن چو باد نو کشور این مصدر را بر سبیل تصحیح قائم کردہ اند و زود از چاہا بیکی انگہ میان صبا و جنوب و زد کہ از نزد و سندے را کہ بدین مصدر متعلق کردہ اند و از کویند و دم انگہ میان صبا و شمال و زد (کبا) او عایت با بجد و گیر محققین زبان فارسی ازین نام وارہ سوم انگہ از میان شمال و دبور و مصدر ساکت مؤلف عرض کند کہ اگر بتنی (عربی) است چہارم انگہ میان جنوب و دبور حقیقی گیریم خلاف قیاس نیست چنانکہ (بادور و زد و این را (ہیف) نامند مؤلف عرض کند بوق کردن) و (بادور نے کردن) و مصدر کہ جزین نیست کہ (بادکثر) مبدل (بادکچ) است اصطلاحی (بادور سر کردن) را کہ گذشت و بس کہ جمیم عربی بہ زائے فارسی بدل شود۔ تعمیم این داخل توان کرد (ارو) ہوا مرکب توصیفی است (ارو) وہ ہوا جو بھرناکسی چیز میں۔ باد و صبا اور باد شمال کے درمیان چلے ہوٹ بادکثر اصطلاح۔ بقول برہان بکسر ثالث بادکثر اصطلاح۔ بقول صاحب جامع و فتح کاف و سکون زائے فارسی بادے کہ بکسر وال و ضم کاف کنایہ از سخت و غرور بہر بی تکبا گویند و محل وزیدن آن میان زنان چنانکہ (باد بروت) مردان را و بکری ہر دو باد باشد عموماً و میان باد شمال و باد از محققین فارسی زبان ذکر این نکرہ مؤلف</p>
---	---

<p>معنی اول فرماید که بعضی مطلق با وزن گفتم اند مؤلف عرض کند که اسم فاعل است یعنی کشنده باد و معنی اول کنایه باشد و معنی دوم هم مخفی مباد که حجاب است بقول غیاث کشیدن بزخمهای کوچک استره شاخ باشد اول و ایست بابت بسبب کثرت تولید خون بر مفته یا هر ماه این عمل کنند یعنی زخمهای در سر زنده و شاخ گاو که هر دو جانش سوراخ باشد خون از آن زخمها کشند و آن شاخ گاو را که بر این عمل درست می کنند در سندی (سینگلی) گویند که جانب پهنش بر سر قائم کنند و جانب دیگر در دهن گرفته شود جاست نباشد بلکه در دیگر مقامات جسم انسان و حیوان هم اطبا استعمال این می کنند محققین بالا کلفت انگیز و مملو از اجال</p>	<p>معنی اول بقول برهان فرج خوانند اسم فاعل ترکیبی است از زن مغرور و کنایه از زن مغرور و اگر با صفت آمده و اگر با صفت فرج باشد و از زمان دار و عورت (۲) عورتون کاغز و بقول برهان و بجز شین نقطه دار (۱) خشت از باد زن باشد بسیار آویزند و باطناب چامتی را می کشند تا بزور کشش نفس خون از زخم بیرون زنند و (۳) دم زرد و بهاری و بهار بر سروری گوید که باد در سراج بجو باد زن مغرور و کنایه از زن مغرور و اگر با صفت آمده و اگر با صفت فرج باشد و از زمان دار و عورت (۲) عورتون کاغز و بقول برهان و بجز شین نقطه دار (۱) خشت از باد زن باشد بسیار آویزند و باطناب چامتی را می کشند تا بزور کشش نفس خون از زخم بیرون زنند و (۳) دم زرد و بهاری و بهار بر سروری گوید که باد در سراج بجو</p>
--	--

است فارسیان قدیم بادکش ہمان شاخ گاورا دیگر کے از محققن فارسی زبان ذکر این کرد
می گفتند کہ بوسیدہ آن خون فاسد را بزور نفس مؤلف گوید کہ بادکش در اینجا بمعنی مطلق
می کشیدند حکمائے فرنگ ہمین عمل بوسیدہ آلہ بولین بادزن واصطلاحاً بادزن دستی است بزرگ
کنند کہ مشابہ فغان باشد پس ہمین شاخ گاورا و مدور کہ قرآشان بدست خود گرفته بر آقای
بادکش نام کردن موافق قیاس است حیف خود می جنباتند معاصرین عجم هم تصدیق این کنند
است از اہل تحقیق کہ مقصود خود را بالفاظی (اردو) وہ گول اور بڑا پنکھا جبکو فریش
بیان کنند کہ سریع الفہم نسبت ومعنی سوم ہم اور خدمت گار اپنے ہاتھ میں لیکر مالک پر
خالی از کنایہ نباشد کہ دم زرگران و آہنگران جمیلتا ہے۔ مذکر۔
ہم بادرا حرکت می دہد (اردو) وہ بادکشیدن مصدر اصطلاحی بقول بھرو
بڑا پنکھا جو مکان کے چھت میں لٹکایا جاتا ہے بہار رنج و محنت کشیدن (بیر معنی ۵) تو
(مذکر) ۲۱) سینگگی۔ اسم مؤنث بقول آصفیہ نوش خوری دائم و بدخواہ خورد زہر تو بادہ
وہ سوراخ کیا ہوا سینگ جسے منہ سے کھینچ کر کشی دائم و بدخواہ کشد بادہ مؤلف گوید کہ
بدن کا گوشت ابھار لیتے یا گرمی چستے میں باد معنی آہ و نالہ و صدمہ و آسیب بجائش گذشت
شاخ حجام۔ شیشہ حجام (۳) و بوکئی۔ دیکھو پس آہ و نالہ کشیدن ہم باعث رنج و محنت است
انبان باو۔ وچراگویم کہ این مصدر بمعنی آہ و نالہ کشیدن است
بادکش قرآشی اصطلاح بقول صاحب و صدمہ و آسیب برداشتن (اردو) آہ کرنا
استد بخوانہ فرنگ فرنگ نوعی از بادکش بزرگ نالہ کرنا۔ رنج میں مبتلا ہونا۔

<p>بادکلاہ اصطلاح۔ بقول انس کجوالہ کہ باد یعنی صدرہ بجائش گذشت و معنی حقیقی باد</p>	<p>بادکلاہ اصطلاح۔ بقول انس کجوالہ کہ باد یعنی صدرہ بجائش گذشت و معنی حقیقی باد</p>
<p>غواصض سخن و اہم و در باشد مثل (باد بر تو) معروف و بمعنی شدت و بسیاری ہم بجائش گذر</p>	<p>غواصض سخن و اہم و در باشد مثل (باد بر تو) معروف و بمعنی شدت و بسیاری ہم بجائش گذر</p>
<p>پس معنی اصطلاحی این خلاف قیاس نیست حین</p>	<p>و (باد کیسو) مؤلف گوید کہ (۱۲) دون اضنا</p>
<p>است کہ سزا استعمال پیش نشد و بخیاں ما از قبیل</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است یعنی کلاہ باد و از رندہ</p>
<p>باد و تفنگ و باد تیر و باد تازیانہ یعنی ہوائی کہ</p>	<p>و گنایہ از مغرور۔ محضی سباد کہ باد بمعنی مغرور</p>
<p>بجرات جماع پیدا شود (باد کلاہ) باشد و ہمین است</p>	<p>آمدہ و برائے معنی اول باید کہ کسر وال مہملہ خوانیم</p>
<p>معنی قیاسی۔ زیرا کہ در مجر و لفظ کلاہ معنی حرکات</p>	<p>و طالب سزا استعمال باشیم صاحب انس بجا</p>
<p>جماع موجود۔ بای حال مشتاق سزا استعمال باشیم</p>	<p>معنی اول از خاقانی سزا آرد کہ بکار او نمی</p>
<p>(ار و و) جماع کے حرکات۔ مذکر۔</p>	<p>و این سزا معنی دوم است (س) بس کز</p>
<p>بادکمان اصطلاح۔ از قبیل باد و تفنگ</p>	<p>آتش سری و باد کلاہ ہی فلک و بر سر خاک بخون</p>
<p>و باد تیر است (مربک اضافی) یعنی ہوائی کہ</p>	<p>لعل قبا سید ہمہ (ار و و) (۱۱) مغرور۔ مذکر۔</p>
<p>بہکان کشیدن حرکت کند (النوری ۵) بر آتش</p>	<p>(۱۲) مغرور۔</p>
<p>قدرت قضایا ر و گفت ہا کہ حسبت بادکمان و</p>	<p>بادکلم اصطلاح۔ بقول بجر و انس و غیاث</p>
<p>نشست گرد ضمیر (ار و و) بادکمان کہ سکتے</p>	<p>بکسر وال مہملہ و کاف عربی مضموم بمعنی ضربت</p>
<p>ہمین یعنی وہ ہوا جو کمان تاننے سے حرکت کرتے</p>	<p>جماع مؤلف عرض کند کہ کلاہ بقول برہان</p>
<p>بادکم و سزا استعمال۔ بقول صاحب سفرنگ</p>	<p>بفتح اول و ثانی فرو بردن و بر آوردن در جماع</p>
<p>و ساتیر بفتح کاف عربی و سکون سیم و فتح واو</p>	<p>باشد و یعنی اول و فتح ثانی حرکات جماع معنی</p>

<p>وسکون زراے ہونہ ہوا سے سبک وزندہ مقابل باد کو یہ اصطلاح بقول ناصر بن ہند سے</p>	<p>ہوا سے بیش وزک تندر باشد (ار و و) سبک</p>
<p>ہوا سے کم چلنے والی ہوا مؤنث۔ (زور دار ہوا کا مقابل)</p>	<p>است در ساحل دریائے شور از شہر شامی</p>
<p>یاد کنجی اصطلاح بقول برہان و بحر و سرور</p>	<p>سہ مرحلہ دور۔ آن را با کو و با کو بہ نیز گویند</p>
<p>و جامع و ناصر و سراج و رشیدی کبر ثالث</p>	<p>یہذا خانہ ہے آن بندر و شہر ممہ از سنگ</p>
<p>و ضم رابع و سکون نون و حیم بہ تحتانی رسیدہ</p>	<p>وسطح خانہ ہا قیر اند و دست گویند از بنا ہے</p>
<p>تولنج و نغج را گویند کہ در پشت آدمی ہم رسد</p>	<p>پادشاہ دادگر (انوشیروان عادل) بودہ</p>
<p>و بسبب آن پشت خم گرد و مؤلف عرض</p>	<p>چون ملوک شیروان خود را از اولاد و احفاد</p>
<p>کنند کہ کنج بفتح اول و سکون ثانی و حیم کہے را</p>	<p>اومی دانستہ اند در تعمیر آن سعی بودہ اند</p>
<p>گویند کہ دو تاشدہ باشد و چیزی ہمچو کوہان از</p>	<p>در جانب شرقی آن ولایت آتشکدہ از قدیم</p>
<p>از پشتش بر آبدہ و آن را بحر بنی احد بنامند</p>	<p>بودہ و ہنوز آثار آن باقی است چنانکہ اگر</p>
<p>پس معنی لفظی این مرضی کہ منسوب بہ کنج است</p>	<p>خواہند آتش اشتعال یا بدانکہ کی آن زمین را</p>
<p>یا ریاحی کہ منسوب بہ کنج است بعضی اہل باکویند</p>	<p>حفر کنند شعلہ از خارج بر زمین نمایند فوراً از</p>
<p>کہ از امراض نجاج مرضی باشد (ار و و) ایک</p>	<p>زمین مشتعل می شود چنانکہ اگر در آن اراضی زندہ</p>
<p>مرض کو فارسیوں نے یاد کنجی کہا ہے جس کی</p>	<p>باشد تمامی خواہد سوخت و چون خواہند خاموش</p>
<p>و جس سے صلب میں ریاحین پیدا ہو کر انسان کو</p>	<p>شود و قدرے خاک بران ریزند منطفی کرود</p>
<p>کوڑہ پشت کر دیتی ہن۔</p>	<p>و عجب تر آنکہ اگر خواہند آن آتش را بجائی</p>

نقل کنند نیم زرع آن زمین را کندہ انبان
 را محاذی آن کندہ دارند چون پر باد گردد
 سر انبان را محکم کرده ہر جا کہ ضرورت افتد
 لولہ آہنی بر لب انبان گذارند و شعلہ خارج
 بر لب لولہ نمایند مدامی کہ باد در انبانست
 سر لولہ مانند چراغ روشن و تابان خواهد بود
 ہنوز آتش پرست از ہندوستان نذر کردہ
 سیاہہ بزیرت این آتش کدہ آیند و جمعے بنا
 معنی را دیدہ اند چون از غرائب بود نکاشتہ شد
 مؤلف گوید کہ دیگر کے از محققین فارسی (اردو) شہر شمانی سے کچھ فاصلہ پر دریا
 زبان ذکر این نگر و قول صاحب نامہ شورا کا ایک ٹاپو ہے جس کو فارسیوں نے باد کوتا
 کہ از اہل زبانست اعتبار را شاید خیال سے نامزد کیا ہے۔
 ما اینست کہ در ان زمین فاسفس بمقدار باد کوہ پیکر اصطلاح۔ مرگب تو مینویست
 شیر باشد از اینجاست کہ چون شعلہ خارجی از کوہ پیکر از اسب و بدین وجہ کہ اسب ہر جا
 قریب زمین کنند آتش زمین گیر و آنچه مناسبت است اور آباد گفتند و بصفت آن
 نامصری گوید کہ انبان را پر باد کنند حقیقت آن کوہ پیکر را اور و ند یعنی چیزیکہ ہمو باد است
 ہمیں قدر می نماید کہ انبان پر باد نمی شود بلکہ و پیکرش ہمو کوہ۔ سندان بر را بر گردش گذ

(۲۱۰)

<p>تا زانو و شاتنگ و انگشت کوچک پامتند گرد و نرول و سے از جانب انسی بسیار نما بود و تشبیه این بدین اسم با سم محل است چه عرق بکبر اول و سکون ثانی در اصل رگ را گویند عموماً و نشا بفتح نون و سین مهمله و الف مقصوده نام رگی است خصوصاً که این در جایگاه واقع شده و تقدیر کلام</p>	<p>(اردو) تیز رفتار کھوڑا و کھو با دپا۔ باد کهنکو اصطلاح۔ بقول بہار بفتح کاف تازی و ہائے مؤثر و سکون نون و ضم کاف دو م و و او معروف مرض عرق النساء کہ در پاک مردم پیدا شود و بحوالہ صاحب اصطلاحات الشعر گوید کہ در جہانگیری کهنکو نام رگست کہ آن را در تازی (عرق النساء) گویند و با</p>
<p>چنان است کہ وجع العرق الذی ہو النساء یعنی در رگی کہ سہمی است بہ نشا (الخ) پس بخیاں ما باد و ریشخا یعنی مرض است کہ بجایش گذشت و کهنکو بہر دو کاف عربی ترجمہ (عرق النساء) اسم جامد فارسی زبان۔ یعنی رگے کہ از سرین تا شاتنگ آمدہ و صاحب غیاث بر (عرق النساء) فرماید کہ این را بہ ہندی (رائگھن) نامند و صاحب مؤید بر (عرق النساء) گوید کہ نام نہ محتمی کہ از غلبہ را بہند (باد ریشخا) نام</p>	<p>کهنکو مادہ ریحیت کہ در ان رگ انصبا باید و موجب مرض گردد (محمد سعید اشرف گران خیر است همچون دروزانو ہازین گیر است چون باد کهنکو مؤلف عرض کند کہ ما در جہانگیری کهنکو را نیافتیم و دیگر محققین فارسی زبان ہم ازین ساکت۔ صاحب فضول الاعراض (بہ لغت عرق النساء) گوید کہ در وی است کہ از مفصل و رگ خیر و از جانب وحشی بسوی ران نازل شود و در اکثر بہانجا بائسد و باشد کہ</p>

است پس بخمال باعجمی نیست کہ باو در پنجاب درجای دیگر یافتہ شد خان آرزو در سراج
 معنی ریح و ہواست و کہنگو نام رگے کہ ترجمہ گوید کہ معنی حافظ و نگاہ دارند و بحوالہ برہان
 آن در عربی نسا باشد و لغت بکرکب نام زحمتی ذکر معنی سوم کردہ می فرماید کہ بدین معنی باو گیر
 کہ سبب غلبہ ریح درین رگ پیدا شود صاحب گذشت مؤلف عرض کند کہ باو نام گنجی از
 تحقیق کہ لغت کہنگو را ترک کردہ اند خزان گنجہاے خسرو پر ویز بجایش مذکور شد و مجازاً
 نیست کہ اعتناے فارسی قدیم نذرند و از پنجاب معنی مطلق خزانہ و گان بقول خان آرزو برہان
 کہ بسیاری از لغات فرس قدیم متروک است بہن سوستن آمدہ بخمال با اسم مصدر است بہ
 سند استعمال محمد سعید شرف برائے این کفایت معنی سوست و از زمین اسم مصدر باشد
 می کند (ارو) عرق النسا عربی میں ایک گادون معنی گائیدن کہ اصلش گائیدن بود
 مرض کا نام ہے جو غلبہ ریح سے ایک رگ نون حذف شدہ گادون شد چنانکہ ایشان و
 میں (جو سرین سے پاؤں کی چھنگلیاں تک واقع ایشا و جاوارو کہ اصل گائیدن گائیدن
 ہوئی ہے) درو پیدا کرتا ہے۔ باشد کہ نون بدل شد بتحتانی چنانکہ اوشج
 باوگان اصطلاح بقول برہان وجات و اوشج اندر صورت باوگان اسم فاعل
 و ہفت باکاف فارسی بروزن آسمان را ترکیبی است بمعنی سوست شوئدہ باخزانہ و
 حافظ و حفظ کنندہ و (۲) خازن و خزانہ دار کہ یاہ از خازن و خزانہ دار و محافظ خزانہ۔
 و (۳) پیش و پس گریبان جامہ صاحب نامہ نیز حقیقت معنی دوم و مجازاً بمعنی مطلق
 بحوالہ برہان ذکر معنی دوم کردہ می نویسد کہ حافظ و نگاہ دارند و زمین باشد حقیقت معنی

اول۔ تسامح بعض محققین پیش نیست کہ معنی اول **بادگانہ** اصطلاح۔ بقول برہان و ہفت
 را حافظ و حفظ کنندہ نوشتہ اند خان آرزو در دست بفتح نون در یکہ مشکلی را گویند کہ آرزو و ن
 گوید کہ حافظ و نگاه دارند و است نہ حفظ کنندہ خانہ بیرون را توان دید و از بیرون درون
 حیف است کہ سزا استعمال پیش نشد۔ حال عرض را نتوان دید صاحب جامع این را پنجرہ خانہ
 میشود نسبت معنی سوم کہ بدین معنی **بادگان** گوید۔ صاحب ناصر با تفاق برہان گوید کہ
 بادخان است کہ کاف فارسی بہ خائے مجملہ بدل چہنیں در ہا در بنا در فارس خاصہ بوشہر
 شود چنانکہ فرسخ و فرسنگ کہ نون درین کہ بگرمی ہوا معروف است بسیار دیدہ ام
 زائد است صاحب قانون دستگیری ذکر کہ از بیرون درون خانہ را نہ بینند ولی
 این کردہ) پس (بادخان) مخفف (بادخان) باد آید و خانہ را خنک کند آن را اگر کسی
 قلب اضافت (خان باد) یعنی خانہ باد یعنی گویند۔ صاحب مؤید بجوانہ رسالہ (علمی)
 مقامی کہ در ان باد داخل شود و مجازاً پیش گوید کہ با وال موقوف و کاف فارسی در یکہ
 و پس گریبان کہ بوسیدہ آن ہوا بہ جسم انان و بہندی چہچہ گویند۔ مؤلف عرض کند کہ
 می رسد حیف است کہ سزا استعمال این ہمیشہ این مبتدل (بادخان) باشد کہ خائے مجملہ بجا
 نشد (ار و و) (۱) حفاظت کرنے والا معنی فارسی بدل شد چنانکہ فرسخ و فرسنگ پس
 نگہبان۔ (۲) خزانہ دار۔ خازن۔ خزانہ معنی نعتی این خانہ باد است کہ قلب اضافت
 کامی قبط۔ (۳) گریبان کے آگے اور پیچھے بادخانہ شد و مبتدل آن بادگانہ و مراد از
 کا حصہ۔ مذکر۔

<p>ہم کہتے ہیں کہ معاصرین عجم بر زبان گزارند و محققین اہل زبان ذکر این نہ کرده اند (ارو) پانخانہ - دیکھو ادب خانہ -</p>	<p>برائے ہوا و داخلیان از درون خانہ تماشا ہم کہتے ہیں۔ آنچه صاحب مؤید ترجمہ این بہندی چہچہ نوشتہ تماشایش پیش نیست کہ چہچہ خبر دیگر</p>
<p>است و کرگرمی ہم چیز دیگر پس صاحب نامہ ہم تسامح کرده کہ کرگرمی را مرادف این گفته تحقیقش بجایش می آید (ارو) وہ دروازہ</p>	<p>است و کرگرمی ہم چیز دیگر پس صاحب نامہ ہم تسامح کرده کہ کرگرمی را مرادف این گفته تحقیقش بجایش می آید (ارو) وہ دروازہ</p>
<p>یاد ریچہ جس میں نفوذ ہوا کے لئے سوراخ بکتر ہوں بعض قدیم عمارتوں میں ایسے دروازے پائے جاتے ہیں جن میں گل بوٹوں کی شکل میں</p>	<p>یاد ریچہ جس میں نفوذ ہوا کے لئے سوراخ بکتر ہوں بعض قدیم عمارتوں میں ایسے دروازے پائے جاتے ہیں جن میں گل بوٹوں کی شکل میں</p>
<p>منافذ بنائے گئے ہیں تاکہ ہوا داخل ہو مشبک یا جالی دار دروازہ یاد ریچہ - مذکر -</p>	<p>منافذ بنائے گئے ہیں تاکہ ہوا داخل ہو مشبک یا جالی دار دروازہ یاد ریچہ - مذکر -</p>
<p>باوگاہ اصطلاح - بقول ائمہ جو الہ فرنگ فرنگ بیت انخا و جاے طہارت را گویندہ</p>	<p>باوگاہ اصطلاح - بقول ائمہ جو الہ فرنگ فرنگ بیت انخا و جاے طہارت را گویندہ</p>
<p>دیکر کے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف گوید کہ قلب اضافت است و درینجا باد یعنی سیزدہم اوست کہ گذشتہ خلاف قیاس نیست ولیکن مشتاق شد استعما</p>	<p>دیکر کے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف گوید کہ قلب اضافت است و درینجا باد یعنی سیزدہم اوست کہ گذشتہ خلاف قیاس نیست ولیکن مشتاق شد استعما</p>

بر تو بگذر و پڑ روز و شب جو بیان کہ ماہی را کاف فارسی۔ بہار ذکر این کرده از معنی سگت
 بر اندازد آب پڑ (اردو) ہوا گزرا۔ مؤلف گوید کہ از قبیل باد تیر و آفتاب است
 باد گرد اصطلاح۔ بقول اسد جوالہ فرنگی یعنی بادیکہ بگزردن متحرک شود۔ مرکب
 فرنگ بکسر کاف فارسی گرد باد و طوفان دیگر اضافی است (وحشی ۵) ز باد گرد تو بہر
 کے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده۔ راشو در عیشہ پڑ عکس تبع تو خورشید را شود
 گوید کہ مرکب توصیفی است و قلب اضافت خفقان پڑ (ظہوری ۵) از پڑے چشم
 این گرد باد یعنی بادے کہ خاک را بشکل منار منصرت در سر بازار رزم پڑ باد گرد
 بر آسمان بر و طالب سند استعمال این شہم می فرود شد طویاے استخوان پڑ (اردو)
 (اردو) بگولا۔ بگولا۔ بقول آصفیہ ہندی باد گرد ز۔ کہہ سکتے ہیں یعنی وہ ہوا جو گرد مارنے
 اسم مذکر۔ دیکھو باد زو۔ سے متحرک ہو۔ مؤنث۔

باد گردیدن استعمال۔ صاحب بحر و کر (الف) باد گرد زہ لب خورشید را اصطلاح
 این کردہ بر معروف قانع دیگر کے از محققین صاحب ہفت ذکر این کردہ گوید کہ بادے را
 فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف گوید کہ گویند کہ وقت طلوع شمس از وزیدن بازماند
 بمعنی حقیقی صرخ زدن و دور زدن باد باشد گوی گزیدن لب آفتاب مشغول شدہ (کلا
 کہ گرد باد توجیہ آنست کہ گذشت (اردو) ہوا فی شرح المنخرن) صاحب شمس این را (باد
 کا چکر باندینا۔ چکر کھانا جس سے بگولا پیدا ہوتا گزید لب خورشید) گفت و جوالہ ہان شرح
 باد گرد ز اصطلاح۔ بکسر دال مہملہ و شتم مخزن فرماید کہ باد صبح لب خورشید را گزیدہ

یا یعنی آنکه وقت طلوع کرانه آفتاب باومی و کنایه گویند که (لب خورشید را باو گزیده است)	گویا می گزود و هرگاه کرانه خورشید را لب
اعتبار کرد چون نیک طلوع کرد از وزیدن	یعنی آفتاب طلوع شد پس مصدر اصطلاحی
باز ماند صاحب بحر و زمین مصرع (گزینه)	طلوع شدن آفتاب است و بس (ارو)
را (گزیده) نوشت و فرماید که باومی که وقت	(ب) آفتاب کا طلوع هونا۔
طلوع آفتاب از وزیدن باز ماند گویی به	با و کند اصطلاح۔ بقول برهان و بحر کبریا
گزیدن لب آفتاب مشغول شد و دیگر اینکه	و کاف فارسی و سکون نون و وال اجد باو
کرانه خورشید وقت طلوع سرخ می باشد	که در خصیة مردم پیدا آید و بسبب آن خصیة
گویا صبا اثر گزیده است و صاحب ضمیمه بر	بزرگ شود و در و کند و آن را بعر بی فتق گویند
این را بشکل مصدر مرکب	صاحب جامع گوید که با و فتق است که در خصیة
(ب) با و گزیدن لب خورشید نوشته	مردم بهم رسد صاحب ناصری فرماید که خصیة
فرماید که کنایه ازین است که تا بر آمدن آفتاب	را بفارسی کند خوانند پس ورم خصیة باشد
با و صبح می وزود۔ مؤلف عرض کند که محقق	و بعر بی فتق که معنی کشادگی که آن پرده است
آنرا تذکر را پس کنیم که این مقوله را بشکل مصدر	بر خلاف رتق۔ خان آرزو در سراج بضم
قائم کرد ولیکن معنی بیان کرده اش را نمی پسندیم	کاف فارسی نوشته فرماید که تحقیق آنست که
معنی مباد که وقت طلوع آفتاب چون افق	این مرکب است از با و معنی مرض و گند
مشرق از شفق سرخ شود فارسیان بر سبیل	معنی خصیة۔ صاحب سروری فرماید که با و

کہ در شکم و خصیہ پیچہ و خصیہ ازان و رحم	آتش دل در سراسے خویش بد و امن زند بر
کنند مؤلف گوید کہ بحث این بحوالہ محققین	آتش من باو گیر من بد (ارو) (۱۱) در پچہ
طب بر باد تنق مذکور شد (ارو) و کثیرا و کثرتا	یا روشن دان جو مرور ہوا کے لئے مکان میں
باو گیر اصطلاح - بقول بحر و بہار بکاف	بنائین - مذکور - (۲) وہ بلند عمارت جسکی سرخا
(۱) در پچہ و روزنی کہ براسے باد و درخانہ سازند	نفوذ ہوا کے لئے منافذ ہون (۳) نفس بعم
و بتاری غوفہ گویند و (۲) نیز عمارت بلند کہ بہر	اصفیہ - عربی - مذکور - سانس - تنفس (ارشد
طرف آن روز نہا باشد تا باد و آید صاحب	قیام جسم خاکی ہے نفس پر پچہ ہوا پر ہے
ضمیمہ برہان بر معنی دو م قانع - و راستہ مذکور	یتا اپنے مکان کی پچہ
ہر دو معنی از شعاعی سند آرو (رباعی) یعنی	باو گیسو اصطلاح - بقول برہان و بحر و نام
توسر بریدہ کیرے عجبی است پچہ و ندان کر از	بکر ثالث (۱) کنایہ از نخوت و کبر و عظمت
را نفیری عجبی است پچہ از چار طرف تیز و	باشد مر زمان را چنانچہ باد بروت مردان را
می پچد پچہ از بہر سبیل باو گیری عجبی است پچہ	صاحب جامع بذیل (باو بدست) ذکر این کرد
(محسن تاثیر) دلم فرح ز سخن ہای آشنا	صاحب جہانگیری در ضمیمہ خود فرماید کہ (۲)
وار و پچہ باو گیر نفس خانہ ام ہوا دار و پچہ	کنایہ از بزرگی و عظمت باشد و بس صاحب
عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و فارسیان	مؤید بہ حوالہ مؤید الفوائد فرماید کہ عظمت گیسوی نسبتا
(۳) استعارۃ باو گیر را بمعنی نفس ہم استعما	علیہ الصلوٰۃ والسلام و صاحب ہفت معنی
کر وہ اند چنانکہ سیح کاشی گفتمہ (۳) مذکور	بیان کردہ صاحب مؤید را پچہ (باو گیسو)

<p>ذکر کردہ مؤلف عرض کند کہ باضافت (بادبروت) گرفته اند پر خلاف قیاس است مرکب اضافی است بمعنی ہوائے مووگیو و تحقیق ما (بادگیو) مخصوص است بمعنی دوم معنی اول و دوم و بدون اضافت اسم یعنی کنایہ از بزرگی کہ بلند می گیو علامت فاعل ترکیبی یعنی (۳) بادورگیو وارندہ بزرگی نہ نخوت و تکبر یعنی گیوے بزرگان یعنی گیوے خود را بلند دارندہ کنایہ از دین بتواتر و ضوضا شکفتہ و بلند باشد و این بلند صاحب بزرگی و عظمت و ظاہر است کہ در موے بوجہ شدت پیدا شود پس آنا کہ بہ گیو عام است پس بادگیو را مخصوص با قیاس (بادبروت) بادگیو را بمعنی اول زمان کردن تسامح محققین است اگر (باد گرفته اند غلط کرده اند و اگر استعمال (بادگیو) جعد) را مخصوص بہ زمان کنیم من وجہ می توان بمعنی اول ہم در کلام فارسی می بود استعمال چنانکہ (بادبروت) را بعض محققین مخصوص بہ (بادگیوے او) بحق نبینا علیہ السلام خلاف اول مردان کرده اند ہر گاہ (گیو دار) کنایتہ ز ہمار نمی گردند۔ اگر سندا استعمال معنی اول سید و مولا زادہ و پیر زادہ را گفتہ اند پس پیش می شد تصنیف قیاس و خیال خود می کردیم چگونہ تخصیص (بادگیو) برائے زمان باشد (ارو) (۱) غرور تکبر۔ مذکر (۲) بزرگی و (بادگیو می او) کہ معنی عظمت گیوے نبینا عظمت۔ مؤنث (۳) بزرگ۔ عظمت کہ علیہ السلام مذکور شد مؤید خیال ما است والا۔ صاحب عظمت۔ حیف است کہ سندا استعمال پیش نشد و آنچه بادل اصطلاح بقول بحر و ضمیمہ برہان محققین اول الذکر این را بذکر معنی اول از قبیل مؤید بروزن عادل یعنی (۱) صاحب دل</p>	<p>و (بادبروت) گرفته اند پر خلاف قیاس است معنی اول و دوم و بدون اضافت اسم یعنی کنایہ از بزرگی کہ بلند می گیو علامت بزرگی نہ نخوت و تکبر یعنی گیوے بزرگان دین بتواتر و ضوضا شکفتہ و بلند باشد و این بلند صاحب بزرگی و عظمت و ظاہر است کہ در موے بوجہ شدت پیدا شود پس آنا کہ بہ با قیاس (بادبروت) بادگیو را بمعنی اول اگر (باد گرفته اند غلط کرده اند و اگر استعمال (بادگیو) معنی اول ہم در کلام فارسی می بود استعمال بعض محققین مخصوص بہ (بادگیوے او) بحق نبینا علیہ السلام خلاف اول کنایتہ ز ہمار نمی گردند۔ اگر سندا استعمال معنی اول پس پیش می شد تصنیف قیاس و خیال خود می کردیم چگونہ تخصیص (بادگیو) برائے زمان باشد (ارو) (۱) غرور تکبر۔ مذکر (۲) بزرگی عظمت گیوے نبینا عظمت۔ مؤنث (۳) بزرگ۔ عظمت کہ ما است والا۔ صاحب عظمت۔ حیف است کہ سندا استعمال پیش نشد و آنچه بادل اصطلاح بقول بحر و ضمیمہ برہان محققین اول الذکر این را بذکر معنی اول از قبیل مؤید بروزن عادل یعنی (۱) صاحب دل</p>
--	--

(۲) دلاور۔ صاحب بکر صاحب دل فرزند گشتن می آید چون حرف زون و مثل زون
 کہ آنکہ آنچه در عالم است در خود یا بد مؤلف و کلمہ باورین اصطلاح بمعنی معیت باشد
 عرض کند کہ کلمہ باورین اصطلاح بمعنی مقدم است (ارو) دل ہی دل میں کہنا۔ بقول
 یعنی دل دارندہ و مراد از معنی اول۔ روشن آصفیہ دل کے اندر خیال کرنا۔
 است و بہر دو معنی کنایہ باشد حریف است کہ یا اول اصطلاح۔ بقول بہار لفظ ہندست
 سند استعمال پیش نشد (ارو) صاحب لہ یعنی تار نقرہ کہ باطلا اندوہ پہن سازند
 بقول آصفیہ۔ اسم نکر۔ بگک اخافت۔ و جامہ ہا بدان یافتہ و پوشندہ این قسم
 عارف۔ خدائشناس۔ پارسا۔ صالح۔ شقی۔ جامہ با اولہ پوش خوانند (سید حسین خالص)
 پرہیزگار۔ دیندار (۲) دلاور۔ بقول آصفیہ (۵) بر خورد چنان گرم کہ آتش بدلم زد
 بہادر۔ شجاع۔ جوانمرد۔
 بادل زون مصدر اصطلاحی بقول تحقیق الاصطلاحات این راقاش زون
 اند۔ مشورہ کردن و نیکو اندیشیدن و می توان گفتہ فرماید کہ لفظ ہندی در فارسی زبان
 کہ زون درینجا بمعنی گفتن باشد (میر خسرو) استعمال یافتہ چنانکہ اثر شیرازی کہ در ہند
 ملک ہر چند می زد بادل ریش پاک کہ در صحرا نیامدہ می گوید (۵) سبزین شمع برافروختہ
 نہد سوز دل خویش با مؤلف گوید کہ مشورہ آید بنظر چیرہ بادل ہر گاہ گذار و بر سر بادل
 کردن بادل در دل خیال کردن است مؤلف عرض کند کہ صاحب ساطع ذکر
 و اندیشیدن و شک نیست کہ زون بمعنی (باولہ بالف و رآخر) و (باولہ بہاوائے

در آخر) کردہ فرماید کہ بسکون وال۔ مذکر۔ چنانکہ در لغات ترکی مسطور (انتہی) مؤنث
 ز ر لغت را گویند و (بادلی) مؤنث آن عرض کند کہ حیف است کہ ما (بادلش) یا
 بمعنی پارچہ کہ از کلابتون سازند (النج) بہ (بادلش) را در لغات ترکی و کثر اللغات
 خیال ما این مرکب باشد از بادل کہ در سنگ مرئی یافتیم و صاحب مؤید ہم بذیل لغات ترکی
 بمعنی ابر است کہ همچو نقرہ سپید و تاب برق ذکرش نکرد۔ صاحب انڈ فرماید کہ در فرنگ
 در دست و ہائے نسبت (ارو) بادلہ فرنگ ہمین لغت را زیادت ہائے ہوز و آخر
 بقول آصفیہ۔ اسم مذکر۔ سونے اور چاندی (بادلیج) ہمین معنی نوشتہ خیال ما اینست کہ
 کے تار جو گونا بنسے اور کلابتون بننے کے کام اسم مفعول ترکیبی است و اصل این بادلیز
 میں آتے ہن اور زری کا کپڑا جو ریشم اور ومعنی این آبیختہ شدہ از باد کہ لیزیدین بہ
 چاندی کے تاروں سے بنا جاتا ہے تمامی زر معنی آبیختن می آید و باد بمعنی ہوا و صدمہ و
بادلیج اصطلاح۔ بقول بہار و خان آسیب بجایش گذشت پس چیزی کہ از صدمہ
 آرزو در چراغ ہدایت) بہ لام و تحتانی ہوا و آسیب آبیختہ است کنایہ باشد از توپ
 و جیم تازی نوعی از توپ (ملاطراس) و بادلیج تبدیل آن کہ زائے ہوز بہ جیم عربی
 بادلیج سحر چرخ چون گلولہ گزار دہا شود بدل شود همچون چوزہ و چوچہ۔ صاحب نفائس
 خزنیہ باروت بے درنگ ستارہ ہا صاحب بر توپ (بادلیج) را لغت فارسی گفتہ ازین ہم
 غیاث گوید کہ ظاہر معرب بادلش باشد کہ تائید خیال مامی شود واللہ اعلم بحقیقہ الحال
 کبسر لام و شین معربہ در ترکی توپ را گویند (ارو) توپ۔ بقول آصفیہ۔ ترکی۔ اسم مؤنث

بقول آصفیہ اسم مؤنث۔ وہ ہوا جو کشتی یا	گولا چلانے کا آلہ۔
جہاز کے خلاف ہو۔ باد مزاحم۔	بادوم بقول انڈیجاوالہ فرنگت فرنگت
استعمال۔ یعنی سخن مدح باشد	بفتح وال مہملہ وسکون میم مخفف بادوم باد مدح
کہ باد یعنی سخن بجائیش گذشت (الوزی ۵)	است کہ گذشت دیگر کے از محققین فارسی
را نذازم ہیج وقع	زبان ذکر این نکر دو سزا استعمال ہم پیش نشد آب چشم و آتش دل را نذازم ہیج وقع
شہر یار بہار	و معاصرین عجم ہم بزبان نذازم ولیکن خلاف خبر نسیم باد مدح و خاک پائے شہر یار بہار
تعریف	قیاس نسبت کہ الف حذف می شود (ارو) مدح۔ بقول آصفیہ۔ اسم مؤنث۔ تعریف
تسائش۔ وہ نظمیہ تعریف جو بطور قصیدہ	دیکھو بادام۔
گوئی شاعر اپنے مدوح کے حق میں لکھے۔	باد مخالف اصطلاح۔ بقول بحر و بہار
مرتب توصیفی۔ مقابل	بادے کہ کشتی را زبان دار و این مقابل باد و ہوا اصطلاح۔ مرتب توصیفی۔ مقابل
باد موافق است و گاہے در غیر کشتی نیز اطلاق	باد موافق است و گاہے در غیر کشتی نیز اطلاق
تا چون جناب بود سبکسار ز در رقم باد و ہوا	کتند (صائب ۵) عارفان را دل قوی تا چون جناب بود سبکسار ز در رقم باد و ہوا
بوز موج خطر مرا (ارو) باد موافق	گرد و موج حادثات با بجز از باد مخالف جوشن بوز موج خطر مرا (ارو) باد موافق
دیکھو باد شرط۔	آہن شود (مختتم کاشی ۵) بر ہم زودہ دا۔ دیکھو باد شرط۔
اصطلاح۔ بقول بول خالی	محل نازک و رقت را با آن باد مخالف کہ گذر باد و مساعدا اصطلاح۔ بقول بول خالی
مراد باد موافق۔	سوے تو دار و ہوا مؤلف گوید کہ مرتب و رہنما و روز نامہ۔ مراد باد موافق۔
معاصرین عجم بزبان دارند مؤلف گوید	توصیفی است و بس (ارو) باد مخالف معاصرین عجم بزبان دارند مؤلف گوید

(۲۰۲۰)

(۲۰۲۱)

<p>مغربات نوشتہ کہ مسیحی معرب پیشیاست کہ بر شین و خائے معجمہ معنی مبارک در سریانی زبان و (۳) مرکب توصیفی زیادت یاے</p>	<p>مرکب توصیفی باشد و مساعد لغت عرب است بمعنی یاری و ہندہ (ارو) باد موافق۔ و کجیو باد شرط۔</p>
<p>نسبت در آخر و ہر سہ بمعنی سخن مسیح و کنایہ از معجزہ عیسی علیہ السلام کہ قم باذن اللہ می گفت</p>	<p>(۱) باد مسیح اصطلاح۔ بقول برہان و جامع و بحر و بہار و وارستہ</p>
<p>و مردہ را زنده می ساخت۔ مرادف باد عیسی</p>	<p>(۳) یاد مسیحی و نوید و جاگیزی (۱) و (۲)</p>
<p>کہ گذشت (ارو) و کجیو باد عیسی۔</p>	<p>و بقول اند (۳) ہم کنایہ از معجزہ عیسی علیہ السلام</p>
<p>اصطلاح۔ مرکب اضافی است</p>	<p>است کہ مردہ را زنده می کرد (والہ ہر وی)</p>
<p>بمعنی باد خزان کہ مہرگان بالکسر و کاف فارسی</p>	<p>(۵) چہ آب تضر و چہ باد مسیح ہر دو یکی است</p>
<p>نام ماہ خزان است و آن مانند آفتاب</p>	<p>دو است مرگ اگر در دستار ایشیت</p>
<p>در برج میزان (النوری ۵) از دل و دم</p>	<p>(النوری ۵) لاجرم بادت رواجی یافت</p>
<p>در ہوائے خاک بوس آنجناب پوز را آزار</p>	<p>چون باد مسیح پوز لاجرم آبت مزاجی یافت چون</p>
<p>و باد مہرگان آورده ام پوز (ارو)</p>	<p>آب حیات پوز مؤلف گوید کہ (۱) مرکب</p>
<p>دکجیو باد خزان۔</p>	<p>اضافی است و (۲) ہم زیادت الف</p>
<p>اصطلاح۔ بقول برہان مہرہ</p>	<p>در آخر چنانکہ صاحب غیاث فرماید کہ در</p>
<p>ما راست کہ آن را از قفای سرافعی بر</p>	<p>قرآن مجید لفظ مسیح واقع است پس زیادت</p>
<p>می آورند۔ سیاہ رنگ باشد گویند اگر بر</p>	<p>الف تصرف فارسیان باشد و بجوازہ رسالہ</p>

(۲۰۲۵)

<p>صوف سیاہ یا کیود مالند سفید گرد و دو ہر چند ^{بند} جذب کر لیتا ہے۔</p> <p>نرو و پیمان صوف داغدار ہاند و امتحان ^{آن}</p> <p>باین است و زندگی مار را نافع است</p> <p>چون بر جانی کہ مار گزیده است بگذارند</p> <p>فی الحال بچسپد و عوام مہرہ سفیدی را گویند</p> <p>باند ام بیلید کہ شاطران بر پائے خود بندند و آب و انہار متعددہ و بستانہاے شاد و آب</p> <p>بقول صاحبان بحر و جامع مہرہ مار است کہ</p> <p>انرا از قفای سرافعی بر سے آرند و آن سیاہ</p> <p>زنگ می باشد صاحب ناصری باتفاق برہان</p> <p>نسبت بحث آخر گوید کہ آنچه نسبت مہرہ سفید</p> <p>می نویسند چنان نیست و این مومہ مات ^{صاحب} بنا</p> <p>برہان است۔ صاحب مؤید بر مہرہ مار قاف</p> <p>مؤلف گوید کہ قلب اصناف مہرہ باد است</p> <p>و بادورینجا یعنی پانزدہمیش و معنی فعلی این مہرہ</p> <p>صدمہ و اشارہ بہرہ کہ صدمہ زہر مار را</p> <p>دفع کند (ار دو) زہر مہرہ بقول آصفیہ</p> <p>اسم مذکر فارسی۔ ایک پتھر کا نام جو زہر کو</p>	<p>باز کر لیتا ہے۔</p> <p>اصطلاح۔ بقول صاحب ہر</p> <p>بیدن را گویند کہ سلطنتی است و بقول دان</p> <p>نکل او پیدا مقامی است پر فضا و رجرین</p> <p>بدامن کو ہی تفریح گاہ انسان چشمہ ہاے</p> <p>دروست و کلیہ معروف ہمدین مقام و آ</p> <p>برمانہ سلف سیاہان از ہر طرف عالم دین</p> <p>مقام جمع می شدند و مقام دیگر در سوئز</p> <p>ہم موسوم بہ پمین اسم است۔ چشمہ ہاے</p> <p>آب وارد و پچنین در جنوب آستریا بدین</p> <p>اسم شہرے آباد است کہ در سنہ ہزار و شش</p> <p>صد و دوازده عیسوی آتش گرفت و پاک</p> <p>بسوخت و باز آباد شد مناعی پولادی اینجا</p> <p>مشہور است و چشمہ ہاے آب ہم وارد</p> <p>مؤلف خیال می کند کہ (بیدن)</p> <p>و کلیہ ہم۔</p> <p>بمعنی غسل این مقام شہرت داشته باشد</p>
--	--

<p>وکنار ہائے دریامی شود و مغز آن بقول شیخ گرم در اول دوم و گویند در وسط دوم و خشک در اول بلکہ رطب یعنی تازہ آن تر در اول و یا اس آن خشک در اول و توتکی حرارت غریزی و سمن بدن و موثر خلط صالح و جهت دفع مواد بار و مغمی و سودا مانند استرخا و فالج و جنون و مالچولیا و امثال اینها و خوشبوی وہان و ضعف جگر و قحہ باطنی و بواسیر نافع (و منافع عشا و دارو) موثر</p>	<p>کہ اطبا غسل این چشمہ ہائے ہر سہ مقام را با صول طبی و دفع امراض خیال می کنند پس فارسیان بقاعدہ خود تختانی را با الف چون یکدش و آگدش و فوقانی را بدال مہلہ همچون زرشت و زردشت بدل کرده (بادن) نام و این ہر سہ مقامات را بہمین نام موسوم کردند و اللہ اعلم بحقیقہ الحال (ارو) بیدن ۳ مقام کا نام ہے جو جرمن سوزلیٹ اور آسٹریامین واقع ہیں۔</p>
<p>باوئج بقول بہان و جامع و ناصری کہ این باوئج باشد کہ بر دال مہلہ و سکون نون و کاف فارسی کہ در زند و پازند (دنگ) پوست و پوست کلفت اجناس را گویند چنانکہ شلتوک راست کہ داخل آن برینج پیدا فارسیان مجازاً آن چوب را ہم دنگ گویند کہ بدان شلتوک را بوبند تا برینج از پوست برآید و ترجمہ شلتوک در ہندی شالی و وہان۔</p>	<p>باوئج بقول بہان و جامع و ناصری کہ دال و سکون نون و جیم یعنی نارگیل است و آنرا جوڑ ہندی گویند۔ صاحب محیط بر باوئج فرماید کہ اسم نارگیل و بر نارگیل گویند کہ مغرب نارگیل ہندی یا نارگیل فارسی کہ مغرب نارگیل ہندی است و مغز خشک آنرا بہندی کہویرہ نامند و عبرتی جوڑ ہندی و لغزنگی۔ و آن ثمر درختیست کہ در اکثر بناور و ترجمہ شلتوک در ہندی شالی و وہان۔</p>

<p>پس معنی لفظی بادنگ چیزیست که پوست کلفت دارد که با درینجا معنی هفتاد و هشتاد معنی اسم فاعل است و با درینجا معنی یا بدل بادنگ ناریل را گفته اند که پوست کلفت دارد و است که عقین لغت فرس معنی حقیقی و رنگ را ترک کرده معنی مجازیش را قائم داشته اند و ما از زردستان معاصر تحقیق معنی حقیقیش را کرده ایم (ار و و) ناریل - بقول آصفیه اسم مذکر - ناریل - جوز الهند - بادنگان بقول صاحب سوار السبیل معرب بادنگان - و بقول محیط مرادف بادنگان و بادنگان مؤلف گوید که اصل این بادنگان است و سببش بادنگان که فوقانی به دال مملیه بدل شود چنانکه زرتشت و زردشت و بادنگان معربش - وجه تسمیه بادنگان ضربین نیست که تنگ بقول برهان در فارسی زبان با لفتح تقیض فراخ است و کنایه از دبان خوبان که اصل این بادنگان است باد معنی آفت</p>	<p>(که دندان هم دروست) و معنی سخت و بسیار و قریب و نزدیک و بضم اول کوزه رتنگ کوتاه گردن و کبر اول متقارمرغان پس با و ریخا معنی هفتاد و هشتاد است که گذشت یعنی بجا از کسب مفید معنی اسم فاعل و الف و نون آخر زائد باشد چنانکه آباد و آبادان با بحد معنی لفظی این چیزی که فراخ نیست و تنگ است کثرت تخم و گوشت آن تنگیش را ظاهر می کند یا چیزی که همچون دبان خوبان پر از دندان است که تخم این دندان را مانند یا چیزی که سخت است بسیار تخم یا صاحب چیزی که فسوب کوزه سرتنگ کوتاه گردن است در صورت آخره الف و نون آخر را برای نسبت گیریم چنانکه ایران و توران یا چیزی که با متقارمرغان نسبت دارد و کنایه باشد از بقول معروف که آن را بهندی بگین نام است بعضی بر آن که اصل این بادنگان است باد معنی آفت</p>
---	---

<p>و مصیبت چنانکه بجایش گذشت بعد و ال مهله نون ز اند همچون گذارش و گذارش و گان در آخرش یعنی پیوستگی یعنی چیزی که با مصیبت پیوستگی دارد که خواص مضارش بیشتر از فوائد است صاحب محیط گوید که گرم و خشک است در آخر دوم و گویند در سوم و گویند خشک در سوم و اصح آنست که قوت غالب بر آن گرمی و خشکی در دوم جوهر بادجان مرکب از جوهر ارضی بار دست و بدن سبب قابض و از جوهر ارضی حار و بدن جهت تلخ و از جوهر مائی و از آن باعث تفسه و از جوهر ناری و بواسطه آن شدید الكهرات و بسبب اشتداد پوست سودا بیشتر پیدا کند که بدون خراج حاصل نمی شود و مضار آن و تولید سرد نماید و فرماید که خوردن آن کم نمی شود چرا که در روغن برایش کنیم غیر مطبوخ چنانکه عادت اهل عراق است (چنانکه بر بادجان ذکر این کرده ایم) مقصود مضر تر و مولد ثور و دهن و متحرک بدن و مضر است که مضر بر ارنجانی بادجان نباید خام مضموم و مولد خلط غلیظ سوداوی است و خوردن چنانکه عراقیان می خوردند (که بر بادجان</p>	<p>اگر بر روغن بریان کرده بخورد ضرر آن کم شود حاصل نیست که پراز مضار و آفات است بس (دار و و) بیکن - مذکر - و کجوانب بادجان ارزانتست مقوله صاحبان لیکن خراج و ارد خرنیه و حسن ذکر این کرده اند و از معنی و محل استعمال ساکت - مؤلف گوید که فارسیان این مقوله را به بدنت بادجان استعمال کنند که مقصود شان احتراز از دست گویند که اگر چه این ارزانتست و لیکن خام خوردنش مصیبت نازل کند (چنانکه ذکرش بر بادجان گذشت) و براس بریان خوردنش روغن می خواهد که بدون خراج حاصل نمی شود و مضار آن کم نمی شود چرا که در روغن برایش کنیم (چنانکه بر بادجان ذکر این کرده ایم) مقصود که مضر بر ارنجانی بادجان نباید خام است و خوردن چنانکه عراقیان می خوردند (که بر بادجان</p>
--	---

<p>مذکورہ ایرانیان این مقولہ را کہ مخصوص بر باد و بجان است بطور مثل مذمت شی ارزان ہم استعمال کنند کہ از قبیل (ارزان بعت) باشد یعنی چیزی کہ ارزان است خرچگی می خواهد یعنی ہر کہ منظر بر ارزانیش بخرد نقصانی بر میان (ار و و) دکن میں کہتے ہیں "ستے بیگن بنجالی" یعنی بیگن کی ارزانی پر خیال نہ کرو اسکے نقصانات سے ڈرو۔</p> <p>باد و بجان بد را آفت نمیرسد مثل جانا خزینہ و احسن ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال ساکت۔ مؤلف گوید کہ فارسیان این مثل را بجائی زتند کہ از شخص شریر و بد سرشت احترام و خوف کردن فرود باشد و احترام و خوف کردن از و چنانست کہ باد و بجان را منظر بر مضارش کم خورد و یکدیگر را منع کنند کہ از و احترام کن۔ گویند کہ خرافیان سوئی این میوہ را بسیار می خورد و با مرض</p> <p>سوداوی مبتلا ہم می شوند و از مضارش خیر ہم دارند و انہا یکدیگر را از خوردنش منع ہم کنند و خواص از و احترام ہم کنند و این مقولہ خواص است کہ صورت مثل گرفته بخمال شان باد و بجان میوہ بد است و سیکہ نظر بر مضارش نمی خورد۔ اور آفت و ندان نمیرسد (ار و و) دکن میں کہتے ہیں "شیر کو مت چھیٹو" اس سے بھ مقصد ہے کہ شریر سے لوگ احترام کرتے ہیں اور اسکے خوف سے اسکو نہیں چھیڑتے اور وہ محفوظ رہتا ہے۔</p> <p>باد و بجان اصطلاح۔ چنانست کہ بالف چاند سرشت احترام و خوف کردن فرود باشد بجائش گذشت و این مخفف آنت (ار و و) و احترام و خوف کردن از و چنانست کہ دیکھو باد و بجان۔</p> <p>(الف) باد و بخت و در و ماغ است اتولہ یعنی مغرور است چنانکہ صاحب گوید (س) کہ بہت در و ماغ تر باد و بختی و اما دہ سکت</p>	<p>مذکورہ ایرانیان این مقولہ را کہ مخصوص بر باد و بجان است بطور مثل مذمت شی ارزان ہم استعمال کنند کہ از قبیل (ارزان بعت) باشد یعنی چیزی کہ ارزان است خرچگی می خواهد یعنی ہر کہ منظر بر ارزانیش بخرد نقصانی بر میان (ار و و) دکن میں کہتے ہیں "ستے بیگن بنجالی" یعنی بیگن کی ارزانی پر خیال نہ کرو اسکے نقصانات سے ڈرو۔</p> <p>باد و بجان بد را آفت نمیرسد مثل جانا خزینہ و احسن ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال ساکت۔ مؤلف گوید کہ فارسیان این مثل را بجائی زتند کہ از شخص شریر و بد سرشت احترام و خوف کردن فرود باشد و احترام و خوف کردن از و چنانست کہ باد و بجان را منظر بر مضارش کم خورد و یکدیگر را منع کنند کہ از و احترام کن۔ گویند کہ خرافیان سوئی این میوہ را بسیار می خورد و با مرض</p>
--	--

(۲۸۰۲)

<p>خود چون حباب باش باوجا از رو که از زمین ^{مصدر} سدا</p>	<p>خود چون حباب باش باوجا از رو که از زمین ^{مصدر} سدا</p>
<p>اگر می ترسی از باد گاو بوالهوس و آل پاپریا</p>	<p>(ب) باد نخوت در دماغ بودن ^{اسم} پید</p>
<p>باز شمعها سے این شہستان کن پڑ مولف</p>	<p>کنیم کہ معنی مغرور بودن است (ار و و) ^{مصدر}</p>
<p>عرض کند کہ مرکب اصنافی است معنی باد سے</p>	<p>اسکے دماغ میں غرور سے مغرور ہے (ب) مغرور ^{مصدر}</p>
<p>از حرکت نگاه متحرک شود۔ نازک ترین آواز</p>	<p>اصطلاح ^{مصدر} باد نخوت در کله و آشتن</p>
<p>از قبیل باد چشم و غیر ذالک مخفی مباد کہ باد</p>	<p>مرادف (باد در کلاه و آشتن) است کہ گذشت</p>
<p>معنی صدر ہم گذشت (ار و و) حرکت</p>	<p>و سدا این از کلام نظیری نیشاپوری ہمد رانجا</p>
<p>نگاہ۔ موٹ۔ صدر مہ نگاہ۔ مذکر۔</p>	<p>گذشت (ار و و) دیکھو باد در کلاه و آشتن</p>
<p>اصطلاح۔ اشار ^{مصدر} باد نما</p>	<p>اصطلاح۔ اشار ^{مصدر} باد نما</p>
<p>بقول انندجوالہ فرنگ</p>	<p>این بر (باد بر سر نشستن) کرده ایم و سدا این</p>
<p>باو شخص معلوم شود دیگر کسی از محققین</p>	<p>ہم ہمد رانجا مذکور (ار و و) دیکھو باد</p>
<p>فارسی زبان ذکر این کرد مؤلف گوید کہ</p>	<p>بر سر نشستن۔</p>
<p>خلاف قیاس نیت اسم فاعل ترکیبی است</p>	<p>باو نجان بقول برہان باکاف فارسی</p>
<p>بدر یافت سمت باد برستون</p>	<p>مرادف باد نجان است کہ بحر بی حدق گویند</p>
<p>بلند قائم کنند و ہر طرف کہ بادی وزدنی گردد</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ ما حقیقت این بر باد ^{مصدر}</p>
<p>از قبیل قطب نما و قبل نما (ار و و) باد نما۔</p>	<p>بیان کرده ایم (ار و و) دیکھو باد نجان۔</p>
<p>بقول آصفیہ۔ اسم مذکر۔ ہوا دیکھنے کا نشان</p>	<p>باو نگاہ اصطلاح۔ بہار ذکر این کرد ^{مصدر}</p>